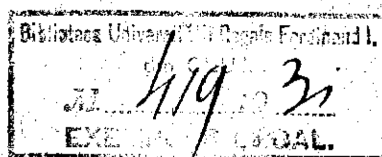
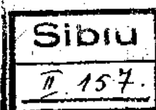
276590

REVISTA TEOLOGICĂ

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ANUL XX. IANUARIE—FEBRUARIE Nr. 1—2
1930

REVISTA TEOLOGICĂ

ORGAN PENTRU ŞTIINŢA ŞI VIAŢA BISERICEASCA

SUB PATRONAGIUL

I. P. S. SALE ARHIEPISCOP ŞI MITROPOLIT NICOLAE

REDACTOR: PROF. N. COLAN.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ANUL XX. IANUARIE—FEBRUARIE Nr. 1—2

SIBIU, 1930

Cheia succesului în teologie rezidă întru a-ți armoniza convingerile câștigate prin studiu, meditație și experiență personală cu adevărul obiectiv propovăduit de biserică. Dar nimic nu-ți întărește și încălzește convingerile religioase în mai mare măsură ca rugăciunea prin care i-ai contact nemijlocit cu realitățile vieții supranaturale.

Scrisul în materie teologică din care nu simți vibrând acest contact, e „ca o aramă sunătoare"...

Mitropolit Nicolae

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PRO DOMO.

Ieşim în haină de sărbătoare, fiindcă am ajuns cu munca noastră la un popas destul de rar în viaţa unei publicaţii periodice de specialitate. Cu numărul acesta „Revista Teologică“ intră în al douăzecilea an al existenţei sale. Este un moment suficient de însemnat pentru a ne opri o clipă, cu gândul de a face un bilanţ sumar al realizărilor din trecutul celor două decenii şi mai ales cu gândul de a ne face un buget pentru viitorul pe care ne va ajuta Dumnezeu să-l mai parcurgem cu silinţele noastre.

In anul Domnului 1905 „Seminarul Andreian“ din Sibiu a avut norocul să-şi sporească numărul dascălilor săi cu tinărul profesor Dr. Nicolae Bălan. Noul profesor venea cu o bogată merinde sufletească pentru drumul misionar pe care pornea. Işi câştigase o cultură dintre cele mai temeinice, la şcoalele superioare din ţară şi străinătate, şi'n acelaş timp inima lui era încinsă de focul sacru al entuziasmului apostolicesc, care nu dă răgaz, ci îndeamnă pe om la propoveduire, la luptă, pentru izbânda Evangheliei lui Hristos.

Incăperea şcoalei era prea îngustă şi catedra îmbia prea puţini ucenici pentru zelul misionar al profesorului Dr. Nicolae Bălan. S'a gândit atunci la o nouă şcoală mai largă, şi la o nouă catedră, cu mai mulţi ucenici — la presă.

In seri de meditaţii solitare şi în convorbiri cu prieteni devotaţi, asupra inexorabilei necesităţi ca clerul nostru să nu rupă legăturile cu cartea, odată cu părăsirea şcoalei, ci să continue a se înarma cu armele duhovniceşti ale culturii şi stând în neîntre-

rupt contact cu problemele scoase la suprafață de viața în veșnică frământare și evoluție să le înfrunte vitejește — tânărul profesor a ajuns la concluzia, că întemeierea unei reviste teologice pentru clerul sfintei noastre Biserici nu mai poate întârzia.

Gândul nu s'a evaporat, fiindcă se zămislise în sufletul unui tânăr, care fără zăbavă l-a întrupat în faptă: Primul număr al „Revistei Teologice", organ pentru știința și viața bisericească, a apărut în Ianuarie 1907.

Evenimentul nu putea trece fără cuvenitul răsunet. A fost comentat: în bine, de oamenii înțelegători, cu intuiția trebuințelor ce se așteptau satisfăcute în Biserica noastră, — și cu firești nedumeriri, de oamenii cari, anchilozați în imperturbabila tradiție, se temeau de inițiativa unui tânăr, care avea două calități mari: nu împlinise nici douăzecișicinci de ani și — scria bine românește.

Steagul era desfășurat. Luptătorii s'au însuflețit și mai mult de îndemnurile bune venite din unele părți — iar nedumeririle întârziaților nu-i stânjeneau câtuș de puțin. Numărul ostașilor creștea an de an. Revista se'ntărea și străbătea victorioasă în inima preoțimii.

Zidindu-și un piedestal puternic de prestigiu, ea a fost ajutată și de frații din Vechiul Regat. Cu colaboratori și cu cititori, deopotrivă.

Intre cei dintâi ostași devotați ai noului steag de luptă s'a înșirat, alături de alți purtători iscusiți ai condeiului misionar, I. P. C. S. Arhim. Scriban.

Consolidându-și rosturile redacționale „Revista Teologică", condusă de întemeietorul ei iscusit și stăruitor, a apărut regulat până în 1916, când un izbăvitor epizod al marelui răsboiu — intrarea armatei române în Ardeal — a întrerupt apariția ei. Un nou efort o readuce la viață în preajma Crăciunului din acelaș an. Dar vremile vitrege ale anilor 1917—1918 i-au amuțit din nou glasul.

Revoluția din iarna anului din urmă și frământările din următorii doi ani au angajat pe redactor

şi colaboratori prea mult în altă direcţie. Revista — pentru care, măcar într'o anumită măsură, vorba cronicarului, „gând slobod trebuieşte" — n'a putut să reapară decât în 1921, când la îndemnul şi cu binecuvântarea fostului ei conducător — acum Mitropolitul Ardealului — harnicul colaborator de până atunci, preotul Pompeiu Moruşca, astăzi Arhimandritul Policarp, stareţul sfintei Mănăstiri a Bodrogului, a chemat-o la nouă viaţă.

Cu esceptionala râvnă a celuice s'a hotărît să ducă mai departe apostolatul întrerupt al Revistei, acest organ de publicitate a devenit din nou sfătuitorul preoţimii ardelene şi prietenul iubit al multora dintre slujitorii altarelor lui Hristos, de dincolo de munţi.

Mai mult: „Revista Teologică" a pătruns până în casele unor intelectuali mireni, profesori, magistraţi, ofiţeri...

La 1923 revista trece în grija celuice semnează aceste rânduri.

Credincioasă programului ei iniţial, „Revista Teologică" a căutat să-şi ţină cetitorii la curent cu marile probleme ale vieţii bisericeşti, pe care le-a interpretat totdeauna în spiritul genuin al Evangheliei lui Hristos, care singură e în stare să zidească o adevărată cultură. Ea şi-a dat silinţa să înlesnească tot mai temeinica pregătire a clerului nostru şi să-i potenţeze entuziasmul misionar menit să îndrepteze paşii vieţii sufleteşti a neamului nostru pe drumul luminat de lumina neapusă a legii strămoşeşti. A fost, în toată bună vremea, un devotat îndrumător al preoţimii noastre şi o tribună de apărare a intereselor sfintei noastre Biserici.

Aceluiaş ideal i-a închinat „Revista Teologică", şi de mult întemeiata Bibliotecă a *Bunului Păstor*, din care au văzut lumina tiparului până acum 18 broşuri, ca şi publicaţia periodică *Problemele Vremii*, iniţiată anul trecut cu scopul special de a populariza chestiunile de cultură religioasă între intelectualii noştri mireni.

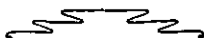
Realizări? Le vor constata, poate, alţii — cu mai multă obiectivitate decât noi. Dealtfel *In magnis et voluisse sat.* E mângăierea celorce se ostenesc să umple lună de lună paginele acestei reviste cu gândurile lor, cu simţămintele lor, cu frământările lor puse în slujba Bisericii şi a neamului. Ei samănă, alţii udă, iar Dumnezeul iubirii de oameni va face să crească şi să rodească ostenelile lor, spre mărirea numelui Său.

Lui se cuvin cele dintâi şi întru tot devotatele noastre mulţumiri pentru bucuria de astăzi.

Mulţumind şi tuturor acelora cari au crezut că silinţele noastre sunt vrednice să fie încurajate şi ajutate, ne urmăm înainte drumul cu bucuria pe care ne-o inspiră două decenii de muncă şi cu nădejdea în ajutorul lui Hristos. Căci El binecuvântă strădaniile celorce se silesc să cucerească împărăţia lui Dumnezeu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Prof. NICOLAE COLAN.

APOLOGETUL BISERICEI ŞI CUGETAREA RELIGIOASĂ.

De repeţite ori am auzit spunându-se, că Biserica noastră ortodoxă din Ardeal înainte de unirea tuturor Românilor, ar fi cultivat mai mult problema naţională. Pornind dela această afirmare categorică, mulţi cer astăzi, ca Biserica noastră să accentueze mai mult problema religioasă. In oarecare măsură este adevărat, că preoţimea noastră are astăzi mai mult teren pentru afirmarea problemei religioase în accepţia riguroasă a cuvântului. Totuşi biserica noastră din Ardeal nici în trecut nu a fost străină de problemele de ordin strict religios şi de cugetarea religioasă.

La începutul veacului al XIX-lea, odată cu înfiinţarea şcoalelor teologice din Arad şi Sibiu, — cugetarea religioasă se înfiripează în mod simţitor. Ceeace mai înainte se făcea prin literatura Cazaniilor şi altă literatură religioasă mai uşoară ajuta Românilor ortodocşi să afle linişte în faţa lui Dumnezeu. Lumina Evangheliei mângăia viaţa lor de simţire creştinească. Dacă suferinţele pentru credinţă ale strămoşilor noştri nu pot fi tăgăduite, cu atât mai mult va trebui să recunoaştem, că fără o simţire religioasă curată nu ar fi biruit ei asupra încercărilor de tot felul.

Totuşi, înţelesul vieţii, dreptatea lui Dumnezeu, problemele timpului, nu erau îmbrăcate în haina unei cugetări sistematice religioase decât atunci, când şcoalele teologice formează un cler din ce în ce mai conştient. Iar când activitatea literară-teologică a marelui Şaguna şi ostenelile lui pentru organi-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

zarea bisericii şi crearea unui cler conştient, fac tot mai vădită tendinţa bisericii de a da turmei adevărată viaţă spirituală, atunci se desemnează tot mai mult cugetarea religioasă.

Dar luptele pentru autonomia bisericii şi apărarea prin şcoalele confesionale, n'au putut face să predomine cugetarea religioasă. Elementul naţional era preponderent în luptă cu inamicii milenari. In asemenea împrejurări a fost o fericire pentru biserica noastră, că institutul teologic din Sibiu, după seria profesorilor, cari aveau mai mult pregătire filozofică şi pedagogică din apus, a fost urmată de eminenţi profesori veniţi cu pregătire teologică dela facultatea teologică din Cernăuţi.

Cel mai de frunte este fără îndoială I. P. Sf. Sa Dr. Nicolae Bălan, Mitropolitul Ardealului. Inalt Prea Sfinţia Sa are marele merit de a fi încetăţenit cugetarea sistematică religioasă în clerul nostru. Prin lecţiile de model ce le-a ţinut ca profesor la Seminarul „Andreian" din Sibiu şi prin înfiinţarea „Revistei Teologice" I. P. Sf. Sa a pus problema religioasă în întregimea ei. Intrebarea este, în ce înţeles? O întrebare, la care răspundem, ca toţi să fie conştienţi de însemnătatea cugetării religioase.

Inalt Prea Sfinţia Sa a pornit dela adevărul, că mai presus de orice curente şi necesităţi ale timpului, cea mai importantă problemă este mântuirea. Problema mântuirii este mai presus de ori ce consideraţii vremelnice. Păcatul, patimile, pornirile rele, lipsurile, încercările vrăjmaşilor, sunt emanaţii ale vremelniciei şi pot fi biruite numai prin adevărurile vecinice ale Evangheliei. Nici un compromis, nici o transacţie, nu se poate face cu lumea şi puterile lumii în scopul abaterii dela adevărurile vecinice.

Biserica este apărătoarea adevărurilor vecinice, imutabile. Ea are să lupte pentru ele, fără să cedeze nimic. Rosturile divine ale Bisericii nu pot fi amestecate cu consideraţii profane, căci mântuirea nu se asigură prin transacţii şi tergiversări. Conştiinţa chemării divine este conştiinţa celui ce luptă pentru

BCU Cluj / Central University Library Cluj

adevăr. Numai în chipul acesta înţelegem pe apologetul ortodoxiei române din ziua de azi.

Când s'a votat legea cultelor, când s'a încheiat Concordatul cu Vaticanul, s'a văzut cine reprezintă problema religioasă în sens înalt bisericesc: apologetul ei, I. P. Sf. Sa Mitropolitul Nicolae.

Cine poate fi apologet al Bisericei ortodoxe române, fără a fi reprezentantul tipic al cugetării profund religioase? Nimeni nu cugetă corect, decât dacă păşeşte şi vorbeşte în numele lui Dumnezeu! Atitudinea de respect şi înţelegere înaltă a cuvântului divin sunt criteriile adevăratului apologet creştin. A apăra cu toată tăria dreptul integral al fiecărui suflet de a se mântui prin Biserică, iată ceeace poate ajuta ca adevăraţii creştini să poată zidi adevărată casă duhovnicească, precum zice Sf. Apostol Petru [I. c. 2, v. 5].

Adevărată casă duhovnicească poate clădi numai celce-şi dă seama, că între suflet şi Dumnezeu este legătura ce se rezolvă numai prin Isus Hristos şi Biserica Lui. Fără şovăiri, fără îndoieli trebue să fie luptătorul creştin, chiar când ar şti că biruinţa finală în faţa oamenilor nu va fi a lui.

Cugetarea luptătorului creştin se deosebeşte de a celui profan, că cel din urmă atribue Bisericei sau preoţimei orice neizbândă, dar cugetătorul curat ortodox creştin va atribui rezultatele nefavorabile numai lipsei de necesităţi lăuntrice ale propriului suflet.

Cugetătorul profund creştin va spune fiecăruia în parte şi tuturor: voi aveţi un suflet care vă spune că este Dumnezeu. Dar nu ajunge să ştiţi că este Dumnezeu, ci trebue să ştiţi că legătura cu Dumnezeu este singura care ne face deplini. Legătura cu Dumnezeu v'o asigură biserica lui Hristos. Fără adevărul acesta, nici unul nu veţi fi deplini.

Marele poet Goethe a spus: „Incă n'am văzut nici un om cu adevărat cum se cade, care să nu fi fost recunoscător". Să arătăm deci şi noi recuno-

ştinţa noastră celor cari luptă în fruntea noastră pentru triumful ortodoxiei româneşti prin cugetarea profund religioasă. Douăzeci de ani sunt de când „Revista Teologică" — întemeiată de I. P. Sf. Sa Mitropolitul Nicolae — răspândeşte cu mare elan cugetarea şi simţirea religioasă în Biserica noastră. Cuvine-se deci cu acest prilej, să facem pomenire de strădaniile marelui apologet al Bisericei noastre: ale I. P. Sfinţitului Mitropolit Nicolae al Ardealului.

Intru mulţi ani Stăpâne!

Dr. GRIGORIE GH. COMŞA
Episcopul Aradului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CRIZA DE AUTORITATE.[1]

Principiul de autoritate şi de libertate fiind la baza constituţiei noastre, membrii congreselor naţionale-bisericeşti au ştiut afirma în trecut o desăvârşită alipire sufletească faţă de înalta ierarhie, care personifică principiul autorităţii. Această tradiţie e bine să fie respectată şi în prezent şi în viitor. Deaceea vă rog să-mi daţi voie a exprima în numele clerului şi poporului ortodox român, pe care îl reprezentăm aici în mod legal, sentimentul celei mai depline alipiri sufleteşti şi al neclintitei adesiuni faţă de Preafericitul nostru Patriarh şi Inalt Regent Miron, dela a cărui alegere ca episcop ortodox-român al Caransebeşului se împlinesc astăzi douăzeci de ani [întreg congresul naţional-bisericesc în picioare ovaţionează prin aplauze însufleţite pe Patriarhul Miron].

Vă rugăm să consideraţi, Preafericite Părinte, şi pe membrii congresului actual şi pe ai congreselor viitoare, cum aţi avut prilej a-i cunoaşte pe cei din trecut, ca pe nişte paznici întrepizi ai principiului de autoritate şi de autonomie bisericească, în acelaş timp şi în aceeaş măsură: ostaşi credincioşi ai unităţii sufleteşti a neamului nostru de pretudindeni. Fiind ferm hotărâţi a îndeplini rolul paznicilor, despre cari vorbeşte prorocul Iezechil, impunându-le datoria să sune din trimbiţă de câte ori se apropie duşmanul de zidurile cetăţii, membrii acestui congres nu au făcut în actuala sesiune ordinară decât să continue venerabila tradiţie a înaintaşilor.

[1] Cuvânt rostit în şedinţa congresului naţional-bis. din Bucureşti la 21 Noemvrie 1929.

In adevăr, de când a început să funcţioneze congresul naţional-bisericesc în viaţa constituţională din Ardeal, în zilele nemuritorului Andrei Şaguna, dela 1868 şi până în vara anului 1916, membrii lui nu au lipsit niciodată dela datoria de a suna din trâmbiţa conştiinţei religioase şi naţionale, de câte ori duşmanul secular pregătia vre-o ofensivă nouă împotriva cetăţii unităţii noastre sufleteşti, care a fost şi va rămâne, sperăm, pentru toate timpurile Biserica ortodoxă română.

Fiindcă anul din urmă a fost anul celor mai cutezate ofensive îndreptate contra celor ce reprezintă în viaţa noastră bisericească autoritatea de conducere, nu era decât prea firesc să aibă acest congres atitudinea hotărâtă, ce s'a manifestat prin unanimitatea deciziunilor lui în legătură cu expunerea făcută aici din partea colegului nostru Silviu Dragomir şi din care s'a putut vedea, cât adevăr exprimă, pentru împrejurările actuale, versurile de odinioară ale delicatului St. O. Iosif:

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Că azi ca şi în trecut
De fărădelegi Ardealul geme
E plină Bucovina de blesteme
Şi geme Basarabia sub cnut...

Simţim necesitatea sufletească de a exprima Prea Fericitului Patriarh şi Inalt Regent Miron întreaga recunoştinţă a clerului şi a poporului nostru dreptcredincios, pentru roua binecuvântată a înţeleptelor sfaturi părinteşti, ce nu a pregetat să reverse prin cuvântarea de deschidere a acestei sesiuni, asupra inimilor zdrobite de o lungă serie a suferinţelor şi prigonirilor îndurate în timpul din urmă.

Profităm de acest prilej de a Vă arăta totodată, Prea Fericite Părinte, că întreaga obşte a credincioşilor noştri preoţi şi mireni a urmărit cu sete duhovnicească cuvântările ce aţi rostit în timpul din urmă la Chişinău, la Constanţa şi mai cu deosebire la Alba-Iulia, unde aţi reuşit să restabiliţi dela înălţimea locului de îndoită autoritate supremă, în cu-

vinte memorabile, întreg adevărul istoric, dând prin aceasta o meritată satisfacţie tuturor celor ce au contribuit în cursul veacurilor la pregătirea, afirmarea şi perpetuarea unităţii noastre sufleteşti, precum şi celor ce prin sacrificiul de creer şi de sânge al ultimului secol, au izbutit să ne garanteze înfăptuirea integrală a unităţii de Stat.

Această restabilire a adevărului, urmată de satisfacţia cuvenită meritelor istorice reale, era cu atât mai necesară, cu cât diferite porniri vinovate au încercat în ultimii zece ani de nenumărate ori să întunece paginile de glorie ale istoriei noastre contimporane, inducând în rătăcire opinia publică din ţară şi străinătate atât prin defăimări fără scrupul, cât şi prin autoexhibiţiuni lipsite de simţul măsurii şi al cuviinţei. Asemenea porniri nu puteau să aibă decât consecinţa de a micşora prestigiul neamului şi al statului nostru, slăbind în acelaş timp sentimentul solidarităţii şi al frăţiei, sădind în suflete ghimpele învrăjbirii, obnubilând valorile active şi zdruncinând cu diabolică stăruinţă principiul autorităţii.

Din toate crizele, câte au bântuit şi bântue viaţa noastră de obşte în epoca postbelică, de sigur, nu e cea mai uşoară criza de autoritate. Căci ea ameninţă să surpe temeliile şi să clatine echilibrul societăţii şi al tuturor aşezămintelor noastre de orice categorie, dacă va dăinui în formele grave ale manifestărilor recente atât în domeniul vieţii bisericeşti, cât şi în al celei constituţionale-politice izbind adeseori cu înverşunare nesocotită în individualităţi şi instituţiuni menite a personifica principiul de autoritate, fără nici o diminuare.

Aţi fost adeseori îngrijorat, Prea Fericite Părinte, de acest simptom maladiv al vieţii noastre publice, fiindcă nici demnitatea înaltă, ce înfăţişaţi, nu a fost cruţată de virulenţa lui excesivă. In cuvântarea ce aţi rostit în Senat, la 1926, cu prilejul votării legii privitoare la „Fundaţiunea Regele Ferdinand", aţi făcut constatarea, că oamenii de valoare, „cari şi-au pus întreaga fiinţă pentru binele nea-

mului, cari în alte împrejurări ar fi trebuit să fie trataţi ca sfinţi ai neamului, sunt târâţi în noroiu".

Experienţa vieţii şi a istoriei demonstrează cu serii nesfârşite de dovezi, că fără admiterea şi recunoaşterea valorilor superioare directive în oricare domeniu al activităţii publice, fără respectarea deplină a principiului de autoritate nu este cu putinţă nici traiul obştesc, cu atât mai puţin înfăptuirea progresului. Căci orice năzuinţă nobilă spre progres rămâne infructuoasă fiind condamnată a rătăci pe căile exageraţiunilor desordonate. In lipsa unei conduceri capabile de a înfrâna la timp pornirile destructive, societatea întreagă o pândeşte pericolul de a luneca pe povârnişul desagregării, măcinându-şi forţele cele mai de valoare în vâltoarea haotică a patimilor oarbe.

Ca unul care sunteţi în împrejurările de faţă de două ori personificatorul principiului de autoritate supremă în viaţa constituţională a Bisericii şi a Statului, permiteţi-ne Prea Fericite Stăpâne, să Vă împărtăşim dorinţa ferbinte a milioanelor de suflete, credincioase şi devotate în aceeaş măsură Bisericii ortodoxe române ca şi statului nostru naţional, de a vedea într'un viitor apropiat reînvierea principiului de autoritate, respectarea lui necondiţionată şi deplina lui afirmare în toate domeniile vieţii noastre publice.

Nici Constituţia democratică a Statului, nici a Bisericii nu exclud, ci formulează categoric postulatul, ca toţi ceice reprezintă în măsură mai extinsă sau mai redusă principiul autorităţii în conducerea trebilor obşteşti, să aibă în toate împrejurările consideraţiunea şi ascultarea cuvenită din partea celor conduşi. In cadrele dispoziţiilor constituţionale viaţa noastră sufletească şi cea politică va putea funcţiona normal, cum funcţionează creerul în oasele craniului şi inima în coastele pieptului, numai în condiţiunile unui echilibru stabil şi al unei conciliaţiuni netulburate între principiul de autoritate şi acela de libertate, lăsându-i-se celui dintâi neştirbite drep-

turile esenţiale fireşti şi impunându-i-se celui din urmă îngrădirile raţionale după criteriul pe care ni-l îmbie însuşi cuvântul Scripturii: toate ne sunt libere, dar nu ne sunt toate de folos.

O necesitate imperioasă cere, ca largile cadre constituţionale să fie umplute fără întârziere, şi în Biserică şi în stat, cu întreg adevărul vieţii şi doctrinei creştine, pe care să-l afirmăm neîntrerupt în simţire şi cugetare, în cuvinte şi fapte. Căci fără de fapte credinţa moartă este.

Numai cu ajutorul faptelor izvorâte dintr'o credinţă neşovăitoare, activă, eroică, se poate deslănţui cu prospecte de izbândă ofensiva binelui contra răului, se poate pune stavilă pornirilor anarhice, destructive colaborând toţi împreună la opera progresului religios-moral şi naţional-patriotic, spre a ne apropia tot mai mult de realizarea cuvântului biblic: „noi potrivit făgăduinţii lui Hristos aşteptăm cer nou şi pământ nou, în care să locuiască dreptatea".

Cerul nu se va putea înnoi deasupra noastră, norii ameninţători cu primejdii nu vor putea fi spulberaţi de pe orizontul vieţii noastre sufleteşti decât prin faptele credinţei şi ale virtuţilor creştine. Tot astfel numai cu ajutorul lor se va putea înnoi pământul patriei noastre întregite, curăţindu-se de posmida zavistiei şi a răutăţii, care i-a năpădit întinderile mănoase începând a-i secătui puterile de rodire.

Inălţăm spre Atotputernicul glasul rugăciunilor noastre de obşte şi în parte implorându-l să vă înarmeze, Prea Fericite Stăpâne, cu putere de sus pentru a izbuti să umpleţi cu viaţă şi virtute creştină întreg aşezământul nostru bisericesc şi de Stat. Intărindu-i temeliile şi restabilindu-i echilibrul tocmai prin reînvierea integrală a principiului de autoritate, care să ne închege pe toţi sufleteşte în sentimentul unităţii indestructibile făcându-ne capabili a evita în viitor sfâşierea, care n'a putut fi evitată în anul Domnului 1929, şi învrednicindu-ne de bucuria fără prihană, să putem înălţa toţi împreună în acelaş moment,

cum au înălţat strămoşii noştri şi în cele mai grele timpuri de urgie, imnul biruinţii şi al învierii de obşte: Luminează-te, luminează-te, noule Ierusalime, căci a Domnului mărire peste tine a strălucit.

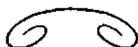
Fie ca strălucirea divină a învierii să trezească toate conştiinţele, chemându-le la îndeplinirea integrală şi însufleţită a datoriilor faţă de Biserică şi de neam.

Noi promitem solemn a desfăşura toate stăruinţele omeneşti posibile pentru a contribui la opera de regenerare şi de restabilire a echilibrului normal între cele două principii de bază ale Constituţiei noastre: Intre autoritate şi libertate.

Binecuvântaţi, Preafericite Părinte, această hotărâre pentru ca stăruinţele, ce vor izvorî dintr'ânsa să fie încununate de succes spre binele patriei, spre înflorirea Sf. noastre Biserici şi spre slava lui Dumnezeu!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Prot. ION LUPAŞ,
profesor universitar.

LA DOUĂ DECENII.

— O AMINTIRE MAI VECHE. —

„Revista Teologică“ intră în al douăzecilea an de viaţă şi de afirmare.

Intre ceice au stat aproape de leagănul acestei reviste am plăcerea de a mă număra şi eu. Era o datorie, care — împlinindu-mi-o pe cât mi-au îngăduit împrejurările de viaţă, în cari m'a plasat Biserica — îmi dă azi cu o mulţumire mai mult pentru trecut.

De-atunci şi până azi, condeiele au sporit binişor în serviciul acestei reviste, iar cei dela începuturile ei, unii au pornit pe calea veciniciei, iar alţii sunt cu părul într'argintit de vreme, şi dorim din tot sufletul urmaşi cât de mulţi şi cât de harnici, cari *să se întreacă în acest ogor, în care niciodată nu se poate lucra prea mult.*

Şi până atunci, nouă, celor mai vechi, să ni se îngăduie, după firea bătrânească, a spune câte-o amintire din trecut. Voi spune şi eu una, mai veche decât coloanele „Revistei Teologice“, dar care stă în legătură morală, aş putea zice: de maternitate, cu înfăptuirea „Revistei“ noastre.

*

Ca student al facultăţii teologice din Cernăuţi avusem un coleg, foarte simpatic, prea modest, capacitat şi totuşi foarte străduitor, în persoana unui tinăr student ardelean, care, dela început chiar, ne-a atras tuturora luarea aminte şi dragostea.

Era numai în anul al treilea academic, când — întorcându-mă la rigoroase — l-am regăsit, de astădată preocupat pe lângă studiul academic şi de pro-

bleme de viaţă bisericească: cum s'ar putea ajunge, ca *ştiinţa* teologică să fie aplicată în serviciul *vieţii* bisericeşti?

Şi, pentru a fi scurt, trebue s'o spun: era vorba de un period nou bisericesc, care să fie chemat la fiinţă; iar celce se gândea la acest lucru, era urzitorul de mai apoi al „Revistei Teologice" şi întâiul ei redactor.

Aceea s'a realizat, la 1907, prin înfiinţarea „Revistei Teologice" dela Sibiu — care avuse şi ghinionul de a fi osândită la moarte, chiar 'nainte de a-i fi apărut cel dintâi număr — era numai o fărâmă din ceeace trecea, în primăvara anului 1904, prin creerul *studentului* Nicolae Bălan.

Gândul său era: ce minunat şi folositor lucru ar fi *înfiriparea unei reviste teologice-bisericeşti, care să apară la Bucureşti şi să se întreţină din condeiele tuturor teologilor români ortodocşi — studenţi şi clerici — din Regatul Român şi din Austro-Ungaria de pe atunci!*

Repede am căzut de acord asupra ideii şi ne-am hotărât să militām pentru realizarea ei în organele de publicitate.

Studentul Nicolae Bălan s'a însărcinat să se adreseze societăţilor studenţilor teologi din Regat şi din Ardeal cu un apel, iar mie mi-a revenit să scriu un articol de ocazie în acelaş scop, pentru opinia publică ardeleană, în coloanele „Tribunei" dela Arad, al cărei colaborator eram de mai nainte vreme.

In cele ce urmează, aşa cred, este bine şi cuviincios să se reproducă atât „apelul" din chestiune, cât şi articolul meu.

Ele conţin, pe lângă nota vremurilor de atunci, încă şi oarecari motive, cari nu strică — ci mai în curând pot folosi — dacă le vom reproduce în coloanele revistei noastre.

Iată, deci „apelul", aşa cum a fost el publicat, cu oarecare prescurtare, în Nrul din 12 Martie 1904 în «*Cronica*» dela Bucureşti. El a fost reprodus şi

în „Tribuna" dela Arad [Nr. de Paşti din 1904], cea mai bună gazetă pe atunci în Ardeal.

Onorată societate,
Stimaţi colegi şi iubiţi fraţi!

„Să fie lumină!"
I, Moisi 1, 3.

Lumina e principiul aducător de viaţă în lumea intelectuală-morală, ca şi în cea organică.

Lumina e condiţia „sine qua non" a existenţii, a progresului şi a desăvârşirii.

„Să fie lumină!" — fu cel dintâi cuvânt al Creatorului, dupăce chemă lumea din nefiinţă la fiinţă, — şi iarăşi întrupatul Cuvânt, în legea harului, lumină aduse în lume, lumina — principiul vieţii.

Pe bazele luminii clădi Biserica Sa şi de acest temeiu al luminii condiţionă şi existenţa Bisericii, progresul şi desăvârşirea fiilor ei: „Fiţi desăvârşiţi, precum Tatăl vostru cel ceresc desăvârşit este".

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Biserica veacurilor prime şi-a înţeles acest rost pe lângă toate greutăţile vremilor şi ale începutului, iar o monumentală dovadă ne serveşte despre această epocă de aur, clasicismul creştin al veacului IV şi jumătatea primă a veacului V.

Biserica Apusului civilizat, deşi azi în parte împăgânit, desvoltă deja de veacuri o fecundă activitate, pentru propagarea luminii intelectuale şi morale.

Numai Biserica Răsăritului a fost şi e şi azi în parte impedicată în această sfântă misiune a sa. — Dar început-au a se risipi norii grelelor veacuri din trecut şi azi din nou se ivesc zorile prevestitoare de luminoase zile — de un period de redeşteptare şi regenerare.

Ca să nu se lungească vorba: şi Biserica românească de legea ortodoxă a Răsăritului a avut aceeaş soartă în trecut, — în prezent însă e străbătută şi ea de aceleaş nizuinţe spre regenerare şi înălţare.

Nu mai puţin adevărat este, că e de datorinţa cea mai sfântă a unuia şi fieştecăruia fii ai aceştia să sprijinească din toate puterile sale nizuinţele spre reînălţare a Mamei sale.

Talantul să şi-l chivernisească fieştecare în spre mărirea Celui ce spre acest scop i l-a încredinţat!

Iar sarcina acestei îndatoriri apasă pe umerii şi conştiinţa fiilor Bisericii române cu atât mai mult, cu cât tocmai teritorul acesteia e mărginaş cu Biserica Apusului, — acea nesaţiabilă şi necredincioasă soră a Răsăritului ortodox, care n'a renunţat încă la ideea de a-şi incorpora, ori şi numai afilia, nu numai întreaga Biserică românească, dar încă şi întregul Orient, unde în numele ortodoxiei se slăveşte numele lui Dumnezeu!

Şi cu aceasta îndatorirea se îndoeşte: Nu e vorba de a-ţi pune talentul în serviciul progresului intern al Bisericii tale, ci şi de a o apăra pe aceasta totodată şi de ingredienţe străine, externe.

Şi ce rol ideal îi revine în această misiune studenţimii teologice a întregei Biserici ortodoxe române — când adică s'ar putea afla calea şi mijloacele spre acest scop!

O credinţă e în întreaga Biserică românească a Răsăritului, un sânge în toţi fiii aceştia! De ce nu s'ar putea deci găsi modalitatea, cum cei de un sânge şi de o credinţă în uniformitate şi cu forţe unite să lucreze pentru întărirea şi apărarea credinţei şi prin credinţă şi a sângelui?! Dar chiar aceasta e taina istoriei neamului nostru!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Apusul bisericesc de mult a înţeles rostul uniformizării tendinţelor de apărare şi lăţire. Toate direcţiile Apusului bisericesc, nu numai cele pur dogmatice în ştiinţă, ci şi cele de organizare practică — fie ele catolice ori protestante — îşi au steagul, pe care le sunt scrise principiile şi în jurul căruia stau grupate nenumăratele lor reviste.

O asemenea concentrare de forţe ale teologilor români ortodocşi — bărbaţi ca mâne angajaţi în serviciul Bisericii — ar fi salutară din multe puncte de vedere.

Ea ar servi nu numai spre a stimula dispoziţia celor capabili spre activitatea literară în viitor, ea nu ar avea de rezultat numai lăţirea ştiinţei teologice în cercuri cât mai largi, ea nu numai că ar satisface aceleaşi trebuinţe simţite în Biserica noastră pentru lăţirea ştiinţii şi a culturii teologice, ea nu numai ar promova idealul religios-moral, care e acelaş atât în răsărit cât şi în apus de Carpaţi, — dar mai presus de toate din concentrarea studenţimii în jurul unei reviste teologice propriu, ar rezulta pentru prezent încheierea unor legături de studii între studenţii teologi de pretutindenea, iar pentru viitor s'ar întemeia între clerul şi peste tot între bărbaţii bisericeşti din Austro-Ungaria

şi Regat, o comuniune şi mai strânsă, ce în alt chip între actualele împrejurări e imposibilă...

Nu e de demnitatea unei tinerimi ce se respectă, şi care e conştientă de misiunea sa în organismul neamului şi Bisericii sale, să mai stea cu braţele în sân.

Ceasul reînvierii a sosit şi pentru Biserica răsăritului. „Ab oriente lux" a fost deviza veche, iar dacă nouă celor din Biserica răsăritului multă vreme ni-a răsărit soarele cultural din apus, trebue ca toţi într'un gând şi cu o inimă să ne angajăm în serviciul regenerării Bisericii noastre, al acelui proces de regenerare, ce acum ne stă deja în prag. — Istoriograful bisericesc, grecul Kyriakos ni-l indică prea clar când zice: Redeşteptarea ştiinţii teologice în sinul Bisericii ortodoxe ne face să sperăm reîntoarcerea zilelor mărețe ale strălucirii de odinioară.

Nu e deci de demnitatea tinerimii teologice române a nu întreprinde pentru lăţirea ştiinţii teologice toţi paşii posibili în acest oportun şi binevenit timp, pentru ridicarea unui steag cultural-teologic, a unei reviste teologice româneşti ortodoxe.

Mai subversează un motiv moral pentru necesitatea înfiinţării unei atari reviste — şi îmi voi permite a reflecta la aceasta în josul acestor expuneri.

Ajunşi aici mai poate fi vorba numai de modalităţile şi condiţiile între care s'ar putea realiza ideea unei reviste teologice studenţeşti.

In cele ce urmează voiu specifica deci aceste modalităţi şi condiţii după singuraticele momente, asupra cărora rog să vă pronunţaţi, iar concluzele ce le veţi lua să binevoiţi a mi le comunica. — Conformându-mă răspunsurilor primite dela toate societăţile studenţilor în teologie voiu compune un proiect de organizaţie, pe care îl voiu supune tuturor societăţilor spre a fi acceptat definitiv şi spre a primi putere obligatoare pentru toţi.

Inainte de toate pun întrebarea: sub ce formă să apară sau cine să editeze revista?

[Aici autorul apelului arată modul cum s'ar putea redacta revista, cari ar fi cheltuielile şi locul apariţiei ei, opinând pentru Bucureşti].

Al doilea moment în legătură cu realizarea ideii unei reviste teologice şi cel puţin tot atât de însemnat ca şi aceasta, este întemeierea unei corespondenţe şi legături de studiu, între studenţii în teologie dela toate institutele teologice din regat şi din Austro-Ungaria.

Mă mărginesc numai la indicarea necesităţii unei asemenea corespondenţe şi îmi place să mă măgulesc, că nu veţi fi mai puţin convinşi decât mine, despre foloasele ce ar urma din satisfacerea unei asemenea legături spirituale.

Dar apoi ce ideal de salutară ar fi legătura aceasta când ea, începută pe băncile şcoalei, s'ar continua şi în viaţa practică! Dar trecerea acestei legături din şcoală şi în viaţa practică, credeţi-mi, nu că ar fi grea; din contră s'ar întemeia şi pe rezoane psihologice.

Prin o revistă teologică românească şi prin astfel de legături, s'ar preveni în teorie şi în praxă modernul demon al necredinţei, care, într'o formă în jos, în alta în sus, clatină bazele vieţii morale şi sociale de azi.

In sus necredinţa cu pretinsele ei temeiuri din ştiinţă, în jos lipsa recerutei lumini intelectuale-morale, care să sprijinească credinţa acolo, unde nu s'a stins încă: sunt două momente peste care nu se poate trece la ordinea zilei decât numai printr'o condamnabilă indiferenţă.

In acest chip, cred eu, s'ar putea promova şi mai cu succes unitatea de gândire şi acţiune, între cei de o credinţă şi de un sânge, când vorba e nu numai de înfrângerea demonului, ci şi de consolidarea vieţii religioase-morale şi culturale în sinul Bisericii noastre.

Până avem unitatea sângelui şi a credinţei să păzim de cu bună vreme, să nu ajungem cu Biserica şi Neamul a fi un corp amalgam, cum ni se prezintă Apusul cu varietatea convingerilor sale religioase mai pestriţe decât vesmântul lui Iosif, din Legea veche.

Imi mai permit, de încheere, a indica şi ideea subiectivă de a intreprinde şi fără concursul dascălilor noştri paşii pentru realizarea ideii acelei reviste, — la tot cazul însă, pentru a asigura nimbul moral şi partea materială a intreprinderii să ne adresăm — la vremea sa — şi lor cu rugarea să ne sprijinească, în speranţa, că nu vor pregeta a o şi face.

După toate acestea, în loc de recapitulare a celor zise, cu încredere în Dumnezeu şi în dragostea de cauză şi de muncă a d-voastră, vă rog, ca ideia comunicată s'o luaţi în deliberare cu acel zel şi ardoare, care e caracteristică focului tineresc şi unei inimi învăpăiate pentru nestrămutatele ideale ale Neamului şi Bisericii, dar totodată şi cu acea precumpănire şi judecată

serioasă, care e chezăşia izbândei bunelor intenţiuni şi să-mi răspundeţi în timpul cel mai scurt, pentrucă dacă va fi cu voia lui Dumnezeu, cuvântul, în timpul cel mai scurt, trup să se facă.

Cu această dorinţă şi întru această aşteptare rămân,

Cernăuţi, Martie 1904.

cu stimă şi frăţească dragoste:

Nicolae Bălan,
Student în teologie.

* * *

Iată acum, celalalt articol, al subsemnatului, cum a apărut el în «*Tribuna*» dela Arad, Nr. 91 din 11/24 Maiu 1904:

„Să fie lumină!"

Sub acest titlu s'a înregistrat în acest ziar de Paşti, caldul şi motivatul apel al studentului Nicolae Bălan din Cernăuţi, pentru înfiinţarea unei reviste teologice ştiinţifice, a studenţilor români teologi ort. din Regat şi Austro-Ungaria.

N'avem cuvinte destul de calde, pentru această idee eşita din cercuri studenţeşti.

Ea, întâiu de toate, e o dovadă de sine vorbitoare despre nivelul intelectual-moral, la care s'a ridicat tinerimea noastră academică în genere şi teologică în special, — dar ea e şi o rezultantă a preocupărilor nobile ale tinerimei, e indicarea unui punct în viaţa noastră literară-bisericească, ce trebuie ajuns în timpul cel mai scurt şi cu orice preţ.

Două sunt ideile principale, cari străbat acel apel, adresat de domnul Bălan, tuturor colegilor săi: din Bucureşti, Iaşi, Sibiu, Arad şi Caransebeş. Intâiu: promovarea literaturei şi ştiinţei teologice în Biserica română ortodoxă şi angajarea tinerimei încă de pe băncile universităţii în serviciul acesteia, deschizând posibilitate celor capabili şi îmbărbătând la încercări pe cei avizaţi la aceasta. Iar a doua idee este: încheierea unei corespondenţe de studiu între studenţii de azi, bărbaţi ca mâne angajaţi în serviciul de păstori de suflete şi servitori ai Bisericii, care corespondenţă să se continue şi în viaţa practică.

Că sunt vrednice de toată atenţiunea aceste idei, cum şi expunerea şi motivarea lor — e în afară de toată îndoiala.

Din ele transpiră maturitatea gândirii şi căldura inimii, şi nu e de mirat căldura cu care acest apel a fost întimpinat în

cercurile studenţimei teologice. Pentru a te convinge, e destul a şti şi numai răspunsul celor două îndepărtate centre ale studenţimei teologice: Bucureşti şi Arad, cari s'au pronunţat cele dintâi în chestie.

Ba s'au pus în prospect, bună oară din Bucureşti, din partea unei persoane sus puse, un însemnat ajutor material de fiecare număr ce va apărea, din plănuita revistă teologică. Nu suntem autorizaţi a-i comunica deocamdată numele.

Vorba însă e: apelul a întimpinat răsunet, nu numai moral ci şi material chiar şi acolo, unde e mai puţin simţită trebuinţa unei asemenea reviste teologice, ce va fi să se redacteze după felul altor asemenea reviste din Apus.

Cât de mult ar merita această chestie o atenţie încă şi mai deosebită din partea celor chemaţi dincoace de Carpaţi, la noi, cari n'avem nici un institut teologic superior şi nici o revistă bisericească, care să dee cuvenita atenţiune ştiinţei teologice şi răspândirii acesteia în clerul nostru.

Intre asemenea împrejurări, ideia plănuitei reviste teologice studenţeşti e de o incontestabilă importanţă, îndeosebi pentru Biserica şi clerul nostru şi ar face însemnate servicii reale, pe cari cel puţin deocamdată, organele noastre bisericeşti, în mâna cărora e depusă administrarea Bisericii şi soartea ei, ori nu le-a putut satisface, ori le-a neglijat aproape consecvent, în urma unei false priceperi a lucrurilor, ca şi când soartea şi viitorul organismului Bisericii, ar depinde în locul întâiu dela sumedenia de acte şi porunci risipite prin arhivele consistoriale, şi nu dela luminarea cu care să sprijineşti, uneori chiar să înlocuieşti, rigoarea „poruncilor".

După modesta-mi părere, acest sistem de guvernare a Bisericii seamănă a muncă *poliţială* şi nu a muncă de luminare şi de întărire a convingerilor.

Iată deci, de ce eu unul salut deschis şi cu inimă deschisă ideia din chestiune!

Intrupată această idee, va putea să însemne, nu numai un punct luminos în Istoria literaturii bisericeşti, celei atât de sărace azi la noi, dar cu timpul — în viitor când generaţia grupată în jurul acestui steag, îşi va realiza principiile ce promite a şi le însuşi — va însemna şi un progres real în întreaga viaţă a Bisericii române a Răsăritului, de dincoaci şi dincolo de Carpaţi.

„Prin o revistă teologică românească şi prin astfel de legături (de studiu, trecute de pe băncile institutelor teologice şi în viaţa practică) s'ar preveni în teorie şi în praxă modernul demon al necredinţei, care într'o formă în jos, în alta în sus, clatină bazele vieţii morale şi sociale de azi" — observă apelul din chestiune.

* * *

Apelul se întemeiază mai mult pe motive *istorice şi de cultură bisericească.* Intru sprijinirea lui se pot însă invoca şi alte motive, nu mai puţin ponderoase.

La noi, n'am putea zice că nu domneşte în oareşicare măsură şi *birocratismul în Biserică,* respective în administrarea ei externă. Altcum de ar fi, n'am avea atâtea clişee ruginite cari şi mâine şi poimâine sunt şi rămân pururea tot cele de ieri şi alaltăieri.

Rezultatul unei asemenea administraţii se recunoaşte numai în vravurile arhivelor şi prea desele cazuri de nemulţumire şi de hârjoniri ale păstoriţilor cu păstorii lor, în afară, în aşa măsură că maşinăria administraţiei bisericeşti e restrânsă uneori numai la aplanarea diferenţelor, la o operă *negativă* în loc de a avea necesarul timp fizic pentru promovarea intereselor cardinale ale Bisericii.

Rostul Bisericii e însă a îndeplini o operă *pozitivă* de a *lumina* şi prin aceasta, de a tăia calea răului înainte de ivirea lui.

Numai între asemenea condiţii se poate conta la un progres real în viaţa bisericească: făcând mai mult chestie de apostolie decât de birocratism.

Nici Domnul Hristos nu a voit ca apostolii săi să fie birocraţi. De aceea de primă atribuţie a apostoliei a pus datorinţa predicării. Cu aceste cuvinte i-a trimis în lume la înălţarea Sa la cer: „Mergând învăţaţi toate neamurile..."

Iar noi, dacă pe alte căi am apucat în altă parte, n'avem să lamentăm dacă în sinul Bisericii vii a slăbit credinţa şi respectul către cele sfinte, dacă se micşorează sentimentul vieţii religioase morale şi al disciplinei bisericeşti, dacă creşte zilnic îndârjirea către Biserică şi dacă credincioşii tot mai mult îşi detrag dinariul dela susţinerea instituţiilor puse sub ocrotirea Bisericii.

Din contră, se reclamă o radicală îmbunătăţire. In locul birocratismului şi al poruncilor să se introducă mai multă

apostolie, să se facă cu mai arzătoare râvnă datoria de a lumina din partea tuturor organelor menite a guverna Biserica: şcoalele noastre teologice să devină tot atâtea centre de cultură teologică, iar fiecare candidat la statul preoţesc, — un convins şi capabil apărător al Bisericei şi al intereselor poporului.

In caz contrar, ne convinge realitatea, nu odată regretabilă, unde ajungem cu şcoale teologice neglijate, cu preoţi restrânşi la împlinirea mecanică a îndatoririlor liturgice, cu protopopi de administraţie „practică" şi cu venerabile Consistoare, necesitate din o sută şi una de cauze a rămânea în 35—40% la îndeplinirea operei negative în administrarea organismului bisericesc.

O asemenea administrare a Bisericii, cum nu odată se face la noi, îţi lasă impresia, că nu păstorul dă direcţia vieţii turmei, ci turma şi rătăcirile ei, provenite din situaţia grea a vremurilor, ori din nedibăcia păstorilor, determină direcţia şi sfera de activitate a forurilor administrative bisericeşti,

Aşa e: când lucri de-antoarsele, nu te mira dacă pe dos îţi ies lucrurile!

* * *

In veacul XIX, care a fost o epocă de reculegere şi de reorganizare a Bisericii Răsăritului, a fost şi a rămas chestie de preocupaţie creiarea de instituţii culturale, religioase şi de instituţii, după atâtea veacuri de impilare ce s'au revărsat peste Biserica Răsăritului.

Sistemul de cărturari bisericeşti auto-didacţi şi al celor crescuţi în jurul vreunui teolog de seamă, ori prin şcoalele teologice ale Apusului, fu înlocuit cu teologi crescuţi în şcoalele din patrie. Aşa se făcu în mare parte în Grecia, Rusia, în Biserica ortodoxă a Austro-Ungariei, în Principatele române şi altele.

Rusia de pildă, pe lângă 4 Academii superioare mai are 57 de seminare inferioare teologice.

Deasemeni şi în celelalte teritorii ale Bisericii ortodoxe, până şi în Ierusalismul îndepărtat, s'au înfiinţat şcoale teologice, ridicându-se unele din ele, ca cele din Atena, Cernăuţi, Bucureşti, la însemnătatea şcoalclor apusene de acest fel.

Oare noi, cei din Mitropolia română ortodoxă din Ungaria şi Ardeal, când vom avea o asemenea şcoală?

Spiritul timpului a cerut insistent, ca Biserica să-şi iea în serviciul său şcoala. Pentrucă *numai Biserica cu razim în nişte şcoale bune teologice* poate să reziste cu succes tentaţiilor interne şi externe şi pentrucă numai un cler cu cultură şi educaţie solidă bisericească e capabil, în vârtejul turbat al vieţii de azi mai ales, să-şi înţeleagă şi să-şi împlinească misiunea.

De aceea Biserica ortodoxă în veacul XIX, în nizuinţele sale de reorganizare, a dat o deosebită atenţie institutelor teologice şi culturei clerului.

La o parte fie pusă întrebarea: oare şi la noi se urmează întocmai?

Pentru a nu mai aminti şi de alte Biserici particulare, în Grecia de exemplu după sfârşirea răsboiului de neatârnare, care adusese ţării independenţa politică, sub regalitate, iar mai târziu, pe la jumătatea veacului trecut, încă şi autochefalia, factorii chemaţi, conduşi de ideia înălţării culturale a clerului, după înfiinţarea şcoalei teologice din Atena, desfiinţară mai multe din preamultele Mănăstiri, iar averile lor le constituiră într'un fond menit a promova în special cultura clerului şi în genere literatura bisericească.

Şi dacă e vorba la adecă, încă nu ni s'a dat să vedem vre-o Biserică particulară din sinul Bisericii răsăritului, care să fie pusă în calea adevărată a prosperării şi în condiţii de progres, *fără* cartea teologică.

Până şi mica Biserică eterodoxă armeană, încă din zilele primelor sale începuturi şi de mai mult ca o mie de ani, mereu oprimată de Turci şi spulberată şi risipită prin deosebite ţări ale Europei, a înţeles rostul cărţii teologice, având o clasă de teologi, a *Vardapeţilor*, cari erau sfetnicii şefului bisericesc şi din cari îşi alegea ierarhii.

Ce păcat că n'avem şi noi vardapeţi! De i-am avea, n'ar fi cum e: să n'ai ce număra nici pe degetele mânilor opurile de valoare ştiinţifică în literatura teologică desvoltată în mitropolia noastră.

N'avem vardapeţi, avem însă — vânători de mitre...

Dar s'o lăsăm asta. Soartea Bisericii nici dealtfel nu o pot decide cei mici de suflet. Ei pot numai s'o împedece în ajungerea misiunii ce i-a dat-o Domnul, conduşi fiind de poftele pătimaşe ale minciunii de suflet şi ale îngustimei vederilor.

De aceea la vreme ar fi odată, ca adevăratele interese

şi condiţiile de progres ale Bisericii să se privească prin prizma cărţii teologice: orice alte vederi sunt unilaterale.

Sunt unilaterale. Pentrucă Biserica lui Hristos nu este un institut de bursă, iar servitorii ei nu-s agenţi de târguri.

Nici institut poliţial nu e Biserica. Pentrucă Domnul Hristos n'a purtat nici pungă şi nici sabie, iar drept scut al intereselor morale şi al condiţiilor de existenţă fizică şi-a pus Biserica sub scutul Duhului sfânt promiţându-i a fi cu dânsa până la sfârşitul veacurilor. Biserica e împărăţia lui Dumnezeu pe pământ e o instituţie de luminare.

Răspândirea luminii e atribuţia Bisericii lui Hristos.

Insuşi Domnul, venit în lume, a zis despre sine: „Eu sunt calea, adevărul şi viaţa".

Cine astfel e deprins a privi menirea Bisericii, nu poate să nu salute din suflet ideia unei reviste a studenţimii teologice române ortodoxe de pretutindenea.

O asemenea revistă — ca să întrebuinţez cuvintele din menţionatul apel — „ar servi nu numai spre a stimula dispoziţia celor capabili spre activitate literară în viitor; ea ar avea de rezultat nu numai lăţirea ştiinţei teologice în cercuri tot mai largi; ea nu numai că ar satisface aceleaşi trebuinţe simţite în Biserica noastră pentru lăţirea ştiinţei şi culturei teologice; ea nu numai ar promova idealul religios, care e acelaş atât în răsărit cât şi în apus de Carpaţi, — dar mai presus de toate, din concentrarea studenţimii în jurul unei reviste teologice proprii, ar rezulta *pentru prezent încheerea unor legături de studiu între studenţii teologi români de pretutindenea,* iar pentru viitor s'ar întemeia *între bărbaţii Bisericii din Austro-Ungaria şi Regat o comuniune şi mai strânsă, ce în alt chip între actuale împrejurări e imposibilă"* ...

O asemenea revistă, cu alte cuvinte, ar sădi şi cultiva un dor de carte în studenţimea teologică, viitorul cler al Bisericii române ortodoxe, spre a putea ţinea pas în viaţă şi în literatură, cu clerul altor Biserici.

Pentru importanţa reală a acestei idei când ea ar deveni fapt, a întimpinat ideia acestei reviste o caldă încurajare şi sprijin din partea bărbaţilor de carte, ca de exemplu Venerabilii profesori dela Facultatea teologică din Cernăuţi, cari şi până aci i-au pus în prospect toată căldura inimii lor. Pentru aceiaşi

importanţă a ei, a fost salutată şi din Bucureşti cu o nu mai mică însufleţire şi în sinul tinerimei teologice.

Pentru aceiaşi importanţă merită ea atenţiune şi tot sprijinul şi din partea factorilor din Mitropolia noastră, al cărei cler e cel mai avizat, între condiţiile noastre culturale actuale, la o bună revistă teologică ştiinţifică, care azi cu desăvârşire ne lipseşte.

G. CIUHANDU.

* * *

Comitetul societăţii studenţimei teologice dela Bucureşti a fost cel dintâi, care a grăbit a se identifica sincer cu apelul studentului Nicolae Bălan. S'a îngrijit chiar, ca el să fie plasat în publicistica din Bucureşti, însoţit de un însufleţit apel şi din partea sa.

Tot astfel, chestiunea a fost învrednicită de atenţie şi de publicistica noastră de dincoace de Carpaţi.

Dar „ideia", depusă în „apel", par'că se născuse 'nainte de a-i fi sosit „plinirea vremii", şi era mult prea frumoasă, decât să se poată realiza pe atunci. Realizată, ea ar fi însemnat: *o închiegare* — care avea să-şi fixeze centrul la *Bucureşti — a intelectualităţii teologice ortodoxe româneşti, deasupra şi în ciuda hotarelor politice,* cari ne despărţeau pe frate de frate, *şi a diferenţelor de organizare bisericească,* cari dăinuiau de ambele laturi ale Carpaţilor!...

De altă parte: creiarea unei pulzaţii de viaţă bisericească mai înţelegătoare pentru problemele superioare ale creştinismului ortodox şi ale vieţii noastre bisericeşti — era ceeace trebuia să se inoculeze în concepţia şi în organizaţia „democratică" a Bisericii ardelene...

Dar, aşa se vede, lucrul ce se plănuia era aşa de frumos şi înălţător, încât — ce ar fi şi putut să iscodească doi „studenţi", pentru realizarea lui?!

Gândul acesta frumos a trăit, totuşi, mai departe, în cugetul iniţiatorului său, care, la 1907, când era deja profesor la „Seminarul Andreian" din Sibiu, l-a şi realizat, în parte, în cadrul „Revistei Teologice".

Originea morală, deci, a acestei reviste trebue căutată în ideala frământare sufletească dela 1904, a aceluia care avea să fie primul redactor al acelei „Reviste Teologice", pe care, mai apoi, redactorul a reuşit să o treacă, din bună vreme şi în destul de frumos număr de exemplare, şi dincolo de Carpaţi, ca un modest sol al marelui său gând studenţesc de odinioară!

Cine ar fi îndrăznit atunci, la 1904, când se ţesea acel frumos gând — *de ridicarea sufletului ortodox, cărturăresc şi unitar*, peste barierele politice de stat, şi de *ridicarea vieţii bisericeşti* din potignelile birocratice — că iniţiatorului îi va fi dat dela Dumnezeu, să ajungă cel dintâi mitropolit al Ardealului desrobit şi unificat cu Ţara-mamă? Cine ar fi îndrăznit să creadă, că aceluiaşi i s'a hărăzit ca, în calitatea sa de mitropolit al Ardealului eliberat, să *desvolte maximul străduinţelor încununate cu rezultat — mai mult decât printr'o «revistă» a tuturor teologilor ortodocşi români! — pentru unificarea bisericească a tuturor Românilor?!*

„Mari şi minunate sunt lucrurile Tale, Doamne...!" Noi, smeriţi ne închinăm iconomiei Tale!

Am spus acestea pentru a arăta originea mai îndepărtată a „Revistei Teologice".

Dar să servească această amintire şi ca un îndemn pentru ceice vor urma după noi, în condiţii mult mai prielnice de muncă, şi cărora le dorim nu numai să ne fie urmaşi, ci şi să ne întreacă prin prestaţiile lor.

Arad, în ziua Sf. Nicolae 1929.

Dr. GH. CIUHANDU,
consilier-referent eparhial.

PRICINA PENTRU O CARTE BISERICEASCĂ.

— SOBORUL VLĂDICULUI VARLAAM LA 1689. —

A fost un timp, când simţul de jertfă al poporului nostru pentru lăcaşul lui Dumnezeu s'a manifestat cu o dărnicie deosebită şi anume în vremea stăpânirii calvine din Ardeal. Izvodirea în tipar şi în limbă românească a cărţilor bisericeşti a dat prilej multor binefăcători, ca să dea prinos pentru iertarea păcatelor lor câte o carte sfântă spre folos Bisericii. Era un prinos de mare preţ, într'o vreme, când bisericile se foloseau de puţină slovă scrisă şi şi aceasta câştigată cu bani prea scumpi dela puţinii meşteri de scrisoare bisericească.

Dar şi cărţile pornite din tiparniţe erau destul de scumpe. Şi adeseori se întovărăşiau mai mulţi credincioşi, pentruca să poată face un astfel de dar bisericii pentru spăsenia sufletului lor. Iar dacă vreun credincios avea din darul lui Dumnezeu putinţă să facă singur o astfel de jertfă, se punea în rândul ctitorilor ca un mare binefăcător al lăcaşului lui Dumnezeu. Şi gestul acesta se eterniza cu scrisoare chirilică chinuită pe paginile cărţii, ca să rămână de pomenire din neam în neam.

Cărţile acestea aveau dar de sfinţenie în ochii credincioşilor, erau odoare scumpe legate cu blesteme straşnice asupra celor ce ar fi îndrăznit să le înstrăineze.

Respectul deosebit şi marea importanţă ce se dădea acestor cărţi se vede şi din faptul, că sate întregi se pârăsc şi se judecă în faţa instanţelor bisericeşti pentru posesiunea lor.

Aşa este şi judecata ce s'a ţinut în faţa mitropolitului Varlaam al Ardealului şi a soborului preoţilor adunat la 1689 în satul Rogoz, pentru cazania lui Varlaam dela 1643, pe care o revendica şi satul Rogoz şi satul Lăpuşul de sus pe seama lor.

O notă însemnată pe pag. 8—41 din această carte se spune:

...de aceasta dăm de ştire de rândul acestii cărţi că... întâe din mila lui Dumnezeu a fost popa Gifgie dorind a ne da [noi bani]... şi înţelegând [noi că] Mltva sa au mărs şi au cerşit la credin [cioşi bani], în ce vreme va veni acel popă după preţ [să nu se dea], dară popa Gifgie să o plătească, că o au fost neguţat derept 16 florinţi. Dară dacă o au adus s'au aflat, anume Văscu Ionaşcu,. aducându şi amente că au fost dat duhovnicului său pentru neşte păcate să cumpere o carte. Deci domniasa Văscu Ionaşcu o au cumpărat cum a fost neguţat popa Gifgie. Dumniasa Văscu Ionaşcu au dat 16 florinţi pe aceasta carte şi o au dat drept ca păcate... în svânta beserecă pomană, anume în besereca lui Popa Toader, în care se face hramul lui sveti Niculae şi 'n acesta chip cum până va custa popa Gifgie el să fie volnic a se ţinea cu dânsa Iară cine s'ar afla să o streineze sau să o deperteze sau să o fure din besereca lui Popa Toader adecă din besereca Lăpuşului de sus, care iaste despre răsărit de rîu, acela om ce s'ar afla fără frica lui Dumnezeu să fie procleat dela Dumnezeu şi de 12 apostoli şi de 318 părinţi svenţi ce au fost în vea. Nicheii cine a spus legea şi răspunsurile. Mţa Ghenar 26 în zilele craiului Apafi Mihai şi a vlădicului Sava, 1665.

Din însemnarea aceasta concludem că popa Gifgie a încassat dela Văscu Ionaşcu 16 florinţi, cu condiţia ca să cumpere cartea şi să o dea bisericii cu hramul Sf. Nicolae, la care slujia popa Toader.

Dar popa Gifgie se socotise să facă o mică afacere şi să ia preţul cărţii şi dela credincioşi. Ceeace însă nu i-a succes.

Cu tot blestemul legat de această carte, după 30 de ani o aflăm în satul Rogoz. Şi se vede că nu trecuse tocmai pe cale onestă la Rogoz, căci un urmaş al acelui Vascu Ionaşcu, anume Vascu Alexe, reclamă restituirea acestei cărţi, cu prilejul unui sobor ţinut de însuşi vlădica Varlaam în 4 Decemvrie 1689 în satul Rogoz. Vlădica ţine judecată fiind de faţă părţile interesate şi face pace. Cartea rămâne cu învoirea reciprocă a tuturora în posesiunea bisericii din Rogoz.

O notă pe pag. 193—199 scrisă şi iscălită şi pecetluită cu ceară verde de însuşi vlădica Varlaam spune următoarele:

> † An. D. 1689 lu. Dec. 4 zile. Noi vlădica Varlaam, având sobor de eparhie în vidicu Lăpoşului în Rogoz şi fiind câţiva protopopi şi preoţi şi alţi oameni de cinste, viniră înaintea noastră Văscu Alec din Lapusul rumânesc şi cu sătenii din Rogoz, aducând lucru aceştii cărţi ce se chiamă Oucitelnă, socotindu 'l toţi de toate părţile s'au împăcat aşa, cum această carte, să rămâe la bisereca Rogozului şi să fie pomană lui Văscu Ionaşcu şi Văscu Alecse şi rămăşiţelor lor şi cine s'ar ridica mai mult după aceasta împăc[iua]lă să caute lucrul aceştii cărţi să nu poată păn nu va pune două sute de florinţi, o sută vlădiceşti o sută spăneşti. Pre aceasta sau legat şi au dat mâna înaintea noastră, anul şi luna mai sus scrişi. Vla[di]ca Varlaam. [Sigil verde.]

Cu ani mai târziu cartea uzată şi ruptă a fost apoi legată tot de un urmaş al acelei familii în table de lemn îmbrăcate în piele şi şi acest lucru a fost eternizat pe pag. 218:

> „Cadese a şti că această sfântă carte ce se chiamă Poucenie, precum iaste pusă cu

BCU Cluj / Central University Library Cluj

zapis mai sus în sfânta biserecă în Rogoz mai denainte vreme, iar acum mai pre urmă s'au aflat din neamul acestor oameni de omenie anume jupânul Pop Ştefan şi soţul dumisale Afunie o au legat cu cheltuiala dumilor sale ca să le fie pomană lor şi seminţiei lor".

Această Cazanie a lui Varlaam a rămas apoi definitiv proprietate a bisericei din Rogoz până în zilele noastre, iar acum scoasă din uz este depusă în muzeul eparhial din Cluj.

Dr. SEBASTIAN STANCA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PROBLEMA PĂCII.

Fericiţi sunt făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema.

Evanghelistul Mateiu c. 4 v. 9.

Progresul material al omenirei, cu deosebire în veacul al XIX-lea, n'a fost în măsură să trezească la o nouă şi amplă viaţă energiile morale latente ale sufletului omenesc. Dacă aş încerca să cuprind într'o frază lapidară tendinţele manifestate în toate ramurile activităţii omeneşti din secolul trecut, cred a nu fi departe de adevăr formulându-le în chipul următor: credinţă oarbă în posibilităţile infinite de evoluţie ale civilizaţiunii umane şi a fericirii ei, prin smulgerea secretelor naturii şi utilizarea lor pentru satisfacerea exclusivă a nevoilor de ordin material ale individului şi ale colectivităţii.

Examinând din laturea lor pur formală progresele realizate în urma eforturilor extraordinare ale marilor inventatori, chimişti, fiziciani, filozofi şi sociologi, ai secolului trecut, ar trebui să ajungem la concluzia, că actualmente lumea întreagă trebue să fie cuprinsă de o neasemănată bucurie şi să fie mai fericită decât acele generaţiuni din trecutul îndepărtat, ce-au lâncezit în timpurile de odinioară, învăluite în ignoranţă şi adâncă amărăciune. Cât de mare ar fi, spre pildă, surprinderea şi mirarea ce-ar resimţi-o un *Leibnitz*, un *Descartes* sau un *Franklin*, dacă le-ar fi dată posibilitatea să revină pentru câteva clipe din împărăţia umbrelor în vârtejul ameţitor al vieţii moderne! Contemplând şi admirând în complexul lor luminoasele progrese realizate pe

toate terenurile, nenumăratele şi surprinzătoarele invenţiuni, facilitatea transporturilor pe uscat, pe apă şi prin aer, viaţa confortabilă şi plină de agremente rafinate... copleşiţi de entuziasm, dar în acelaş timp şi de regrete, moşnegii filozofi şi oameni ai ştiinţei ar exclama: „Cât de fericite pot fi generaţiunile acestea, cărora li este dat să profite din plin de realizări atât de grandioase, şi cât de mari au fost mizeria şi greutăţile pe cari le-am întimpinat în cursul vieţii noastre de zbucium".

Dacă aceste umbre majestoase ale genialilor inventatori şi înţelepţi de odinioară ar avea răbdarea trebuincioasă unor investigaţiuni şi examinări meticuloase şi ar coborî privirea în adâncul problemelor complicate ale vieţii moderne, sunt convins că din multe puncte de vedere ar manifesta o profundă, o dureroasă desamăgire! Pretutindeni, unde şi-ar îndrepta privirea scrutătoare, ar avea ocaziunea să vadă îngemânate, alăturea de luxul cel mai exorbitant şi de îmbelşugare, cea mai sfăşietoare mizerie şi cea mai neagră sărăcie; ar putea constata cu tristeţă, că în vecinătatea palatelor somptuoase şi pline de alaiul petrecerilor şi al desfrâului se înalţă, în aceeaşi proporţie, ameninţătoare, zidurile sure şi taciturne ale temniţelor: urechile lor ar fi nevoite să asculte în mijlocul ţipetului strident al automobilelor, alergând vertiginos, gemetul desnădăjduit al sărăcimei bolnave, flămânde şi fără de adăpost...

Realitatea prezentându-se în forma aceasta brutală, mă întreb cu toată seriozitatea, dacă în general progresul material exclusiv va putea vre-odată să uşureze povara vieţii de pe umerii încovoiaţi ai omenirii atât de nenorocite şi dacă va ajunge vre-odată să creeze pe pământ acea împărăţie universală a păcii şi armoniei, pe care poeţii şi filozofii antichităţii au slăvit-o în imnuri şi au proiectat-o, sub denumirea de veacul de aur, în negura acelui trecut legendar al omenirii.

Un scriitor francez, dl *H. Fierens-Gevaert* şi-a luat acum câţiva ani sarcina să studieze cari pot fi adevăratele cauze ale „tristeţii contimporane", precum şi remediile pentru vindecarea ei. Lucrarea se numeşte «*La Tristesse contemporaine*» [încercare asupra marilor curente morale şi intelectuale din secolul XIX, I vol. *Alcan*, Paris]. Autorul acestui studiu analizează cu un simţ critic caustic câteva din rătăcirile dureroase ale secolului trecut. Astfel, în primul capitol al cărţii se vorbeşte despre *iluzia ştiinţifică*, arătând cum ştiinţa a înţeles să urmeze credinţa, fără a fi în măsură să o înlocuiască cu ceva mai superior. In prezent patimile omeneşti, pe cari odinioară le ţinea strânse în frâu credinţa, sunt lăsate în voia valurilor. In capitolul al doilea se arată cât de mult sufere lumea modernă din cauza lipsei de iubire şi cum, fiind nevoită prin firea lucrurilor să-şi creeze cu orice preţ un *idol*, adecă banul, luându-şi ca ideal în acelaşi timp satisfacerea poftelor celor mai egoiste. Pentru ce-am mai căuta în definitiv cauzele tristeţei contemporane, zice autorul, când lumea se lipseşte chiar şi de unicul scop al vieţii: copilul? Ştiinţa pe de altă parte oprind speculaţiunile de ordin metafizic: filozofia, care ar fi trebuit să înlocuiască religiunea, a pierdut şi ea tot prestigiul. Glasul conştiinţei amuţind cu desăvârşire, în suflete s'a coborît pe încetul îndoiala şi scepticismul.

In capitolul al treilea autorul arată că nici idealul democratic modern, culminând în cultul banului şi al forţei, nu a putut spori fericirea omenirii. Filozoful *Auguste Comte* a încercat spre pildă să fondeze o nouă „religiune a omenirii", proclamând în locul cultului divinităţii, cultul eroilor şi al omenirii zeificate. Pe de altă parte filozoful *Friedrich Nietzsche* reclamă libera desfăşurare a tuturor instinctelor şi complecta autonomie a individualităţii, considerând de cauză a decadenţei timpurilor noastre slăbirea instinctelor primare şi brutale. Idealul lui *Nietzsche* se manifestează în dorinţa sa de a întrona forţa, de a vieţui energic, punând astfel stă-

pânire pe oameni şi pe forţele naturii, şi de a părăsi apoi viaţa fără păreri de rău în clipa când individul a atins apogeul facultăţilor sale.

Iată tot atâtea probleme pe cari dl *H. Fierens-Gevaert* le pune sub microscopul necruţător al cercetărilor sale minuţioase.

Meditând însumi adese-ori asupra cauzelor acestei copleşitoare tristeţi universale — căci bucuria adevărată o vedem aşa de arareori întipărită pe feţele generaţiunilor de astăzi — mi-am adresat întrebarea următoare: oare pentruce nu ni este dat să vedem pretutindeni în lume întipărită bucuria, bucuria mare şi clocotitoare, astăzi când cele mai multe popoare şi-au putut în fine realiza, în urma unui războiu crâncen dar victorios, idealurile naţionale şi au putut obţine şi sub raport economic şi financiar avantagii pe cari în alte împrejurări nu le-ar fi putut spera nici odată? Făcând chiar abstracţiune de ţările faţă de cari soartea armelor a fost potrivnică, observ cu mirare, că mizeria şi suferinţele s'au încuibat într'o formă deosebit de îngrijorătoare chiar în acele ţări, cari, în urma marei biruinţe finale, au putut aglomera cantităţi imense de aur şi spori produsele industriei şi ale solului într'o proporţie gigantică, necunoscută epocei care a precedat războiul mondial. Sociologul american *Henry George* constată cu amărăciune, în lucrarea sa celebră întitulată «*Progres şi Pauperism*», că „asociarea sărăciei cu progresul este tocmai marea enigmă a timpurilor moderne şi că atâta timp cât aglomerarea de bogăţii, rezultând în urma progresului material al epocii noastre, nu va servi pentru alt scop decât spre a face să crească neîntrerupt avuţiile unora şi să desvolte luxul, — accentuând astfel într'o formă şi mai dureroasă contrastul între palatul belşugului şi coliba mizeriei, — progresul nu poate fi real şi nu va dura. Trebue să vină reacţiunea. Turnul se clatină din temelii, iar fiecare etaj ce i se suprapune nu poate contribui la altceva decât la apropierea catastrofei finale! A complecta

BCU Cluj / Central University Library Cluj

educaţia unor indivizi, cari sunt apoi condamnaţi la sărăcie, însemnează a-i face îndărătnici; a întemeia instituţiuni politice în virtutea cărora toţi oamenii sunt sub raport teoretic egali întreolaltă, însemnează a încerca să aşezi o piramidă cu vârful în jos". [Vezi: *Henry George* „Progrès et Pauvreté", Paris, Alcan, pag. 8].

Fără să împărtăşesc întru toate pesimismul credinţelor celebrului sociolog american, mă găsesc totuşi în deplin acord cu concepţiunea sa, că progresul material, atingând numai necesităţile exterioare şi mecanice ale vieţii, nu va împăca nici odată contradicţiunile lumii moderne şi nu va fi în măsură să înlăture adevăratele cauze ale mizeriei şi tristeţii universale.

Din punct de vedere politic civilizaţiunea şi progresul material al veacului al XIX-lea a culminat în criza din anul 1914, coincidând totodată cu izbucnirea conflictului mondial. Cumplita vărsare de sânge n'a putut fi împiedecată nici prin tainicile tratative ale diplomaţilor de carieră, cu păstrarea termenilor de curtoazie şi a celui mai deplin secret profesional; nici prin întâlnirile monarhilor pe bordul yachturilor elegante în mijlocul freamătului valurilor din marea Baltică; nici prin crearea acelui complicat aparat şi sistem de alianţe ofensive sau defensive, fie că purtau numele de Puterile Centrale sau de Antantă Cordială... Izbucnirea conflictului mondial a însemnat în acelaş timp bancruta iremediabilă a unui întreg sistem politic, ale cărui origini trebuiesc căutate în rezultatele materiale dubioase ale civilizaţiunii din jumătatea a doua a veacului XIX, având repercusiuni profunde, sub raport economic şi financiar, în viaţa tuturor statelor din Europa.

Experienţele dureroase resimţite intens de toate popoarele din lumea întreagă în cursul teribilului măcel, ce a costat sângele milioanelor de soldaţi necunoscuţi, au servit de lecţiune severă şi de învăţăminte preţioase pentru viitor. Semnele profetice

ale vremurilor nouă n'au lipsit să se manifesteze într'o formă care ne îndreptăţeşte chiar să întrezărim, într'un viitor mai apropiat sau mai îndepărtat, o prefacere radicală pe terenul vieţii politice, precum şi în domeniul relaţiunilor economice şi financiare între statele Europei. S'ar părea că o rază din înţelepciunea măreaţă a Sf. Evanghelii şi a iubirei creştineşti s'a strecurat pe pământ, pătrunzând inimile factorilor cu răspundere şi ale conducătorilor politici ai tuturor naţiunilor civilizate, în momentul când, sub impulsiunea unei sublime inspiraţiuni, au hotărât să pună temeliile *Societăţii Naţiunilor*, acest admirabil instrument politic, cultural şi social, cu ajutorul căruia suntem îndreptăţiţi să sperăm că pericolul isbucnirii unor nouă conflicte înarmate între popoare — chiar dacă nu va dispare cu totul — se va reduce şi se va atenua. Această ideie a împăcării tuturor diferendelor cu mijloace pacifice, întrupată într'o salutară instituţiune a umanităţii, ne îndreptăţeşte să privim cu mai mult optimism evoluţia evenimentelor politice şi a marilor curente sociale din prezent şi să o salutăm ca pe un augur vestitor de bine pentru omenirea întreagă, vrednică de o soartă mai senină!...

Colaborarea pacifică, sub acelaş acoperemânt, între reprezentanţii politici şi diplomatici ai celor mai multe state din lumea întreagă, va putea să trezească şi să desvoalte, în sfârşit aceea atmosferă binecuvântată de confienţă mutuală, de cordialitate, de apropiere şi de înţelegere sinceră între naţiuni. Limitarea armamentului la strictul necesar, garanţiile în contra agresorilor, recunoaşterea faptului că orice ameninţare de războiu este o chestiune de ordin internaţional, angajamentul luat de toate statele semnatare ale pactului fundamental *Societăţii Naţiunilor* în sensul că nu se va recurge la războiu mai înainte de a se fi încercat să se ajungă la un aranjament prin exhauriarea tuturor mijloacelor pacifice — toate aceste principii înscrise pe frontispiciul palatului dela *Geneva* sunt în acelaş timp tot atâtea mă-

suri defensive, cu caracter preventiv, în contra cumplitului flagel al războiului, ce-a bântuit în atâtea rânduri continentul Europei. Ca orice acţiune omenească, supusă imperfecţiunilor inerente naturii umane şi *Societatea Naţiunilor* este încă departe de a putea coborî, cu mijloacele ce-i stau astăzi la dispoziţie, idealul măreţ al păcii în vâltoarea realităţitor terestre! S'a afirmat şi s'a repetat de nenumărate-ori că deciziunile *Consiliului Societăţii Naţiunilor* nu pot avea decât o valoare relativă, deoarece acestei instituţiuni pacifice i-ar lipsi forţa coercitivă necesară, găsindu-şi expresiunea obişnuită în organizarea unei armate internaţionale, cu ajutorul căreia să-şi poată impune voinţa în toate împrejurările şi să aplice sancţiunile necesare.

Experienţa trecutului ne-a dovedit însă prea de multeori, că nici armatele puternice, dispunând de un perfect şi rafinat armament, nici forţa brachială colectivă, nici instituţiunile omeneşti întemeiate numai cu ascuţişul sabiei şi sprijinindu-se numai pe tăişul ei, n'au fost în stare să dăinuiască. Pacea pe pământ nu se va înstăpâni, definitivă şi laborioasă, până în momentul când, sfărmând cercul strâmt al progresului material, triumful iubirei sincere, binevoitoare, fără de rezerve, nu-şi va putea serba suprema Victorie, iar împărăţia egoismului nu va dispărea... Dupăce apostolul Pavel înalţă iubirei acel minunat imn din cuprinsul capitolului al 13-lea din prima sa scrisoare către Corinteni, acelei iubiri sublime şi mai presus de fire, fără de care nu se poate face nimic, ţine să completeze gândirea extatică cu următoarele cuvinte: *„iar când va veni desăvârşirea, atunci nedesăvârşirea va dispărea“*. Pacea, care e expresiunea unică a acestei desăvârşiri finale, este în primul rând un factor de ordin pur moral, este corolarul iubirii apostolice; ea este smulsă din împărăţia valorilor spirituale eterne, aşa precum a văzut această problemă însuşi Mântuitorul în momentul când s'a adresat apostolilor cu cuvintele: *Pacea mea o dau vouă!...* Pacea este rezultată

BCU Cluj / Central University Library Cluj

unor îndelungate renunţări şi a educaţiei neîntrerupte, sistematice, a voinţei către desăvârşire, către ideal; pacea adevărată nu o pot înfăptui nici armatele şi nici tribunalele de arbitraj... Domnul *Aristide Briand*, în căutarea unei formule convingătoare care să exprime mai pregnant şi mai norocos strigătul după pace al omenirei, a făcut pendentă desarmarea generală a popoarelor şi colaborarea lor fecundă pentru progresul culturei de o premergătoare *dezarmare morală*... Dar această formulă a dezarmării morale ar fi găsit-o cu uşurinţă toţi conducătorii politici ai statelor din toate timpurile desfăşurată cu limpezime pe paginile Sfintei Evanghelii, exprimând, fără de nici un balast de împodobiri retorice adevărul etern şi integral: «*Căutaţi mai întâiu împărăţia lui Dumnezeu şi toate celelalte se vor adăoga vouă*». Interpretarea justă, punerea în practică şi urmărirea cu neîntreruptă stăruinţă a acestui principiu al filozofiei creştine, ar face cu totul superfluă încheierea nenumăratelor convenţiuni de arbitraj şi de conciliaţiune, cu acea observare riguroasă a subtilelor consideraţiuni din domeniul Dreptului Internaţional. Abia numai în lumina principiilor absolute ale Evangeliei, — puse în lucrare în viaţa politică a statelor şi în relaţiunile lor internaţionale, — visurile pacifiste ale marilor vizionari şi poeţi ai păcii se vor schimba, în sfârşit, în realităţi, îmbrăcând forme pozitive şi practice! Iar lucrul acesta l-a înţeles, se pare, atât de bine domnul Aristide Briand şi l-a exprimat cu atâta claritate şi forţă în momentul când a crezut că este necesar să pună în funcţie realizarea păcii generale între naţiuni, de *dezarmarea morală*. Această dezarmare de ordin spiritual însemnează însă renunţare complectă la egoism, la forţă; însemnează bunătate, sinceritate perfectă, iubire şi sacrificiu! Dacă *Societatea Naţiunilor* şi reprezentanţii politici ai statelor, în relaţiunile lor cu caracter internaţional, vor înţelege să se inspire numai din astfel de principii, palatul dela Geneva se va asemâna cu drept cuvânt acelei case legendare, zidită

pe temelii de stâncă, pe care nici vânturile egoismului şi nici loviturile furioase ale valurilor materialismului nu o vor putea dărâma!...

Pentru acest motiv prezintă un deosebit şi general interes urmărirea atentă a năzuinţelor pacifiste din ultimii ani ale ţărilor din Occident, ce şi-au găsit expresiunea lor cea mai caracteristică şi mai pozitivă în semnarea pactului *Kellog—Briand*, în baza căruia statele semnatare se obligă solemn să elimineze războiul ca instrument de politică naţională la aplanarea tuturor diferendelor şi conflictelor. In forma aceasta, în etape cu caracter ascendent şi fără de întrerupere, ideea concilierii popoarelor şi înstăpânirea păcii progresează şi îşi face drum printre atâtea primejdii şi, asemănându-se corăbiei bântuite de furtună şi în luptă cu uriaşe valuri potrivnice, se apropie majestos către limanul realizărilor... Un lucru început este pe jumătate ca şi terminat, spune proverbul. *Societatea Naţiunilor* a însemnat începutul, însemnează încă şi în prezent aceea primă jumătate a lucrării de care aminteşte înţelepciunea proverbului, iar convenţiunile de arbitraj şi de conciliaţiune, cu utilizarea tuturor mijloacelor pacifice, prin bazele începutului celei de a doua părţi a grandioasei, monumentalei lucrări de înfrăţire a umanităţii. Dela această realizare şi până la înfăptuirea Statelor-Unite ale Europei şi efectuarea dezarmării generale mai este abia încă un pas. Şi cine poate să prevadă, dacă, în veacul acesta al tuturor surprizelor, nu este rezervată chiar generaţiunilor din prezent sarcina să pună la punct şi această măreaţă realizare? Sub acest raport cuvintele rostite de domnul *Aristide Briand* cu prilejul intrării Germaniei ca membru al *Societăţii Naţiunilor*, în ziua de 10 Septemvrie 1926, al căror ecou a răsunat puternic în lumea întreagă, au semnificarea unui adevărat simbol: „nu este oare o privelişte reconfortantă faptul, că abia la câţiva ani după cel mai îngrozitor dintre toate războaiele, aceleaşi naţiuni cari s'au ciocnit cu atâta cruzime se pot întâlni la

această şedinţă ca să-şi comunice reciproc voinţa lor comună de a colabora la opera păcii universale? Pacea însemnează pentru Germania şi Franţa încetarea ciocnirilor sângeroase cu cari s'au pătat în trecut paginile istoriei. Intre noi s'a sfârşit războiul; a dispărut pentru totdeauna vălurile lungi de doliu pentru suferinţe, cari nu vor putea fi mângăiate nicidată. De-acum înainte toate diferendele noastre le vom aranja prin procedee pacifice. Inapoi cu puştile, mitralierele şi cu tunurile! Faceţi loc conciliaţiunii, arbitrajului şi păcii! Prestigiul unei ţări nu poate creşte în faţa istoriei numai prin eroismul soldaţilor de pe câmpurile de luptă, ci sporeşte cel puţin tot în aceiaş măsură prin apărarea intereselor sale şi consacrarea lor definitivă prin Dreptate!"...

La 12 Ianuarie 1928, la sfârşitul sesiunei a 6-a a Societăţii Naţiunilor, comitetul de conducere al Conferenţei internaţionale a mutilaţilor şi foştilor combatanţi, se prezentă în faţa dlui Aristide Briand spre a-i face cunoscute sentimentele sale de alipire către *Societatea Naţiunilor* şi a lucrărilor săvârşite la conferenţa dela *Locarno*. Iată cum actualul ministru francez al afacerilor străine descrie însuşi această întâlnire:

„Printre acei oameni tineri, cari nici unul nu era intact, toţi purtând întipărite pe corpul lor urmele îngrozitoarelor răni pricinuite de războiu, unul dintre ei, un austriac, cu privirea pierdută, cu ochii lipsiţi de strălucire şi de viaţă, fără de braţe, cu mersul greoiu, se apropiă de mine şi cu vocea tremurând de emoţie mi-a adresat cuvintele următoare: „Domnul meu, nu permiteţi nimănui să vă oprească în lucrarea D-Voastră! Suntem cu toţii 5 milioane de mutilaţi. In numele lor, ale tuturora, eu, orb şi fără de braţe, având tot dreptul să vorbesc, iată ce vă rog: continuaţi! continuaţi! Inimile noastre sunt alăturea de D-Voastră!"...

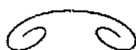
Din acest strigăt de desnădejde al marelui mutilat dela Geneva se desprinde glasul puternic al întregei umanităţi, izbucnind din adâncul unei inimi

profund rănite, ale cărei răni nu se pot vindeca şi care, pentru acest scop, are nevoie absolută de îndelungatele şi neprecupeţitele binefaceri ale păcii. Iar ecoul acestui ţipet de durere, care a răsunat la Geneva, nu va rămâne glasul celuice strigă în pustie. El va creşte, se va multiplica însutit şi înmiit, va trezi din somnolenţă conştiinţele milioanelor de oameni, va schimba ritmul pulsaţiilor lumei întregi, pentru pregătirea revelaţiunii supreme a idealului de pace şi de adevăr. La această operă, care reclamă imense sacrificii, nici un stat nu va lipsi să nu contribue cu maximul efortului şi cu cele mai nobile energii creatoare. Iar în ziua cea mare, când progresul omenirii va primi botezul de sânge al îndrumării sale pe calea adevărului şi a spiritului, împărăţia păcii, care este totodată şi aceea a lui Dumnezeu, îşi va înălţa turnurile sclipitoare în mijlocul realităţilor vieţii....

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Bucureşti, 6 Decemvrie 1929.

Dr. ION BROŞU,
Consilier de Legaţiune.

SFINTELE MĂNĂSTIRI IN SLUJBA MISIONARISMULUI.

Problema misionară se ridică tot mai mult pe întâiul plan al preocupărilor Bisericii noastre. De o parte se impune pentru săltarea prestigiului ei, pe urma poziției ei de „Biserică dominantă" între celelalte confesiuni, cu cari trăim împreună. Iară de altă parte o activitate bisericească, cu caracter pronunțat misionar, e solicitată de cerințele sufletești ale credincioșilor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Biserica „dominantă" trebue să-și pună în evidență strălucitoare adevărul învățăturii sale *ortodoxe*, în toată curățenia, frumusețea și puterea lui mântuitoare. Să resfire nedumeririle, ce ar putea încolți în suflete mai slabe, pe urma intensei propagande, pe care o încearcă *catolicismul*, chiar cu ajutorul fraților de sânge românesc și pe urma îndrăznețeі acțiuni de destrămare sufletească, pe care o intreprind *sectele*, icuite și în țarina ortodoxiei noastre românești. Ideile preconcepute trebuesc risipite și atacurile respinse cu înțelepciune, iar izvoarele harurilor mântuitoare ale ortodoxiei răsăritene să fie desfundate, ca să-și reverse apa lor vie, ca un șuvoiu menit să fructifice lanurile întinse ale poporului românesc, înviorând inimile și apropiindu-le de Hristos, ca să-și poată lucra mântuirea.

Misionarismul Bisericii trebue să trezească conștiințele lâncezite; să miște și învioreze simțirile; să întărească credința; să îndrume viața ortodoxă pe cărările luminate de Evanghelie; să adâncească și întărească concepțiile de viață în duh religios și

să sprijinească năzuinţa spre desăvârşire; să înfrâneze patimile şi să stârpească păcatul, sădind în locul lor, dreptatea şi iubirea de Dumnezeu şi de oameni.

Ortodoxismul nostru trebue să-şi scoată din nou în văzul lumii şi în folosul oamenilor dragostea evanghelică, din care se inspiră, spre a se afirma în fapte de milostivire, incorporându-se în *instituţii de caritate creştină*.

Acest misionarism al Bisericii nu poate fi susţinut cu destui sorţi de izbândă, fără un *monahism select şi cult*. O Biserică fără monahism e sortită lâncezirii. Oricât de râvnitori şi destoinici s'ar dovedi preoţii de mir, ei nu pot alcătui o armată luptătoare, care să poată fi aruncată pe frontul sufletesc al oamenilor, oricând şi oriunde cere trebuinţa pentru a birui Împărăţia lui Hristos în lume. Ei nu se vor putea devota *pe de-antregul* nici problemei misionare, pentrucă sunt ţinuţi în legăturile parohiei, ale catedrei, ori ale slujbei lor administrative şi ale grijei de familiile lor. Numai prin eforturi deosebite şi incidental vor putea îmbrăţişa problema misionară în largul cuprins al sfintei noastre Biserici, aşa cum o impun vremile de acum şi necesităţile sufleteşti ale credincioşilor.

Fiecare preot este un misionar între fiii săi sufleteşti şi chiar printre cei de altă credinţă, din cuprinsul enoriei sale. Dar misionarismul lui se desfăşoară în cadrele preocupărilor pastorale, atât de multe şi cu atâtea cerinţe, încât adeseori întrec puterile unui om.

Se va zice însă: ce poate ajuta monahismul nostru, în starea lui de acum? Şi eu îmi dau seama de îndrăzneala, pe care o am, să-i cer un loc în cadrele misionarismului religios.

Mai întâi aş vrea tocmai prin aceasta să atrag atenţiunea înalţilor ocârmuitori ai Bisericii noastre cari au în mână soarta mănăstirilor, că este o nevoie arzătoare să-şi pună sufletul pentru restaurarea

vechei faime, pe care o au sfintele lăcaşuri în tradiţia şi viaţa neamului şi îndeosebi pentru ridicarea culturală şi pregătirea teologică a monahilor.

Apoi, voiu încerca să arăt că şi aşa cum sunt sfintele noastre mănăstiri sărăcite şi dărăpănate cu monahi smeriţi şi neînvăţaţi, dispreţuiţi de lume şi lăsaţi de capul lor, totuşi ar putea fi incadrate cu mare folos în susţinerea şi slujirea misionarismului religios.

Cu smeritele mele puteri şi cu neînsemnatul sprijin al personalului mănăstiresc, aşa de redus, dar cu ajutorul foarte preţios al preoţimii înţelegătoare din eparhia Aradului şi adeseori cu concursul simţit al prietenilor, preoţi de mir, din alte eparhii, am izbutit să ridic la valoare însemnată în lucrul misionar *pelerinajele*, obicinuite acum la sf. mănăstire Bodrog, la toate praznicele de toamnă, dela Schimbarea la faţă până la Inălţarea sfintei Cruci, în fiecare an.

La aceste sărbători, şi mai ales la Adormirea Maicii Domnului, se adună aici peste 10.000 de creştini din Ardeal, din Maramurăş, din Bihor şi dela Severin, nu numai din eparhia Aradului. — La *misiunile religioase*, ce se organizează pe câte 3—4 zile, se spovedesc şi se cuminecă în decursul anului 4—5000 de pelerini, dupăce îşi frâng inimile şi-şi trezesc căinţa pentru păcate, asistând la slujbele sfinte şi la predicile, cari întregesc fiecare slujbă şi mai ales, parcurgând *„drumul crucii"*, cu meditaţii, la fiecare popas, dela curtea lui Pilat şi până la punerea în mormânt a Domnului.

An de an sporeşte şi numărul intelectualilor, cari participă la aceste misiuni. Iar în Duminecile şi sărbătorile de primăvară vin la închinare grupuri de elevi şi eleve dela şcoalele secundare şi normale din cele două oraşe: Arad şi Timişoara, conduse de profesori şi profesoare.

O slujbă ascultată într'o mănăstire, un cuvânt de evanghelizare auzit aici şi o zi petrecută în at-

mosfera de pietate a sfântului lăcaş, mişcă adânc inimile, trezeşte conştiinţele şi îndeamnă la reculegere sufletească, lăsând impresii cari îşi păstrează amintirea şi dupăce pelerinii se întorc la îndeletnicirile lor. Mulţi rămân legaţi sufleteşte de mănăstire şi revin, în clipe de încercare ale sorţii şi în zile când simt nevoia unei concentrări spirituale, aprind o lumânare şi-şi pleacă genunchii în rugăciune tainică la icoana Maicii Domnului, în liniştea sumbră a bisericii mănăstireşti...

Valoarea morală, pentru viaţa socială, a acestor acte de pietate şi de înviorare duhovnicească o poate evalua numai celce s'a făcut părtaş de ele. Mărturie poate da despre aceasta şi preoţimea celor vre-o două eparhii din Vechiul regat, unde s'a întrodus cu înţeleaptă prevedere „săptămâna de retragere" pentru *deprinderi duhovniceşti*. Căci binefacerile clipelor petrecute în umbra unei sfinte mănăstiri nu întârzie să se reverse şi asupra altora, a celor cu cari venim în atingere.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Această operă de slujire a misionarismului o pot îndeplini *toate* mănăstirile ortodoxe din Ţară, fără mare greutate, şi aşa, în starea în care se află şi cu mijloacele de cari dispun. Monahi pentru săvârşirea sfintelor slujbe au, iar în propoveduirea cuvântului de mântuire pot fi ajutate până la vremuri mai bune, în primul rând, de către călugării cu pregătire teologică, de călugării cărturari, orânduiţi în diferite slujbe bisericeşti, pe la centrele eparhiale şi la institutele de învăţământ.

Asemenea pot da mână de ajutor preoţii de mir. „Misionarul eparhial" cuprinzând în preocupările sale şi sfintele mănăstiri, ca mijloace de acţiune misionară pozitivă, îşi poate asocia o echipă de predicatori dintre preoţii de mir destoinici, şi poate orienta pe duhovnicii mănăstirii cum să urmeze la mărturisirea pelerinilor mireni, pentruca să se poată organiza *sistematic*, cu *plan* şi cu bun succes misiunii religioase, în fiecare mănăstire din eparhie; nu numai în cele cu frumoase tradiţii istorice din

Vechiul regat, Basarabia şi Bucovina, ci şi aici, la noi, oriunde este un început de organizare mănăstirească.

Un singur lucru se cere mănăstirilor, *tuturor* mănăstirilor, ca să poată deveni *centre misionare* şi focare de apostolat religios: *să-şi rânduiască viaţa lăuntrică*, ca să nu dea pricină de sminteală celorce le vizitează, ci să fie organizme vii, de viaţă pilduitoare, ca religiositate şi morală. Aşa cum sunt azi, lăsate în grija sorţii şi a întâmplării, ori prefăcute în „locuri de vilegiatură“ şi de distracţii, în sezonul de vară, mănăstirile noastre de maice şi de monahi nu-şi mai pot păstra prestigiul religios, ca tot atâtea aşezăminte de desăvârşire personală, printr'o viaţă contemplativă, de renunţare, de rugăciune şi de cucernicie.

Religiositatea şi moralitatea mai desăvârşită, la care obligă votul călugăresc, nu e legată de o anume cultură mai avansată a monahilor. Şi pelerinii nici nu caută aceasta. De sigur cultura superioară şi destoinicia aleasă a monahismului nostru, când le-ar avea, ar aduce mari foloase Bisericii şi neamului. Dar trebuesc puse în valoare şi chemate la lucru elementele selecţionate, dintre câţi şi cum sunt azi prin mănăstiri, pentrucă pornită odată iniţiativa, Domnul nu va întârzia să-şi osebească tot mai mulţi slujitori ai operei Sale mântuitoare în lume.

In starea actuală nu ne putem gândi la instituţii de cultură şi educaţie în cadrele mănăstirilor noastre după modelul de lucrare a monahismului apusean. Dar o a doua problemă misionară s'ar putea totuşi realiza în cuprinsul acestor sfinte lăcaşuri: *crearea unor aşezăminte de binefacere* creştină, pentru ocrotirea celor năpăstuiţi de soarte, azile de bătrâni, spitale pentru bolnavi, azile pentru beţivi, cari, în izolarea unei mănăstiri, departe de lume, de ispitele şi răul ei, ar putea fi orânduite chiar cu mai mult succes, decât în mijlocul oraşelor. Multe din sfintele noastre mănăstiri au clădiri ce stau nelocuite şi ar putea fi întrebuinţate în acest scop. Şi în slujba

acestor aşezăminte de caritate ar putea fi întrebuinţat cu folos personalul mănăstiresc, care s'ar adapta tot aşa de uşor, cum se petrece lucrul cu flăcăii noştri dela ţară, cărora în armată li se încredinţează felurite indeletniciri, pe cari le îndeplinesc cu multă isteţime. Alături de lucrul cu braţele şi de frumoasele produse ieşite din atelierele mănăstireşti, dragostea creştină şi-ar da rodurile sale în fapte ale milei trupeşti şi sufleteşti.

Iată două laturi ale problemei misionare, pe care ar putea-o servi sfintele noastre mănăstiri prin misiunile religioase şi prin instituţiile de caritate creştină. Indeplinesc ele şi azi lucrul Domnului în lume. Căci dacă n'ar avea alt merit decât al rugăciunii stăruitoare şi neîntrerupte, pentru toţi şi pentru toate, — în vremea când lumea a uitat să se mai roage, şi totuşi ar avea dreptul la mai multă preţuire, decât se învrednicesc. Dar câtă mângăiere şi întărire nu revarsă mănăstirea în sufletele sfărojite de arşiţa vieţii, şi numai cu prilejul hramurilor obicinuite! Câţi trecători flămânzi nu se satură şi ei din foarte simpla hrană a călugărilor şi câţi monahi bătrâni şi neputincioşi nu-şi ţin zilele în adăpostul mănăstirii.

Dar rânduite cu sistem misiunile religioase pentru popor la mănăstiri şi organizându-se aşezăminte de caritate, după norme recunoscute de viaţa socială, ar avea darul să ridice prestigiul mănăstirilor în preţuirea publică şi n'ar întârzia desigur nici sprijinul moral şi material al societăţii şi al Statului pentru realizarea unor opere folositoare.

Arhim. POLICARP MORUŞCA.

P. S. La praznicul de împlinire a 20 de ani de viaţă a „Revistei Teologice", la vatra căreia am ţinut şi eu, o vreme, focul aprins, — aduc prinos de închinare acest capitol din slujba mea de acum.

Arhim. P.

DAR UN LUCRU TREBUEŞTE...

— IN LEGĂTURĂ CU REFORMA ÎNVĂŢĂMÂNTULUI TEOLOGIC. —

Dela unirea noastră naţională încoace, una dintre problemele cari s'au menţinut aproape necontenit la ordinea zilei a fost problema reformei învăţământului teologic ortodox. [La Uniţi o astfel de problemă nu s'a pus!] Intrebarea aceasta s'a agitat mai cu seamă în Transilvania, unde vechile seminarii teologice au fost găsite insuficiente şi desvoltate la gradul de Academii, ataşându-li-se, într'un anumit caz, un „seminar de vocaţiune". Dar nici acest aranjament nu s'a părut satisfăcător şi s'a cerut crearea unei Facultăţi teologice, pe lângă Universitatea din Cluj.

Problema s'a discutat mult şi în Basarabia, unde vechile „şcoli duhovniceşti", au fost înlocuite cu Seminarii, după tipul din Vechiul Regat, şi unde s'a creat o Facultate teologică, la Chişinău, pendentă de Universitatea din Iaşi.

In Vechiul Regat problema s'a discutat în legătură cu caracterul de Academie sau Facultate, al ramului superior teologic, fără ca ea să fi ajuns la cristalizare definitivă.

Toate discuţiile care au avut loc, fie în comisiunea Sf. Sinod, fie la Ministerul Cultelor, fie în congrese, fie în presă, s'au ocupat, după cât mi se pare mie, numai de două laturi ale problemei şi anume de stabilirea tipului de şcoli teologice [Seminarii, Academii, Facultăţi] şi de fixarea programei de învăţământ. Se pare că cei chemaţi sunt de convingerea că prin norocoasa rezolvire a acestor două

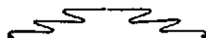
întrebări, marea chestiune a educaţiei clerului îşi va găsi soluţiunea mult aşteptată.

Dacă memoria nu mă înşală, nici unul din proiectele care s'au făcut n'a plecat dela punctul de vedere, că în reforma, a cărei imperioasă necesitate se simte, rolul principal nu-i revine nici tipului de şcoală, nici programei de învăţământ, ci *educaţiei pentru apostolat.* Invăţământul este, pur şi simplu, un mijloc în serviciul acestei educaţii, care, dacă vom fi sinceri, trebue să recunoaştem că a lipsit şi lipseşte şi astăzi, într'o măsură ce inspiră cele mai mari îngrijorări pentru viitor.

Aici e axa principală: în organizarea *educaţiei clerului în vederea misiunii lui spirituale.*

Dacă cei ce se ocupă de reformă nu vor înţelege acest lucru şi vor schimba, pur şi simplu o formă veche cu una nouă, fără să dea duh nou pepinierilor în care se cresc viitorii preoţi, reforma lor va fi zadarnică; lucrarea lor va fi ca a Martei, căreia Hristos i-a adus aminte, că, în afară de cele multe şi trecătoare, pentru care se trudeşte, *mai trebueşte un lucru...*

ONISIFOR GHIBU,
profesor la universitatea din Cluj.

DIN VALEA RELATIVITĂŢII SPRE CULMILE ABSOLUTULUI[1]

E seară de Maiu. Linişte adâncă şi tainică pace se coboară pe pământ. Natura toată gata este să se culce, în timp ce noaptea, în mers uşor, blând şi dulce, îmbrăţişează tot mai mult acuma zarea, desfăşurându-şi cu maiestate mantia neagră săgetată de luminile bolţii înstelate.

S'a potolit dar viaţa lumii, nimic nu mai mişcă, totul tace, totul doarme, totul întru odihnă se găseşte, iar Cosmos-ul străfulgerat pare de fiorii infinitului...

Şi în acest cadru de impresionantă măreţie, în acest decor frumos de noapte, în acest imperiu al tăcerii, al liniştii, al păcii şi al maiestăţii, doar un suflet se zbuciumă, doar o fiinţă se turbură, doar o minte se frământă, chinuită de întrebare şi torturată de taină.

M'am sbătut, asemenea lui Faust, o viaţă întreagă — se lamentează în colţul lui de singuratec omul — ca să-mi luminez cu adevăr gândul şi să prind din noianul faptelor cosmice principiul superior şi absolut de guvernare a lumii.

De mine arareori s'a apropiat odihna, somnul cu sgârcenie multă mi-a mângăiat pleoapele, truda ostenitoare niciodată nu m'a părăsit, iar munca cea grea, cea străruitoare, cea dârză până la nimicire şi aspră până la jertfă, mereu mi-a inspirat fiinţa.

[1] Fragment din lucrarea: „*O nouă concepţie despre lume*".

Am cules din cărţi nenumărate înţelepciunea oamenilor precum culege albina mierea din florile ce împodobesc pământul, am cutreerat ţări multe, precum cutreeră apostolul neamurile dornice de mântuire, ca să-mi îmbogăţesc prin călătorii mintea; am studiat cu zel nepotolit ştiinţele toate, precum studiază solitarul iluminat de o chemare şi obsedat de o idee, pentru a mi se descoperi astfel misterul cosmic, a mi se lămuri tainele toate şi a cuceri — transfigurat de fericire — Adevărul, cel mare, cel sigur, cel veşnic...

Şi totuşi, misterul vieţii nu mi s'a descoperit, taina existenţii tot nelămurită-mi este, Adevărul lumii mereu s'a ascuns de mine, iar sufletu-mi, zdrobit în speranţe şi desiluzionat în aspiraţii, nici pace, nici linişte, nici mulţumire acuma nu mai are.

Căci în ostenelile mele, pretutindeni am aflat, în mine şi în natură, în apă şi în aer, în cer şi pe pământ, doar mărginire, imperfecţiune, condiţionare, dependenţă, relativitate.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ca altădată Augustin fericitul, torturat de aceleaşi gânduri şi frământat de aceeaş taină — am întrebat dar oamenii: Sunteţi voi Marele Principiu, Eternul Adevăr, Suprema Raţiune a mea şi a lumii, Dumnezeul meu şi al tuturora? Puteţi da voi pace sufletului meu?

Şi oamenii toţi răspunsu-mi-au: Noi, relativitate, mărginire şi imperfecţiune suntem. Caută mai sus căci nu suntem noi Adevărul şi Dumnezeul tău.

Quaere super nos. Non sumus Veritas et Deus tuus.

Am întrebat marea şi am întrebat natura toată în care cu mucenicească trudă îmi duc viaţa: O! mare şi o! natură, sunteţi voi Marele Principiu, Eternul Adevăr, Suprema Raţiune a mea şi a lumii, Dumnezeul meu şi al tuturora? Puteţi da voi pace sufletului meu?

Şi valurile toate şi natura întreagă în cor mi-au dat răspunsul: Noi, relativitate, mărginire şi imper-

fecţiune suntem. Caută mai sus, căci nu suntem noi Adevărul şi Dumnezeul tău.

Quaere super nos. Non sumus Veritas et Deus tuus.

Am întrebat atunci soarele, luna, stelele şi toţi aştrii ce prin infinite spaţii îşi plimbă maiestos fiinţa: O, mândrii luceferi, luminându-mi dintru înălţime calea, sunteţi voi Marele Principiu, Eternul Adevăr, Suprema Raţiune a mea şi a lumii, Dumnezeul meu şi al tuturora? Puteţi da voi pace sufletului meu?

Ci răspunsul lor, cu glas de cerească şoaptă, laolaltă mi-a venit: Şi noi tot relativitate, tot mărginire şi tot imperfecţiune suntem. Caută mai sus, mereu mai sus, căci nu suntem noi Adevărul şi Dumnezeul tău.

Quaere super nos. Non sumus Veritas et Deus tuus.

Dar mintea mea mai mult decât atâta putere n'avea să-mi mai meargă, iar aripile spiritului, călătorind atâta, de mare oboseală îmi erau cuprinse.

Şi iată cum, oridecâteori încercat-am dincolo de lume să trec spre a cunoaşte aceea ce-mi era ascuns şi a descoperi pentru al meu suflet Absolutul, piedica mărginirii mele totdeauna lua fiinţă, iar relativitatea îmi arunca mereu înainte-mi bariera.

* * *

Şi totuşi. Alături de omul care relativ este, alături de natură ce doar cu relativitatea se împacă, alături de Cosmos-ul întreg care tot în ritm de relativitate se mişcă — Absolutul ce nu cunoaşte dependenţa, pentrucă trăeşte în afara „sistemelor de referinţă“, Absolutul ce nu ştie de limită, pentrucă dincolo de orice condiţionare el trăeşte, Absolutul ce înfrânge mărginirea, pentrucă prin el însuşi totdeauna se relevă, Absolutul acesta se impune, se simte, se intueşte pretutindenea.

Mi-l strigă cu putere viaţa mea în rosturile ei pe lume, îl cere cu nestrămutată hotărâre natura

întreagă ca Demiurg în a ei creaţie, îl reclamă cu necesitate universul tot, ca raţiune a armoniei sale, şi tot spre El pentru deapururi aspiră cu aşteptare multă prea însetatul meu suflet.

Căci eu îmi cunosc fiinţa şi-mi dau seama de a ei existenţă.

Croit din ţărînă şi sortit irevocabil, prin carne, pieirii, viaţa îmi apare, în marginile ei terestre, şi fără rost, şi fără sens, şi fără de 'nţeles.

De ce dar într'ânsa zbuciumarea când totul în pulbere se preface? De ce într'ânsa lupta — cea grea, cea voită, cea tenace — când nimic pe urmă după tine nu este? De ce într'ânsa entuziasmul când sforţarea tot la groapă te conduce? De ce într'ânsa suferinţa spre ascensiune când şi relativitatea, şi imperfecţiunea, şi mărginirea doar te aşteaptă? De ce într'ânsa jertfa spre purificare când supremul Adevăr tot nedescoperit rămâne, iar Absolutul salvator mereu în umbră şi îndoială se complace?

BCU Cluj - Central University Library Cluj

. . . .

Ci nu, credinţele nu-mi sunt frânte şi nici speranţele n'au apus. Căci a mea viaţă va să-şi capete rostul pe drumurile iluminării, ce ies din relativitate şi spre Supremul Adevăr ele se îndreaptă, iar existenţa mea va să-şi cucerească înţelesul pe cărările desăvârşirii, ce depăşesc relativitatea şi spre Absolutul Salvator ele se urcă.

In acest Absolut către care permanent noi tindem, în acest Absolut a cărui perfecţiune încercăm mereu a o ajunge, în acest Absolut din care cu toţii, prin al nostru spirit, dintru început am fost croiţi, în acest Absolut dela care însă doar prin iubirea de greşală ni s'a depărtat fiinţa, cufundându-ne astfel în zbuciumul relativităţii, în acest Absolut care cu putere acuma se impune şi cu strălucire el se simte, în acest Absolut cată să găsesc eu, şi sensul, şi explicaţia, şi scopul unei vieţi, pline de trudă, de suferinţă, de osteneală, de chin şi de jale amară....

— Şi eu cunosc natura ce mă înconjoară şi-mi dau seama de a ei fiinţă. Căci i-am observat corpurile, am examinat mişcarea lor, le-am scrutat masa, am sondat spaţiul, am analizat timpul şi am experimentat lumina — studiind dar elementele toate din care construită este, — şi am văzut că nu în sine însăşi îşi au ele izvorul, ci dela altul îşi deţin şi fiinţa şi măsura.

Lipsită deci în ea însăşi de puteri care spre necesară existenţă să o ducă, natura doar de contingenţă, de atârnare, de mărginire, de relativitate are parte. Nimic într'ânsa nu se mişcă, nimic într'ânsa nu se săvârşeşte, nimic într'ânsa nu se creiază, fără o cauză care neconfundată este cu efectul ce-l produce. Tot ce se vede, tot ce se observă, tot ce fiinţează, tot ce realitate este, dela firul de ţărână care în aer se ridică şi de vânt purtat în spaţiu el se duce şi dispare, dela munţii ce-şi înalţă cu mândrie fruntea spre bolta albastră a cerului, dela oceanul dorind să-şi măsoare întinderea cu imensitatea largă a spaţiilor ce nu ştiu de margine, şi până la aştrii ce împodobesc în miez de noapte cu luciri de foc tăria, totul şi toate într'o necurmată ţesătură de cauze şi efecte se găsesc, fără însă ca Principiul necesar, Forţa necauzată, Demiurgul necreat al lumii celei contingente, în ea însăşi să se afle, pentruca explicare cauzală să-i aducă.

Şi astfel, în faţa tabloului acestuia cuvintele Scripturii cu putere îmi vin acuma în minte: «*Cerurile spun slava lui Dumnezeu şi facerea mânilor Sale o vesteşte Tăria,*» iar eu de îndată înţeleg că dincolo de lume şi mai pe sus de ea, i se găseşte Creatorul, care, de sigur, va să fie necesar odată ce lumea contingentă este, va să fie infinit odată ce lumea în mărginime fiinţează, va să fie absolut odată ce lumea toată doar în relativitate se menţine.

— Şi eu recunosc Cosmos-ului uniformitate în legile ce-l guvernează, observ regularitatea în care fenomenele i se desfăşoară, şi-i admir, cu entuziasm

frenezie multă, armonia ce mereu îmi impresionează ochii, îmi delectează mintea şi-mi farmecă tot mai puternic fiinţa.

Căci, iată, îmi îndrept vederea spre câmpul înverzit, şi frumuseţea multivariată a florilor îmi desfată din plin sufletul; iată, îmi arunc privirea spre mugurul ce acum se-arată, spre copacul ce cu semeţie creşte, spre pădurea ce necontenit freamătă, spre izvorul ce dulce murmură, spre ploaia ce în picuri cade, spre zăpada ce ca o mantie albă acopere pământul, spre soarele ce lumină şi căldură ne aduce, spre natura toată însfârşit, ce necontenit de legile inflexibile şi de principii nestrămutate ascultă, — pentruca astfel viaţa lumii întregi, pe pământ, în aer şi în apă, niciodată stinsă să nu fie ci tot mai mult ea, durând, să se plinească; iată, în nopţile senine şi înstelate de vară, atunci când atmosfera toată, de linişte şi pace par'că te îmbie să ieşi din tine însuţi — fiinţe mărginite şi relative ce suntem — şi înfrângând limitele spaţiului şi dărâmând barierile timpului să ne ridicăm, pe aripile neobosite ale spiritului, până la pragul ce desparte lumea văzută de cea nevăzută, — iată, în nopţile acestea, privesc bolta cerească luminată de nesfârşitul lanţ de aştrii ce-şi plimbă, cu viteze infinit variate, prin largul spaţiilor, maiestos fiinţa, şi sufletul mi-e cuprins de admiraţie multă faţă de lucrurile toate ce orânduite sunt, cu înţelepciune, cu măsură, cu raţiune, cu logică neîntrecută, în Cosmos ca să fie.

Ci buzele mele vor trebui acuma — asemenea Psalmistului — cu convingere — să exclame: «*Cât de mărite sunt lucrurile tale Doamne toate întru înţelepciune le-ai făcut*», iar mintea mea constrânsă este să se plece în faţa celui ce nevăzut conduce, ca un suprem maiestru, lumea, şi pe care desăvârşita ei armonie, cu adevărat îl impune sufletul meu ca pe *Atotînţeleptul* şi *Atotputernicul* credinţei mele...

Şi totuşi, inima mea de tot liniştită nu-i, pacea nu mi-a îmbrăţişat integral fiinţa, frământarea încă îmi mai tulbură mintea, iar sufletul — devenit prea

sceptic cu propriile lui forţe — mereu se sbate, mereu se osteneşte, mereu tot mai mult acuma cere.

A simţit el, de sigur, în ale sale meditaţii, tainica prezenţă acelui Absolut, iar existenţa acestuia i s'a impus cu necesitate şi i-a vorbit lui cu putere neînfrântă. Dar atâta nu i se pare a fi deajuns. El vrea să-l privească acuma faţă către faţă, îl vrea înaintea ochilor săi s'apară, îl vrea aproape de el să se găsească, îl vrea descoperit în a sa făptură fiinţii mele să se arate....

. . . .

Dar n'apucă să-şi sfârşească bine lamentaţia, că deodată omul nostru, în colţul lui de singuratic, cuprins ca de o bruscă înfiorare, cu putere se cutremură şi ca din vis acuma el tresare.

Sufletul lui părea că se desprinsese oarecum de lanţurile greoaie ale trupului şi luase contact cu infinitul. Intrase în nemărginire. Era pretutindeni; aici ca şi acolo, pe pământ ca şi în ceruri, în lume ca şi dincolo de ea, în timpul care este ca şi în timpul ce va să vie. Şi astfel, în liniştea tainică a nopţii şi în tăcerea sepulcrală a naturii, cu privirile aţintite spre seninul bolţii înstelate, o rază ca de foc îi răsbate din înălţimile Tăriei şi-i luminează cu putere faţa.

Porţile raiului par'că i s'au deschis şi minunată înfăţişare i se arată.

Ca într'o viziune din alte lumi, înconjurat de nimbul strălucitor al apoteozei şi în cântecele de slavă ale îngereştilor cete, pe Scaunul cel prea Inalt, neîngrădit de spaţiu şi nici subjugat de timp, *Marele Principiu, Eternul Adevăr, Suprema Raţiune* a totului, *Dumnezeul tuturora,* nemărginit în putere, perfect în natură şi absolut în esenţă, se află tronând cu maiestate, şi cu strălucire asupra lumii.

Şi vocea Lui, în şoapte de binecuvântări, revarsă, în noaptea cea adâncă, cuvinte ca acestea:

„Eu sunt *Calea, Adevărul* şi *Viaţa,* eu sunt *Alfa* şi *Omega, Inceputul* şi *Sfârşitul,* eu sunt *Principiul,* mai pe sus de voi şi mai pe sus de lume,

care guvernează şi relativitatea ta şi relativitatea Cosmos-ului, şi nu este un alt *Absolut* afară de mine.

„Căci Universul, în care toată existenţa cea văzută se cuprinde şi din care voi toţi şi firea întreagă faceţi parte, Universul e doar drumul ce urcă din valea relativităţii spre culmile *Absolutului* Fiinţii mele".

Şi zicând acestea, minunata vedenie dispăru, raza de lumină se stinse, iar omul nostru îşi reveni ca dintr'un somn profund, acum, în fire.

Sufletul lui însă, de atunci, nu se mai turbură, mintea nu i se mai frământă, şi fiinţa mulţumită pe deplin îi este, căci revelat i-a fost misterul cosmic, descoperit arătatu-i-s'a Eternul Adevăr, iar Principiul întregii existenţe în lumină multă i s'a înfăţişat.

Ci iată marele cuvânt al descoperirii ce va să ne străfulgere tuturor acuma fiinţa:

Şi noi şi natura şi lumea toată, relativi, mărginiţi şi imperfecţi suntem.

Absolut e numai *El, Adevărul, Calea şi Viaţa, Dumnezeu.*

Intr'ânsul vom găsi dar totdeauna şi pacea şi mulţumirea noastră.

Căci făcuţi am fost după chipul Tău, Doamne, şi neliniştit ne va fi pentru deapururi sufletul, până ce se va odihni iarăşi întru Tine....

ILIE N. LUNGULESCU,
Prim. Procuror.

[1] Ioan XIV, 6.

ÎN SLUJBA LUI HRISTOS.[1]

Iubiți frați întru Hristos!

După ce am fost cu adunarea noastră generală în cinci centre mari ale Sf. noastre Arhiepiscopii, la invitarea frățească a. P. C. noștri frați întru Hristos am venit cu tot dragul și în valea Jiului, unde vedem cu mare satisfacție, că tot mai mult se trezește viața religioasă și viața sufletească a credincioșilor noștri, și unde unii dintre noi au avut rara fericire de a asista la sfințirea alor trei biserici de toată frumusețea, dacă nu chiar monumentale, biserici a căror frumusețe și valoare nu consistă numai în haina și înfățișarea externă pe care ne-o prezintă, ci și în faptul, că ele toate au fost clădite prin conlucrare armonică, inspirată de credința strămoșească ortodoxă a poporului, adecă a minerilor și a conducătorilor lor intelectuali și morali. Aici zace cea mai mare însemnătate a acestor biserici, și în aceasta zace și garanția sfântă, că de fapt ele vor sluji spre binele și fericirea neamului și a patriei noastre iubite.

Aceste biserici sunt o dovadă clasică despre faptul, că viața sufletească a neamului nostru e strâns legată de religiunea creștină, în special de legea ortodoxă.

Biserica noastră ortodoxă a păstrat în popor unitatea limbei, a credinței, a obiceiurilor, și ea a dat poporului posibilitatea și mijloacele ca să se poată ridica pe teren cultural și științific, pe terenul

[1] Din cuvântul de deschidere rostit la adunarea generală a Asoc. cler. „Andrei Șaguna" — secția Sibiu, ținută la Petroșani în Nov. 1929.

literar, artistic şi muzical, care toate la un loc formează oglinda adevărată a sufletului poporului românesc ca unitate etnică. Ea a fost şi este acea instituţiune, care a dat poporului nostru ocaziuni ca să-şi poată manifesta în linişte şi în toată sinceritatea şi seninătatea calităţile sale sufleteşti.

Intelectualismul călăuzit de raţiune şi de scopurile vremelnice ale vieţii pământeşti, a pus stăpânire pe sufletele şi pe viaţa unei părţi a poporului nostru. Vedem că se desfăşură o luptă puternică a intelectualismului, pentru a răpi bisericii noastre atribuţiunile ei îndreptăţite din trecut, şi anume acele de natură culturală şi socială, şi a o reduce la acţiunea numai de pur ritualism.

Pe lângă lupta intelectualismului mai vine şi lupta sectanţilor, uneltele oarbe a acelor puteri oculte, cari cunoscând legătura intimă între biserică şi popor, şi deci şi puterea mare a Bisericii asupra poporului, cu toate mijloacele caută separarea poporului de Biserică.

Pe lângă acestea mai vin şi nefastele lupte politice, cari prin vrajba lor tulbură, ori opăcesc, acţiunea Bisericii.

In această luptă privind noi cu ochii deschişi, trebue să constatăm că Biserica noastră este chemată a-şi reocupa şi prelua iarăşi rolul ei însemnat, căci vedem că sufletul omenesc simte un dor puternic, o sete vie, pentru a da expresiune sentimentului său religios, sentimentului său de dependinţă şi recunoştinţă faţă de Dumnezeu susţinătorul şi guvernatorul acestei lumi, faţă de Tatăl cel ceresc.

Intelectualismul fiind în dependenţă numai de puterile omeneşti, încă nu a putut da acele norme şi legi statornice, cari să poată întări concepţia morală a lumii şi să dea oamenilor directiva sigură spre adevăratul ideal creştin, singurul corespunzător demnităţii omeneşti.

Ideologia anarhică a sectanţilor tulbură numai liniştea şi seninătatea minţi şi a inimii creştineşti,

BCU Cluj / Central University Library Cluj

tulburând prin aceasta şi liniştea şi ordinea socială din Stat.

Conceptele greşite ale materialismului atât de lăţit în zilele noastre, îndrumă pe oameni numai spre cele lumeşti şi trecătoare, spre o consolidare pământească, trezind în dânşii dorul de a-şi creia oareşicum o situaţie veşnică aici pe pământ, pare că bietul muritor ar avea numai menirea de a trăi aici pe pământ, fără de a ţinea cont că are în sine şi suflet, parte dumnezeiască, nemuritoare, cu menirea de a trăi în veşnicie.

Toate aceste direcţiuni s'au dovedit greşite, căci sufleteşte ele nu au putut satisface pe om.

Diletanţii cei mulţi ai fericirii poporului au umplut minţile credule cu fel de fel de abstracţiuni şi aberaţiuni, cari încântă spiritele uşoare stăpânite de curentele moderniste. Dar inimile şi sufletele oamenilor nici nu le pot apropia de adevăratul idealism, şi nici nu trezesc conştiinţa omului spre a-l duce cu siguritate pe calea adevărului, binelui şi a frumosului. Discuţiile în jurul acestor chestiuni formează pentru modernişti o distracţie foarte plăcută, din care însă în realitate nu se edifică nici unul, şi ce e mai dureros, asupra nobilitării concepţiilor de viaţă şi a inimii omeneşti nu au nici o influinţă.

In această situaţie Biserica noastră ortodoxă cu învăţăturile ei rămâne singura mângăetoare, îndreptătoare şi îndrumătoare adevărată în spre bine şi ideal a sufletelor şi a minţilor omeneşti. Biserica noastră s'a dovedit ca adevăratul sprijin şi ajutor în toate durerile, mâhnirile şi suferinţele, şi ea s'a dovedit şi ca adevăratul izvor de fericire pentru toţi aceia cari cu credinţă adevărată o caută.

Ştiinţa şi cultura au căutat ca prin mijloacele cari le stau la dispoziţie să fericească pe omul pământean, dar s'a constatat şi dovedit că aceste mijloace foarte atrăgătoare nu sunt totdeauna folositoare din punct de vedere moral, ideal.

Pentru a ridica pe om sufleteşte şi pentru a întemeia pe baze sigure viaţa omenească, ştiinţa şi

cultura au dat o mulţime de principii asemănătoare principiilor creştine; ele au creat fel de fel de organizaţiuni, societăţi, cluburi, cari de cari mai mult promiţătoare, dar nici unele din ele n'au putut da adevărata viaţă sufletească pe care o caută sufletul omenesc. Ele fiind stăpânite de duhul lumii s'au destrămat şi se destramă mereu, trebuind să facă zilnic loc tot altor sisteme nouă cu mari promisiuni de fericire pentru popor. Şi vedem că după toată activitatea febrilă a acestor instituţiuni omeneşti, oamenii cu adevărat simţ creştinesc se spăimântă de golul mare moral pe care-l găsesc şi experimentează în viaţa lor de toate zilele, îi vedem cum obosiţi de povara unei civilizaţiuni fondate numai pe interesul material trecător şi pe idealul plăcerilor trecătoare caută cu toată stăruinţa o ancoră de scăpare, caută cu tot zelul un port liniştit, unde să-şi adăpostească naia sufletului lor aruncată de toate valurile vieţii lumeşti. Şi acum, în această stare, încet-încet se reîntorc la Biserică şi caută iarăşi vechiul adăpost al sufletului lor.

Reacţiunea sufletească, spre marea noastră bucurie, a început în întreg poporul nostru românesc.

Puterea unui popor stă în tăria şi bogăţia lui morală întemeiată pe principiile date de Mântuitorul şi dovedită prin fapte morale izvorîte din aceste principii. Puterea poporului trebue dovedită prin fapte creştineşti, prin fapte morale, cari izvorăsc din caractere şi valori morale superioare. Acestea trebue să le creiăm, să le zidim. Iată care este munca ce ne aşteaptă acum, şi iată care este chemarea noastră şi acum în al zecelea an al existenţei Asociaţiei noastre.

Viaţa spirituală şi morală trebue reînoită din temelie, prin uniunea spirituală cu Hristos Mântuitorul, prin legătura cea neîntreruptă dintre fiinţa noastră slabă şi sfinţenia desăvârşită a Mântuitorului, ca să devenim după cuvintele apostolului Pavel făpturi nouă şi să tindem şi să mergem pas de pas tot înainte spre perfecţiunea noastră religioasă morală.

Pentru lucrarea ei de acum sfânta noastră maică Biserică ortodoxă are lipsă de lucrători şi muncitori conştienţi şi harnici, cu o viaţă sfântă, cari să aibă puterea de a trezi conştiinţele păstoriţilor, şi cari prin sacrificii personale superioare să poată mişca chiar şi inimile cele mai împietrite. Biserica noastră, în vederea apostolatului sfânt pe care trebue să-l desvolte acum, are lipsă de slujitori cari să nu ştie alta nimic decât pe Isus şi pe acesta răstignit, căruia să-i urmeze întru toate. Biserica are lipsă de slujitori al căror orizont intelectual să cuprindă lumina vieţii şi credinţei izvorâte din Evanghelia Domnului şi Mântuitorului nostru Isus Hristos.

A fi adevărat slujitor al lui Iisus Hristos înseamnă nu numai a mărturisi unele principii ale credinţei, a te conforma unor principii de morală date de Mântuitorul, ci înseamnă a te preda cu totul în slujba lui Isus Hristos şi a te sacrifica cu totul pentru El.

Pentru a ne plini deci chemarea noastră de slujitori ai altarului lui Isus Hristos, să deschidem larg porţile inimilor noastre sălăşluindu-l pe dânsul şi numai pe dânsul în inimile noastre.

Conştienţi de datoria noastră să începem al doilea deceniu al activităţii noastre cu făgăduinţa sfântă de a ne pune cu toată râvna apostolică în slujba iubitului nostru popor dreptcredincios.

Prof. Dr. AUREL CRĂCIUNESCU.

PSIHOLOGISMUL INDIVIDUAL ÎN FILOZOFIA RELIGIUNII.

Pentru lumea ştiinţifică serioasă de astăzi este un adevăr incontestabil, că existenţa religiunii se poate urmări până în timpurile preistorice şi că începuturile ei coincid temporal cu acele ale existenţei omului.

Dacă este aşa, atunci Istoria religiunilor, ca disciplină şi metodă istorică, inaugurată de ea în cercetările filozofice asupra esenţei religiunii — istorismul în filozofia religiunii, — nu-şi mai poate predinde — ca până nu demult — competenţa de a rosti ultimul cuvânt în această chestiune. Aceasta din motivul că cercetările istorice nu pot urmări problema religioasă decât până unde despre aceasta au rămas documente istorice. Şi chiar pentru acest timp istoric cercetările intreprinse n'au putut duce la rezultate sigure şi definitive, deoarece documentele respective s'au dovedit foarte lacunoase şi insuficiente.

Chiar în faţa creştinismului ca religiune, ivit nu în timpuri legendare, ci la cel mai luminos punct al istoriei universale, istorismul stă neputincios atunci când e să deslege taina originii lui, a înrădăcinării lui în sufletul omenirii şi a minunatei lui desvoltări ulterioare.

Pentru concepţia istorică genetică, în înţelesul căreia evoluţia istorică este un proces ce se desfăşoară în virtutea unei necesităţi constringente, aureola de lumină şi căldură în care apare creştinismul

minunata lui răspândire şi binecuvântatele-i roade rămân pentru totdeauna mistere.

Aceasta şi pentru faptul, că cercetarea istorică se mărgineşte la constatarea de fapte externe, la examinarea şi aprecierea lor. Ceeace nu lasă urme văzute în urma sa, pentru istoric nici nu există. Religiunea este însă înainte de toate un fenomen psihologic, o experienţă internă; leagănul ei trebue căutat în cele mai dinlăuntru ale sufletului.

Pornind dela această convingere justă, gânditorul american *William James* a fost printre cei dintâi care a accentuat, că metoda istorică în filozofia religiunii trebue întregită cu cea psihologică, a cărei problemă este studierea vieţii sufleteşti a omului religios, pentru a descoperi într'ânsa izvorul şi factorii determinanţi ai religiosităţii lui.

In cartea sa: *The Varieties of Religions Experience* — apărută în 1902, iar în 1907 în traducere germană, a distinsului teolog german *Georg Wobbermin*, sub titlul: *Die religiöse Erfahrung in ihrer Munnigfaltigkeit*, el accentuiază [1], că religiunea este o experienţă individuală, personală. Instituţiunile religioase, formulele teologice sunt produse secundare şi sunt a se privi ca adausuri ulterioare.[2]

Pentruca cercetările filozofice asupra esenţei religiunii să ducă la rezultate obiective, sigure, ele trebue săvârşite în sens strict psihologic, ocupându-se în primul rând cu sentimentele religioase originale şi cu primele lor îndemnuri pentru voinţă.[3] Şi în acest caz însă, nu experienţa religioasă a credincioşilor de duzină să formeze obiectivul cercetărilor, ci aceea a „genialităţilor“ religioase, a întemeietorilor de religii, a profeţilor şi sfinţilor, servind ca orientare mărturisirile lor de credinţă şi produsele literare, care s'au născut din caracterizarea lor, biografiile lor.[4]

[1] Pag. 317 a ed. germane citate.
[2] Pag. 402. [3] Pag. 1. [4] Pag. 3.

Este adevărat — recunoaşte şi James — că la examinarea acestor cazuri de excesivă religiositate cercetarea filozofică se izbeşte de multeori de abnormităţi şi excentricităţi, deoarece „aceştia [genialităţile religioase] nu ţin măsură, sunt frământaţi de idei chinuitoare, fixe, cad în extaze, aud tunete neauzite de alţii, au vedenii şi purtări de multeori curioase, care de regulă se clasează ca morbide".[1] Toate acestea nu pot însă altera valoarea documentară a experienţelor lor religioase. Precum în ştiinţele naturale anumite vederi nu pot fi combătute cu provocare la nervozitatea celor ce le reprezintă, ci trebue admise, întrucât sunt logice şi se pot verifica prin experimentări practice, tot aşa nici stările de religiozitate excesivă nu pot fi judecate „decât la lumina religiozităţii noastre proprii — întrucât avem una — şi după caracterul lor original şi adevărat".[2] Iar caracterul adevărat al unei idei religioase se judecă tot după roadele ei în viaţa practică, după importanţa ei la determinarea vieţii personale a purtătorului ei.[3]

După James sentimentul religios nu este în sufletul omenesc izolat de alte sentimente. Aşa că sentimentul religios este propriu zis un nume colectiv pentru o seamă de sentimente trezite de idei [obiecte] religioase.[4] „Mai corect e — zice James — să subsumăm în noţiunea de religiune toate sentimentele, acţiunile şi experienţele omului, cari sunt trezite şi se desfăşoară în sufletul lui pe urma faptului că el se ştie într'un anumit raport cu o putere divină, oricum şi-ar închipui el această divinitate".[5]

Cu temperamentele diferite variază şi intenzitatea sentimentelor religioase; aşa se naşte bogăţia de „varietăţi" a experienţei religioase.

„Experienţa religioasă nu este — după James — decât urmarea unor «incursiuni" ale subconştientului pe teritorul conştiinţei.[6]

---

[1] Pag. 4. [2] Pag. 15. [3] Pag. 411—414. [4] Pag. 24. [5] Pag. 27.
[6] Pag. 222.

Rămăşiţele neutilizate ale experienţei noastre empirice se adună în subconştient şi se prelucrează acolo, după obişnuitele legi psihologice şi logice în rezultate, până când, îngrămădindu-se, subconştientul nu le mai poate suporta tensiunea, cedează şi ele dau busna, revin în conştiinţă: aşa se produce experienţa religioasă. [1]

Nota caracteristică a acestei experienţe religioase o constitue — zice James — faptul că omul „consideră aceste idei, cari pornind din eul subliminal, apar pe neaşteptate în conştiinţă, nu ca ale sale proprii, ci ca descoperiri împărtăşite de Dumnezeu. Şi, în fond, are şi dreptate, deoarece subconştientul omenesc este influenţat de factori şi puteri, la cunoaşterea cărora omul, mărginit numai la conştiinţa de sine, nu poate ajunge niciodată". [2]

Două lucruri trebue, deci, să ne însemnăm bine, zice James: 1. Ideile cari străbat din regiunea subconştientului în conştiinţă se prezintă ca având în dosul lor realităţi obiective şi fac impresia că ar proveni dintr'o lume din afară de om; [3] şi 2. Subconştientul este partea mai bună a eului nostru, care stă în legătură cu o lume mult superioară celei supuse simţurilor noastre. [4]

Convertirea religioasă a omului începe prin aceea că ideile cari până aci stătuseră dincolo de marginile conştiinţei sale, ajung să ocupe loc de frunte şi să joace rol determinant în viaţa sa personală internă, [5] acum conştientă.

Roadele convertirii religioase sunt: sfinţenia cu semnele ei caracteristice: asceze, puterea sufletească, curăţenia şi iubirea. [6]

„Fenomenul original al religiunii este deci experienţa mistică în cursul căreia omul devine una cu infinitul şi ajunge la conştiinţa acestei unităţi". [7]

Această unitate face impresia unei realităţi obiective, impresie mai puternică, mai profundă şi cu

---

[1] Pag. 224. [2] Pag. 230. [3] Pag. 462. [4] Pag. 459. [5] Pag. 187.
[6] Pag. 257. [7] Pag. 391.

caracter mai universal decât a oricărei realităţi empirice. Iar această impresie de realitate a unităţii omului cu infinitul în cursul experienţei sale religioase, la gradul de supremă intensitate, produce senzaţia imediatei prezenţe a divinităţii şi tocmai din acest motiv ea şi este mai convingătoare ca ori care senzaţie de origine empirică. [1]

Aceste stări sufleteşti de profund misticism răstoarnă monodominaţia conştiinţei raţionale, răzimată pe raţiune şi simţuri şi pretind valoare noetică egală cu senzaţiile empirice, deoarece şi ele se prezintă ca apercepţiuni imediate ale unor realităţi ce par a sta în dosul lumii empirice, sau poate mai presus de ea. [2]

In rezumat: *Religiunea, ca fenomen psihic, se reduce în esenţa ei, la faptul* — zice James — *că din subconştient apar în conştiinţa de sine a omului idei, cărora trebue să le atribuim obiectiv real, pentrucă au rol determinant în viaţa personală internă a omului şi origine divină, pentrucă au consecinţe morale.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La vremea când a apărut, acum 27 ani, cartea lui James şi ideologia pentru a cărei împământenire s'a scris ea, a făcut mare vâlvă. Inainte de toate, pentrucă mai mult ca oricare alta înaintea ei, a contribuit la spulberarea legendei, că singură istoria religiunilor şi studiul comparativ al acestora ar avea chemarea şi competinţa să dea răspunsul la întrebarea asupra esenţei religiunii. Afară de aceasta a îndreptat privirea cercetătorilor dela partea externă, formală, a religiunii, aşa cum apare ea în istorie, asupra laturei interne, psihologice a acesteia şi a contribuit cu mult la desvoltarea unei nouă ramuri a psihologiei, cunoscută azi sub numele de „psihologia religiunii" [vieţii religioase].

Dar ca o reacţiune în contra istorismului materialistic, concepţia despre religiune a lui James n'a

---

[1] Pag. 54. [2] Pag. 394.

putut scăpa de scăderile şi exagerările oricărei reacţiuni.

Pentrucă oricât de adevărat ar fi, că o seamă dintre impresiile înregistrate de organul nostru aperceptiv, dar neutilizate imediat, se depozitează în subconştientul nostru, totuş la trecerea lor prin minte, ele lasă acolo urme cu ajutorul cărora ele, revenind din subconştient în conştiinţă, pot fi uşor recunoscute ca senzaţii, apercepţiuni şi imagini, cari au fost odată înregistrate de minte şi deci nu se pot prezenta ca streine — cum crede James — oricât de neaşteptată ar fi apariţia lor în conştiinţă.

Inadmisibilă este şi părerea că subconştientul este partea — dacă se poate vorbi aşa — cea mai bună a eului omenesc. In nici un caz subconştientul nu poate adăposti o viaţă spirituală mai bogată şi mai superioară celei conştiente, — care să mai stea în legătură directă şi cu puteri divine, ci, din contră: prevalenţa lui înseamnă totdeauna o slăbire a conştienţei de sine.

Şi mai puţin poate fi vorba de aceea, ca subconştientului să i se poată adauge — pe orice cale — conţinuturi nouă, cari să nu aibă nici o legătură cu ceeace este, sau a fost şi s'a petrecut în conştiinţă. Chiar extaticul nu face altceva decât reproduce, combină şi idealizează imagini câştigate mai dinainte pe calea conştiinţei şi manevrează cu ele ca şi cu un material dat.

Pe de altă parte este corect, că metoda preconizată de James pentru cercetările filozofice asupra esenţei religiunii, porneşte dela formele mai pronunţate ale vieţii religioase. Numai cât el exagerează chiar în aplicarea acestei metode, alegând cu predilecţie cazurile de religiozitate excesivă, de multe ori chiar patologică, morbidă. Prin aceasta lasă loc presupunerii, că de religiozitate se ţine în mod necesar o anumită măsură de alienaţie mintală şi face de multeori imposibilă distincţia între ceeace este la indivizii respectivi strict religios şi ce este de natură patologică. Cine nu se întreabă mirat, cetind în

cartea sa [1] că: I. Woolmann a fost îndemnat — constrâns chiar — de o voinţă mai înaltă să poarte pălărie de cutare coloare, sau, că Viameg a refuzat să se scutească de răceala din biserică, îmbrăcând o haină mai călduroasă; [2] că B. Brey s'a lăsat de fumat, pentrucă o voce internă i-a şoptit că lui Dumnezeu să cuvine să se roage cu buze curate, [3] iar Francisc de Assisi tolera paraziţi în îmbrăcămintea sa, considerându-i perle cereşti. Ce au a face toate aceste curiosităţi excentrice cu religiozitatea respectivilor şi cu religiunea peste tot? Excentrici pot fi între religioşi tot aşa ca şi între cei ireligioşi. Dar dacă un om religios este stăpânit de idei fixe, această stare a lui nu trebue numai decât adusă în legătură cu religiozitatea lui. Ea este mai de grabă o urmare a unei stări neserioase, sau a unei defecţiuni fiziologice, ale cărei efecte se resimt şi în domeniul religiozităţii respectivului.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

E adevărat că James preferind cazurile de religiozitate excesivă nu s'a gândit deloc să discrediteze religiunea. Şi nici nu este deloc natural ca, pornind dela acest punct de vedere, cineva să ajungă în mod necesar la desconsiderarea religiunii. S'au găsit însă, cu toate acestea, filozofi contimporani, cumpăniţi dealtcum în judecata lor, cari pornind dela James au crezut că pot declara religiunea ca o stare patologică a spiritului omenesc. [4]

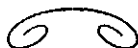
Este în fine unilateral din partea lui James, că izolează complect pe individ de orice raporturi sociale şi de orice legături istorice cu înaintaşii, atunci când încearcă să-şi formeze o idee clară asupra religiozităţii lui. Pentrucă ori cât s'ar accentua că religiunea este în primul rând un fenomen psihic, totuşi la formarea unui fond religios în sufletul individului contribue în cea mai mare măsură împărtăşirea de idei, sau mai bine zis instruirea lui directă sau indirectă din partea altora. Fără o mul-

[1] Pag. 279. [2] Pag. 285. [3] Pag. 274.
[4] Jodl: Geschichte der Ethik in der neueren Philosophie II 475.

ţime de stimulenţi din partea societăţii religioase în mijlocul căreia trăeşte individul, dispoziţia lui religioasă naturală, mai mult sau mai puţin pronunţată, în nici un caz n'ar putea ajunge să se desvolte până la gradul de religiozitate excesivă a indivizilor preferiţi de James. Societatea omenească nu este numai o îngrămădire la întâmplare, de indivizi izolaţi, ci un organism social viu, ai cărui membri stau între olaltă în raporturi de reciprocă influenţare. Chiar eroii religioşi, acele genialităţi religioase dela religiozitatea cărora îi place lui James să pornească în studiul său asupra religiunii — şi aceştia au făcut şi vor face totdeauna parte din una sau alta dintre societăţile religioase istorice, au fost şi vor fi adepţi ai uneia sau alteia din marile religiuni mondiale, cari desigur, au avut influenţă determinantă asupra religiozităţii lor individuale. Ei nu sunt numai transmiţători de idei, ci şi primitori din partea altora, nu numai spirite creatoare, ci şi copii ai timpului şi naţiunii lor. Scoşi din cadrul istoriei şi izolaţi de orice raporturi sociale, concepţia şi viaţa lor religioasă nu va putea fi înţeleasă deplin şi corect de nimeni.

In consecinţă, o filozofie a religiunii care s'ar orienta în cercetările ei asupra religiunii numai după principiile preconizate de James şi adoptate de ucenicii lui, cultivatorii psihologismului individual în filozofia religiunii, nu ne-ar putea spune niciodată ce este de fapt religiunea în esenţa ei.

Arhim. VASILE LĂZĂRESCU,
profesor de teologie.

PROVEDINȚA.

Când era Iosua de 110 ani și zilele lui se apropiau către sfârșit, a mai făcut o reprivire asupra minunilor pe care le-a săvârșit Dumnezeu cu poporul lui Israil. Apoi a chemat pe bătrânii poporului în jurul său și le-a zis: Eu sunt bătrân și fără putere, nu voiu mai trăi mult, însă voi să nu uitați de Domnul Dumnezeul vostru. Aduceți-vă aminte ce a făcut Dumnezeu pentru voi; popoarele cari vă apăsau și vă robeau le-a alungat Dumnezeu dinaintea voastră; cu toate că erau mai numeroase și mai puternice, nu v'au mai putut sta împotrivă. Unul din voi va alunga o mie și nimenea nu vă va putea birui, căci Dumnezeul vostru se luptă pentru voi. De aceea iubiți pe Dumnezeu.

Uitați-vă la părinții voștri, cum trăiau și dincolo de Eufrat și cum i-a adus mâna lui Dumnezeu aici. — Au fost goniți până la marea roșie de Faraon, dușman puternic, mâna lui Dumnezeu a despărțit însă apele și ei au trecut, ca pe uscat, iar vrășmașii voștri s'au înecat până la unul.

Dușmanii voștri au rostit blăstem și hulă asupra voastră, însă mâna lui Dumnezeu v'a binecuvântat și v'a dat țara asta, ca să mâncați din rodul viilor și al măslinilor pe care voi nu i-ați sădit.

Alegeți dară, cui voiți să-i slugiți? Zeilor cărora se închinau părinții voștri dincolo de râu, sau lui Dumnezeu celui puternic care făcuse cu voi atâtea minuni? Să știți, că eu cu toată casa mea mă voiu

închina Domnului şi pururea lui voiu sluji [Iosua, cap. 23—24].

Astfel gândi şi astfel cuvântă bătrânul Iosua. — Tot aşa cugetară şi grăiră următorii lui. — Cartea cărţilor este plină de astfel de exemple.

Mâna nevăzută a lui Dumnezeu îngrijeşte de ceice au credinţă şi cu dragoste îl caută.

Nimic n'am putut şti, sau prevedea în tinereţe, ce ne aşteaptă mai târziu în viaţă, sau ce soarte vom avea — şi vedem acuma, cât de minunat ne-a condus Dumnezeu. De câte năcazuri şi primejdii ne-a ferit! De câte ori alunecam dela calea adevărului şi mâna Domnului ne-a povăţuit la calea cea bună a virtuţii!

Nu mâna omenească, nici cuminţenia unuia sau altuia dintre muritori a dat evenimentelor războiului mondial întorsura finală, la care nu ne-am aşteptat, ci Domnul, celce a biruit împăraţi tari, a lucrat prin oameni.

Nu există împărat nici înţelept, care să nu aibă trebuinţă de ajutorul Celui Preaînalt. Nu se află popor mulţumit în ţara lui, care n'ar datora bunăstarea sa şi a ţării sale Provedinţei.

Mâna binecuvântată a Provedinţei a făcut să înflorească familiile, popoarele şi ţările. Ea ne-a binecuvântat cu o ţară mare şi bogată.

De această mână nu se poate lipsi nici regele, nici ministrul, nici bogatul, nici cerşitorul, nici cel puternic, nici cel slab, nici cel sănătos, nici cel bolnav. Provedinţa conduce pe ceice se lasă conduşi, pe căi necunoscute şi-i duce unde nu s'au aşteptat.

De regretat este, că astăzi foarte mulţi oameni îşi atribue meritele numai lor, fără a recunoaşte ajutorul lui Dumnezeu.

Mintea trufaşă visează că a ajuns vârful înţelepciunei şi de acolo priveşte cu dispreţ şi cu surâs asupra celor mulţi, cari în toată viaţa lor au păstrat credinţa şi au rămas slujitori şi închinători lui Hristos.

Evanghelia lui Hristos, pentru cei ce se țin înțelepți și mândri, nebunie este, iar pentru ceialalți mântuire.

Trufia minții răspândește necredința în toate părțile lumii prin cuvântări și scrieri și nu-și recunoaște neputința.

Căci ce are omul, ceeace n'ar fi primit?

De toată pornirea aceasta potrivnică nu ne vom teme.

Dela răstignirea Domnului Hristos până în zilele noastre dușmanii credinței și ai Bisericii n'au tăcut.

Insă n'au putut și nu vor putea zădărnici înflorirea și strălucirea învățăturii sfinte a creștinismului.

In toate vremile au încercat necredincioșii, să defaime credința și Biserica; dar cu cât erau loviturile mai mari, cu atât mai strâns se aduna poporul în jurul sfântului altar și-l apăra cu vrednicie.

Așa a fost mai de mult, așa este și astăzi, așa va fi și în viitor.

Să privim mai de aproape pe acești sfătoși dușmani ai credinței și ai legii lui Hristos, cine sunt ei? Nu cumva cei mai înțelepți cărturari ai veacului, pe cari să-i luăm de pildă? Nu cumva sunt înțelepții de ieri, cari au șters praful de pe unele cărți și se țin culți? Dar robiți de multe slăbiciuni și patimi, ar vrea să-și găsească un culcuș cald pentru conștiința lor întunecată, bătându-și joc de credință.

Cunosc aceștia învățătura lui Hristos mai adânc, ori mai adevărat este, că nici odată nu s'au îndeletnicit cu ea?

Acești eroi nu vor fi în stare să cucerească împărăția lui Hristos de pe pământ niciodată. Ceeace nici porțile iadului nu vor putea birui, cu atât mai puțin vor putea unii ca aceștia.

Vor sbura, întocmai ca fluturii în jurul luminării, până ce își vor pârli aripile, însă luminarea nu o vor putea stinge. Sau se vor izbi de zidul puternic al Bisericii lui Hristos, ca și valurile turbate ale mării,

când lovesc cu tărie ţărmul de granit, fac spume şi iarăş se întorc, până ce se pierd întru adâncuri.

Noi mulţumim lui Dumnezeu de toate câte ne-a făcut nouă.

Toată casa şi poporul nostru numai Lui se va închina şi Lui va sluji, că a făcut mărire cu noi Domnul şi Sfânt este numele Lui şi mila Lui în neam şi în neam.

ILIE HOCIOTĂ,
prot. militar.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ÎNDEMNURI PENTRU VREMEA DE AZI.

Creştinul, ca oricare om, trăeşte în strânsă legătură cu timpul său. Mişcările, curentele, faptele, în fine întreaga atmosferă morală a vremii influinţează desvoltarea internă a creştinului. Fiecare sufere influinţe, dar la rândul său fiecare, conştient sau inconştient, amăsurat puterii sau situaţiei lui, determină desvoltarea altora şi a condiţiilor de viaţă. Cu cât un om va duce o viaţă cu un conţinut sufletesc mai bogat, deci va fi o personalitate, cu atât mai mult va juca în societate un rol activ de influinţare în bine şi nu se va mulţumi numai cu rolul pasiv de receptor al diferitelor influinţe externe. Creştinul adevărat este dăruit de Dumnezeu cu viaţă mai înaltă, care în toate manifestările ei îl deosebeşte de semenii săi.

Dumnezeu, prin mijlocirea Duhului sfânt şi a Evangheliei luminează sufletul creştinului.

Credinţa, că Dumnezeu e iubire şi că iubind pe Hristos îl iubesc pe Tatăl, trezeşte şi întreţine în cei credincioşi iubirea faţă de fraţi şi semeni. Creştinul va urma deci pildei Mântuitorului: „Cum v'am iubit eu, aşa şi voi să vă iubiţi unul pe altul" [Ioan 13, 34].

Tot credinţa în Dumnezeu dă tăria de a birui greutăţile acestei vieţi, prin nădejdea în răsplata din viaţa de dincolo. Stăruinţa creştinului se întemeiază pe spusele Apostolului Pavel: „Că Dumnezeu după bunăvoinţa sa vă dă şi voinţă şi putinţă" [Filipeni 2, 13]. El aşteaptă cu încredere, fără a face calcule,

având convingerea că: „Nu-i treaba voastră să ştiţi, vremile şi soroacele, pe cari Tatăl le-a hotărât prin puterea sa" [Fapt. Ap. 1, 7]. Amăsurat acestor daruri bogate, hărăzite de Dumnezeu, creştinul are faţă de vremea sa o întreită îndatorire.

A fi treaz şi a priveghea. Societatea zilelor de azi este bântuită de diferite curente spirituale, ostile lui Dumnezeu. Scopul lor este slăbirea credinţei şi trezirea îndoielei [Luca 22, 21]. In faţa acestor uneltiri Apostolul neamului, îndeamnă pe creştini: „Intăriţi-vă în Domnul şi în tăria puterii Lui şi vă îmbrăcaţi cu toată armura lui Dumnezeu" [Efeseni 6, 10].

A doua îndatorire este: «*Răscumpăraţi vremea*» adecă: „Fiţi neobosiţi, duhul aprindeţi-l, slujiţi Domnului" [Romani 12, 11]. Orice vreme oferă condiţii prielnice şi neprielnice activităţii omeneşti. Indatorirea creştinului e să le folosească pe cele dintâi şi să le înlăture pe cele din urmă. Cât de măreţ e exemplul dat de Ap. Pavel: „Făcutu-m'au tuturor toate ca din toţi măcar pe unii să-i mântuesc!" [1 Corinteni 9, 22].

In sfârşit creştinul trebue să aibă în continu privirile aţintite spre viaţa de dincolo, spre lumea idealismului.

Aceste îndatoriri le are creştinul în orice vreme ar trăi, dar cu mai multă necesitate i se impun în timpul de faţă.

Simţim cu toţii ranele adânci, lăsate de evenimentele petrecute, cari şi acum sângerează în sufletul neamului nostru. Vedem că credinţa strămoşilor noştri se îngroapă sub ruinele stricăciunei morale. Imprejurul nostru popoare creştine desăvârşesc sub ochii noştri, opera lepădării de Dumnezeu, care s'a revelat în fiul Său Isus Hristos.

In această vreme dominată de scepticism şi materialism, creştinul adevărat trebue să fie conştient de îndatoririle ce-i revin. Toţi, cari purtăm urmele de creştin, trebue să propovăduim cu cuvântul şi fapta, credinţa în Isus Hristos. Trebue să recunoaştem

că în ajutorul acestei acţiuni vin şi unele predispoziţii favorabile ale oamenilor din ziua de azi. Nestabilitatea şi sfărâmarea atâtor aşezăminte omeneşti îndrumă tot mai mult sufletele spre Hristos, care în veci rămâne acelaş. Pustiul moral în care rătăcim, accentuarea imoralităţii, mai ales la tineret, slăbirea simţului de cinste şi de datorie în viaţa publică, distrugerea vieţii familiare trimit pe cei setoşi de altă viaţă la izvorul curat al moralităţii, la Isus Hristos, în care s'a întrupat iubirea. Sufletele nemulţumite cu înţelepciunea omenească se doresc tot mai mult după cuvântul lui Dumnezeu. Aceste împrejurări favorabile trebuesc folosite, pentru a reface legătura dintre noi şi Dumnezeu, ruptă prin păcatele de tot soiul. Vestea cea bună adusă de Evanghelie a fost tocmai împăcarea făcută cu Dumnezeu de Hristos „care a ridicat păcatele lumii" [Ioan 1, 29]. Biblia ne spune, că omul e făcut după chipul şi asemănarea lui Dumnezeu, deci suntem „din neamul Lui" [Fapte Ap. 17, 28]. Suntem copii ai lui Dumnezeu. Păcatele însă fac din om o fiinţă inferioară, îl degradează.

Să ne amintim, că Hristos a fost asemenea nouă în toate, că El a lucrat şi trăit în condiţii egale, fără însă a păcătui. Evanghelia are puterea de a distruge păcatul şi de a reda naturii umane caracterul divin. La opera aceasta de regenerare, de înălţare noi putem conlucra, ba chiar avem datoria, fiindcă suntem „lucrători cu Domnul". Evanghelia ne spune, că Dumnezeu ne-a asociat şi vrea să ne asocieze la opera Sa de răscumpărare prin Hristos. La lucru deci, până e ziuă, pentru lăţirea evangheliei! Acum e vremea apostolatului laic. Răscumpăraţi vremea!

Creştinul propoveduitor are avantajul, că înaintează pe teren solid şi clădeşte nu pe nisip, ci pe stânca adevărului. „Dacă voi cu adevărat îmi sunteţi ucenici veţi cunoaşte adevărul şi adevărul vă va mântui". Şi să nu uităm, că creştinului nu este îngăduit să-şi potolească avântul şi râvna spre lucrul Domnului, de dragul modestiei rău înţelese.

„Celace crede întru mine, lucrurile mele face şi acelea le face şi mai mari".

Pentru a trece la aplicaţiuni, să vedem, pe scurt, în ce raport se află creştinismul cu problemele cari agită vremea noastră: socialismul şi democraţia, pentru a şti ce atitudine să ia creştinul în faţa lor.

Socialiştii susţin că e suficientă numai o transformare economică a societăţii, spre a o regenera sufleteşte. Capitalismul egoist şi socialismul materialist şi ateist sunt fraţi. Necredinţa trezeşte în suflete ură de clasă, în loc de altruism şi iubire. De aceea nici o formă economică nu îmblânzeşte şi nobilitează sufletele. Dar socialismul poate însemna şi o prefacere internă a societăţii. In momentele de faţă trebuie întărită conştiinţa creştină, căci precum sclăvia a dispărut prin lovitura aplicată de creştinism, tot astfel regimul actual social se va întemeia pe dreptate numai printr'un spirit viu creştin, sălăşluit în inimi iubitoare de Hristos şi de deaproapele.

Ceeace este legitim în revendicările şi teoriile socialiste este principiul democraţiei, înţelegând organizarea socială, care tinde să desvolte la maximum conştiinţa şi responsabilitatea civică. La temelia democraţiei stau ideile de libertate şi de egalitate. Concepţia adevărată despre egalitate se potriveşte de minune cu concepţia creştină despre egalitate. Adevăratul democrat ştie, că egalitatea absolută înseamnă negaţia oricărei egalităţi adevărate. Diversităţilor de aptitudini şi trebuinţi, trebue să le corăspundă diversitatea funcţiunilor şi sancţiunilor. Egalitatea în materie socială şi umană nu poate fi decât proporţionalitatea; adecă justiţia în distribuirea funcţiilor sociale, egalitate înaintea legilor, a datoriilor şi drepturilor civice. Această concepţie democratică este identică cu ideia creştină despre egalitate. Ceeace dă valoarea ideilor democratice de libertate şi egalitate e tocmai faptul, că democraţia pe lângă că e un ideal politic şi social, este şi un ideal moral, în centrul căruia stă noţiunea de dreptate. Libertatea şi egalitatea înseamnă autonomia

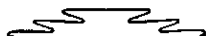
persoanei garantată de societate! Drept cerut şi dobândit pe seama omului de învăţătura lui Isus Hristos. Iată, creştinismul nu a rămas indiferent nici în faţa întrebărilor de această natură. El aprobă tot ce favorizează realizarea dreptăţii şi a fraternităţii printre oameni şi desaprobă tot ce s'ar opune acestora.

De aceea idealul democratic este îmbrăţişat, cu atâta căldură, de toate instituţiile bisericeşti, fiindcă are adânci rădăcini în conştiinţa morală a omului.

In frământările veacului nostru, având pe Mântuitorul „lumina lumii", să păşim cu încredere spre viitor. Duhul Lui ne va înălţa din ruinele acestei vremi la înălţimea adevărului, biruind toate piedecile ce stau în calea desvoltării noastre trupeşti şi sufleteşti.

Prof. IOAN MOŞOIU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PSALMI.

BĂRBATUL.

I.

Ferice e bărbatul ce veghiază
Să nu fie pământului ocară,
Care din truda minţei lui coboară
Spre cei căzuţi lumina ce'nviază.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

E inima lui caldă o cămară,
In care adevărul ţine pază
Şi fiecare vorbă e o rază
Ce luminează'n noaptea din afară.

Nu astfel este leneşul ce 'mbracă
Vestmântul nepăsări 'nşelătoare
Şi cu obada gândului se 'mpacă.

In faţa frumuseţei nu tresare
Şi 'n lumea lui de ideal săracă
El nu 'şi doreşte aripi ca să zboare.

II.

Ferice e bărbatul ce nu cere
Puternicilor zilei îndurare,
Şi nici prin mişelească închinare
Nu cată să 'şi adune lui avere.

Ci, mulţumit în suflet cu ce are,
Alungă a păcatului plăcere
Şi află cald izvor de mângăere
Intr'a dreptăţei caldă întrupare.

Ci nu aşa e sluga ticăloasă
Ce 'ngroaşe 'mpilătorilor şiragul
Şi fruntea în ţărînă jos îşi lasă.

Şi străjueşte vameşilor pragul,
Şi gura cu sărutul îşi apasă
Pe mâna ce 'l loveşte cu toiagul...

III.

De trei ori fericit este bărbatul
Ce nu stă păcătoşilor în cale
Şi 'n împlinirea rosturilor sale
N'aşteaptă necuraţii să 'i dea sfatul.

Va fi ca un stejar crescut în vale,
Ce numără stihiilor veleatul,
Şi umbra lui împarte la tot natul,
Va fi ca luptătoru 'n strai de zale.

Ci nu aşa vor fi rătăcitorii
In mrejile ispitei care minte,
Ei se vor risipi ca vara norii,

Iar cel ce 'mbracă scutul legei sfinte
Va merge înfrăţit cu 'nvingătorii
Pe căile luminei înainte!...

BCU Cluj / Central University Library Cluj

MUIEREA.

I.

Adâncă închinare spre muierea
Ce-alungă din altarul casei sale
Gunoiul clevetirilor banale
Şi-şi desveleşte 'n dragoste puterea.

Asemenea curatelor vestale,
Ea luminează ochilor vederea,
Cuvântul ei mai dulce decât mierea
Din gingaşele florilor petale.

Asemeni vulturoaicelor semeţe,
Spre culmi îndeamnă feţii ei să zboare,
Le-aprinde 'n suflet visuri îndrăsneţe.

Pe bieţii robi ai gloriei uşoare,
Ii va orbi eterna frumuseţe
Ce se va revărsa prin ea subt soare.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II.

Infiripări de caldă poezie
In toată fapta mânilor coboară,
Şi 'n adevăr ca 'n haină se'nfăşoară
Mândria ei de mamă şi soţie.

Ca şuerul de şarpe o 'nfioară
Minciuna cu fardata ei solie,
Şi 'n sufletu-i cuprins de duioşie
Credinţa va păstra ca pe-o comoară.

Prin ea cuvântu 'n faptă se traduce
Luceferi noi străpunge-vor tăria
Şi dragoste 'ntre oameni vor aduce,

Şi deslega-vor gândului robia,
Prin ea, îngenunchiată lângă cruce,
De mii de ori va suspina Maria!...

III.

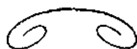
Cu nimbul nemurirei se îmbracă
Muierea care ştie să muncească
Nădejdea ei va face să 'nflorească
Pământului visata lume bună.

Obraznică de-apururi o să crească
Cucuta ce otrăvuri îşi adună,
Ci spicul greu, în ţarina străbună
Modest în spre pământ o să privească.

Scârbi-se-vor eroii de alaiul
Care 'nconjoară masca 'nşelătoare
Sub care se ascunde putrigaiul,

Ci chipul luminat de-al muncei soare
In cântec nou îl preamăreşte graiul,
Căci sufletul vrea pâine hrănitoare!...

I. U. SORICU.

SĂ SE MĂTURE TREPTELE DE SUS...

Este cunoscut principiul, că baza unui stat e ordinea morală, care şi ea la rândul ei, nu se poate întemeia decât pe morala creştină, adecă pe învăţăturile date de creştinism pentru călăuzirea omului în viaţă.

Dar tot atât de adevărat e, că cea mai acută criză, prin care trece ţara noastră în deosebi este aceea a moralei publice. Socotim însă, că una dintre cauzele de căpetenie ale crizei morale este politica — cu tot convoiul ei de lupte, hatâruri, promisiuni, complicităţi, şi tolerări de abuzuri în toate domeniile vieţii publice... Vinovaţii, în loc să fie traşi la răspundere, sunt toleraţi în slujbe, ori chiar avansaţi în situaţii mai bune, cu un cuvânt chestiunile de interes personal se satisfac în dauna chestiunilor de interes public.

Pe zi ce trece noţiunea de dreptate şi moralitate *se topeşte ca ceara de faţa focului.* Aceste moravuri se reflectează apoi şi asupra vieţii familiare şi chiar şi asupra indivizilor singuratici, în aşa fel, că aproape zilnic citeşti întâmplări şi fapte cari seamănă cu cel mai inventios film cinematografic, despre sguduitoare drame în viaţă familiară şi socială.

Unii fruntaşi ai vieţii noastre publice prea puţin îşi bat capul cu îndreptarea acestor neajunsuri. Justiţia abia mai poate răsbi cu judecarea proceselor

BCU Cluj / Central University Library Cluj

de înstrăinare de bani publici, divorţuri între soţi din cauza infidelităţii, escrocherii, crime, etc... Din atitudinea oamenilor cu răspundere în trebile obşteşti şi din manifestările lor se constată pe fiecare zi, că această ţară trece azi prin cea mai acută criză de moralitate şi de autoritate şi mai ales prin criza lipsei de răspundere faţă de tot ce e legal şi sfânt în organizaţia instituţiilor noastre de stat.

Pentru viitorul neamului şi pentru consolidarea acestei ţări întregite cu atâtea jertfe se pune întrebarea, ce trebuie să se facă pentru sanarea acestei crize ce pare a zdruncina şi sufletul mulţimei care a stat până aci mai departe de astfel de frământări? Conducătorii acestei ţări vor izbuti să realizeze diverse reforme, să introducă metode şi instituţii de educaţie şi producţie după chipul celor din alte ţări, dar fără reforma morală a omului nu vor realiza progres. Reforma omului se face prin suflet, iar sufletul neamului îl formează Biserica lui naţională prin slujitorii ei. La această muncă de refacere a omului şi de îndreptarea moravurilor dintre cetăţenii acestei ţări chemăm la împreună lucrare pe toţi intelectualii ţării şi în deosebi pe scriitori, ziarişti şi profesori, pe medici, magistraţi şi ofiţeri, pe învăţători şi funcţionari administrativi — cari toţi au datoria în cercul lor de activitate să infiltreze în sufletul cetăţenilor, respectul faţă de legea lui Hristos şi aşezămintele ei, ascultarea faţă de autorităţile bisericeşti şi civile şi obligământul pentru apărarea ţării faţă de toţi duşmanii interni şi externi. *Izbânda va fi deplină numai în cazul când cu toţii vom fi pătrunşi de morala creştină.* Printr'o muncă inteligentă, printr'o colaborare strânsă între toţi oamenii de omenie se va creia fericirea poporului. E timpul suprem ca toţi oamenii de inimă, să-şi facă un crez din îndreptarea cetăţenilor la «*căile Domnului*", dând astfel sprijin slujitorilor altarelor să refacă sufletele creştinilor — şi să dea ţării cetăţeni iubitori de ordine, oameni de caracter, oameni de muncă.

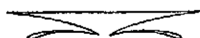
BCU Cluj / Central University Library Cluj

De încheiere să ascultăm pe marele predicator indian *Sundar Singh,* — care venind în Europa a făcut următoarea constatare: *„In țările păgâne am văzut oameni închinându-se la idoli, dar în aceste țări am văzut oameni cari să îndumnezeiesc singuri. Ei se îngrijesc necontenit de bani, de plăceri, de afaceri și necinstesc numele lui Isus Hristos. De aceea vor fi pedepsiți mai aspru decât cei din țările păgâne"*.

Iată sentința unui om născut păgân, dar care prin stăruința în rugăciune și prin lumina de sus a ajuns cel mai bun discipol al Evangheliei lui Isus. Purcezând dela această constatare lapidară, să rugăm pe bunul Dumnezeu să ne lumineze mintea și să ne întărească voința, ca să putem duce la izbândă lupta pentru consolidarea statului nostru prin cetățeni cari *vor da lui Dumnezeu ce este a lui Dumnezeu și chesarului ce este al chesarului.*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pr. IOAN CRĂCIUN.

HRISTOS ÎN ARMATĂ.[1]

Dragi Prieteni. — Din ciasul acesta a trecut, trebue să treacă, tot ce a fost copilăresc în sufletele voastre, căci o schimbare fundamentală se produce în viaţa voastră din clipa înaintării la gradul de sublocotenent. Până azi alţii purtau grijă de voi; de azi înainte voi veţi purta grijă de alţii. Până azi aţi fost educaţi şi instruiţi; de azi voi veţi educa şi instrui pe alţii. Cu ziua de azi intraţi ca profesori la universitatea populară a neamului românesc, căci armata ţării trebue să fie cu adevărat universitate populară. Insemnaţi-vă bine acest lucru! Căutaţi să pătrundeţi această taină mare a misiunii voastre de educatori. Ţara vă încredinţează vouă pe cei mai destoinici, pe cei mai sănătoşi — trupeşte şi sufleteşte — fii ai ei, tocmai la vârsta când li se formează caracterele.

Ca în orice şcoală, tot aşa şi în armată, Hristos trebue să domnească şi să călăuzească. Spre a vă putea achita cinstit şi deplin de datoria şi răspunderea voastră trebue să aveţi legătură vie, intensă, cu cel mai mare educator din toate vremile, cu Hristos. Din comunitatea în care veţi petrece cu Hristos vor izvorî râuri de binecuvântare pentru ostaşii pe cari îi veţi comanda, deci pentru ţară şi pentru neam. Dumnezeescul Invăţător a dat lumii în Evanghelia sa cea mai desăvârşită operă de metodică a pedagogiei şi a psihologiei. El, lumina lumii, va rămânea pentru toate

[1] Cuvântare rostită în ziua de 1 Iulie 1929 cu prilejul promoţiei tinerilor absolvenţi ai şcoalei de artilerie din Timişoara, la gradul de sublocotenenţi.

vremile cel mai desăvârşit director de şcoală primară, director de şcoală secundară şi rector de şcoală superioară, singurul ministru desăvârşit al instrucţiunii publice. Fiecare dintre voi trebue să devină în cariera de ofiţer — de educator — un devotat colaborator al celui mai mare Invăţător din lume. Misiunea şi idealul de activitate în viaţa voastră în aceste cuvinte se cuprinde.

Sf. Apostol şi Evanghelist Ioan în cap. 3 din evanghelia sa a eternizat simbolica scenă în care un învăţător stă la picioarele lui Isus: Nicodim — un învăţător al lui Israil — venise noaptea la Isus. Mântuitorul îşi sacrifică odihna pentruca să lămurească necesitatea renaşterii omului din apă şi duh sfânt, necesitatea lepădării de sine, necesitatea abnegaţiunii.

Nicodim zice: „Invăţătorule ştim că dela Dumnezeu ai eşit tu!" Aceste cuvinte conţine *crezul* lui Nicodim care se transformă în *mărturisire*, în confesiune. In şcoala Mântuitorului se pârgueşte sufletul lui Nicodim devenind *caracter tare*, căci, de unde la început de frica oamenilor vine noaptea la Isus, mai târziu se duce şi cere trupul Domnului, ca să-L înmormânteze. *In şcoală întăritoare de credinţă şi ziditoare de caractere să se transformeze activitatea voastră.*

Să nu uitaţi, că aveţi de lucru cu oameni: *cu suflete*. Despre un sculptor celebru — dacă nu mă înşel, despre Michelangelo — se zice că s'a dus într'o zi la cariera de marmoră din Carara. Văzându-l lucrătorii umblând în dreapta şi în stânga căutând ceva, l-au întrebat: „Ce cauţi?" Sculptorul le-a răspuns: „*Un sfânt.*" Auzind lucrătorii acest răspuns au început să râdă şi i-au zis: „Nu aici, ci în biserică se caută sfinţii!" Sculptorul nu s'a sinchisit din cauza acestei ironii, ci căutând înainte a găsit un bloc de marmoră aşa precum doria. Transportat blocul de marmoră la Roma, dalta măiastră a sculptorului a scos din acest bloc statuia celebră a unui sfânt.

Arta voastră de educatori va trebui să scoată din tinerii de sub a voastră comandă, *ostaşi desăvârşiţi şi cetăţeni creştini şi români.*

Vă leg de inimă, să nu neglijaţi cultivarea sufletească a ostaşilor, căci azi toată lumea recunoaşte, că *sufletul culturii este cultura sufletului.* Bach nestorul tehnologiei mecanice, omul care a pus bazele mecanicei aplicate la tehnică, a scris acum câţiva ani o carte adresată foştilor săi elevi. In cartea sa marele savant face următoarea mărturisire de mare preţ: „recunosc — zice el — că opera mea de până acum este lucru de jumătate, căci eu credeam că maşina este totul. Dar m'am convins că am uitat *cel mai important factor, sufletul omenesc* care înarmează maşina."

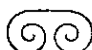
In revista «*România militară*» am găsit un articol despre Mareşalul Foch, scris de dl General Rudeanu. In acel articol se spune între altele: „Tradiţiuni militare napoliene şi simţeminte religioase stau la baza plămădirii sufletului Mareşalului Foch... Intră la seminarul din Polignau, unde pentru întâia oară se găseşte într'un mediu de ştiinţă şi de adâncă credinţă. La colegiul St. Clement din Metz îşi închegă baza ştiinţifică de politechnician şi îşi înrădăcină în suflet o adâncă credinţă în Dumnezeu. Aci i se încheagă în minte convingerea, că o viaţă călăuzită de credinţa curată în Dumnezeu îşi îndreaptă mereu cursul şi se înalţă totdeauna; că prin credinţă adevărată patimile sunt domolite şi înlocuite prin gesturi virile, armonioase şi de caracter; că uneltirile josnice, care scoboară atât de mult pe om, se topesc la căldura credinţei şi entuziasmul ei; că orice capacitate, orice destoinicie şi intuiţiune se căleşte şi se întăreşte sub flacăra puternică a unui suflet curat.

Din tinereţa sa şi până la cele din urmă clipe ale vieţii Mareşalul Foch şi-a păstrat această credinţă în Dumnezeu şi n'a ascuns-o niciodată!"

Dragi Prieteni. — Iată, în cel mai strălucit chip sintetizată, în viaţa celui mai mare ostaş al vremilor

de azi, opera, la realizarea căreia porniţi şi voi. La munca grea dar frumoasă, care vă aşteaptă, porniţi cu dragoste şi cu încredere. Noi slujitorii altarului strămoşesc Vă facem urarea creştinească: Darul Domnului nostru Isus Hristos, dragostea lui Dumnezeu Tatăl şi împărtăşirea Duhului sfânt să fie cu voi cu toţi.

Pr. IOAN IMBROANE.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

PENTRU UN ŞEMATISM AL BISERICII ARDELENE.[1]

Părintele Şt. Meteş, adâncindu-şi activitatea sa de istoric bisericesc, a cules în ultimul său volum, cu hărnicie de albină de prin diferite publicaţiuni şi de prin număroase biserici, ştiri privitoare la viaţa şi activitatea zugravilor, cari au împodobit cu plăsmuirile lor, dacă nu totdeauna la înălţimea artei, dar totdeauna evlavios muncite, bisericile părinţilor noştri. Se ridică astfel încă un văl de pe trecutul întunecat de suferinţe, dar luminat de credinţă al bisericii noastre. E de mirat, din ce variate izvoare şi din cât de multe locuri şi-a strâns informaţiunile bogate asupra zugravilor de biserici şi icoane şi cum a putut urmări viaţa zbuciumată, adevărată viaţă de artişti, a acestora.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Fireşte, informaţiunile nu sunt complete. Am căutat zadarnic ceva despre biserica din satul meu natal, Veneţia-de-jos, jud. Făgăraş, şi n'am aflat. Cu toate că această biserică, zidită între anii 1780 şi 1818 e zugrăvită întreagă pe dinlăuntru, şi pe din afară, în parte. Şi atunci m'am gândit ce mare scădere e pentru biserica noastră lipsa unei monografii complete a fiecărei parohii, lipsa unui şematism general, care să cuprindă toate datele şi informaţiunile, ce se pot lua despre fiecare parohie, în felul cum a publicat mitropolia unită la 1900 şematismul său, cu prilejul aniversării de 200 ani dela „sfânta unire"

[1] Note pe marginea cărţii: Zugravii bisericilor române, de păr. Ştefan Meteş.

şi cum a compus dl inspector şcolar C. Stan monografia şcolilor primare din judeţele Făgăraş şi Târnava mare.

Preaveneratul Consiliu Arhiepiscopesc luase încă înainte de răsboiu dispoziţia, ca fiecare parohie să-şi aibă cronica sa, scrisă pe baza tradiţiei, ce din zi în zi se pierde, şi în temeiul altor informaţiuni luate din cărţi şi arhive publice sau private. Acest ordin a fost reînoit după răsboiu.

Ministerul Cultelor în anul 1922, pe când era titularul acestui minister dl Octavian Goga, încă proectase compunerea unui şematism bisericesc general; trimisese şi câte un chestionar vast fiecărei parohii; cu plecarea dlui Octavian Goga dela minister ideea a fost abandonată şi răspunsurile, de sigur foarte interesante, la aceste chestionare, zac neutilizate prin arhivele ministerului.

Ca protopop am avut prilejul, în vizitaţiunile canonice făcute în parohiile din protopopiatele Cohalm şi Sighişoara, să văd cronicile scrise de preoţii mai harnici din aceste parohii.

Aceste cronici sunt comori nefolosite. Atâta viaţă, atâtea lupte, atâtea suferinţe îngropate în ele. In delirul biruinţei de azi prea adeseori uităm, că triumful nostru e zidit pe morminte sfinte de mucenici. Să păşim cu sfială, să muncim cu grije, ca paşii noştri să nu profaneze mormintele sfinte. Pentru apatia sau descurajarea unora nu e leac mai bun, mai înviorător, decât cunoaşterea împrejurărilor maştere, în cari au trăit înaintaşii.

Luptând pe atâtea fronturi, cu sărăcia, cu stăpânirea, cu uniţii, cu papistaşii, cu reformaţii de toate nuanţele, cu Săcuii şi cu Saşii ei au trăit în suferinţă, fără să-şi piardă nădejdea, dar lăsându-ne nouă întreagă bucuria biruinţei.

Aceste cronici cuprind date extrem de interesante privitoare la istoricul parohiilor. Luptele ce s'au dat în veacul XVIII şi întâia jumătate a celui de al XIX pentru apărarea credinţei strămoşeşti nu se vor cunoaşte în întregime şi în ansamblul lor,

decât după publicarea acestor monografii coordonate într'un şematism general. Atâtea figuri de preoţi şi credincioşi umili, dar mari ctitori ai bisericii, vor fi astfel scoase din negura uitării şi înfăţişate generaţiilor blazate de azi, ca pilde vrednice de urmat. Istoria bisericească ardeleană se va putea scrie abia după publicarea acestora.

Dar importanţa unui şematism nu se opreşte aici. Dacă el se va scrie conştienţios despre fiecare parohie, în baza unui chestionar amplu trimis de autoritatea bisericească, el poate forma un izvor nesecat de variate cercetări de amănunt în domeniul istoriei bisericeşti, al etnografiei, demografiei etc.

De pildă poate fi interesant a se şti cine au fost la noi, unde n'am avut voevozi şi boieri, ctitorii de biserici pe lângă poporul credincios. Se va vedea că adeseori un preot, altădată un epitrop au zidit biserica cu cheltuiala lor. Negustorii din Braşov, Sibiu şi alte oraşe au fost apoi ctitorii atâtor biserici din satele mai sărace din Ardeal. Incidental am aflat, că bisericile din Veneţia de jos [jud. Făgăraş], Cohalm [jud. Târnava mare], Porumbenii mari [jud. Odorheiu] au fost zidite cu ajutorul diferiţilor negustori din Braşov. Şi de sigur nu sunt acestea unicele.

Din monografiile bisericilor se poate stabili itinerarul vizitaţiilor canonice ale arhiereilor, cari cu aceste ocaziuni sfinţeau bisericile nouă. Astfel am putut urmări itinerarul vizitaţiei canonice făcute în anul 1818 de episcopul Vasile Moga, care în acel an a sfinţit bisericile din Sighişoara, Dăişoara, Veneţia de jos. Şi poate şi altele.

Cred că autoritatea noastră bisericească va întreprinde în scurtă vreme compunerea acestui şematism.

Dar şi până atunci mă fac ecoul acestei idei şi rog pe fiecare preot să nu pregete în serile lungi de iarnă a ştirici de pe la bătrânii cuvioşi, aflători în viaţă, a însemna toate cunoştinţele despre întemeierea şi trecutul zbuciumat al bisericii din

satul lor şi a scrie de sârg cronica parohiei. Altfel atâtea ştiri şi fapte istorice de preţ, atâtea legende interesante se pierd, se uită. Şi e păcat.

Vom recunoaşte împreună cu Petrow, că nu aceasta e laturea cea mai importantă din activitatea pastorală a unui „păstor model", însă nici descoperirea trecutului frumos, stabilirea verigei de legătură între trecut şi prezent şi cu aceasta fixarea liniei de continuitate nu este de puţină însemnătate pentru noi.

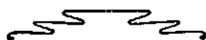
Avem şi noi un prilej festiv pentru editarea şematismului.

Biserica noastră naţională a trecut prin toate etapele unei biserici luptătoare. Fiind mai întâi prigonită, apoi tolerată, mai târziu receptă, a ajuns prin harul lui Dumnezeu şi vrednicia fiilor ei la apogeul de biserică dominantă a statului român.

Şi publicarea şematismului ar fi un pios şi nimerit omagiu adus înaintaşilor noştri, prin activitatea şi jertfa cărora am ajuns la luminata zi a învierii de astăzi.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Prot. EMILIAN STOICA.

FĂCLIA PREOŢIMII ARDELENE

— NOU DRUM DE LUMINĂ. —

Preaminunate sunt întâmplările din viaţa indivizilor, a instituţiilor şi a popoarelor, celor cari proslăvesc cu încredere pe Tatăl cel ceresc...

Dacă aceasta o pot spune toate neamurile care binecuvintează numele Domnului în psalmi, în stihiri duhovniceşti şi îngereşti, oare nu cu mult mai vârtos noi, cei cari după suferinţe aproape bimilenare, ca popor şi Biserică, abia eşirăm din întunerecul şi umbra durerilor şi a neştiinţei în poiana cu luminişul izbăvitor a libertăţii noastre bisericeşti şi naţionale?...

Pentrucă Dumnezeul părinţilor noştri a binevoit să ne trimită din când în când — şi nouă, ca odinioară „poporului ales“ în Testamentul Vechiu, — proroci mari, cari să mângăie şi să călăuzească pe poporul Său român — dreptcredincios, la limanul de mântuire.

Epoca şaguniană este azi în deobşte recunoscută ca desrobitoare a conştiinţei noastre de multele lanţuri şi obezi, în care erau ţinuţi şi încătuşaţi mai ales ardelenii. Căci până când de pildă Bucovina făcea parte din „gloria“ Vienei împărăteşti, iar Basarabia, cea răpită de Ruşi, deşi ambele erau păzite după metode speciale pentru adormirea sentimentului naţional, totuşi, cât priveşte chestiunea religioasă şi bisericească, se poate spune, că aceste două provincii, — cari erau una mai înainte — par mai avantagiate întru câtva şi în raport cu Ardealul ortodoxiei lui Sava Brancovici.

Cu adevărat: cărţile sunt ca banii, cari umblă prin toate ţările... Deşi Românii, în cursul veacurilor, au fost risipiţi sub atâtea juguri străine, totuşi inimile lor încep să bată la unison, mai ales de când sufletele pot fi mângăiate prin cuvântul evanghelic dela altare, rostit în graiul străbun pe înţelesul tuturor. Satele cu preoţii lor însă chiar acum îşi încep mucenicia pentru vechea credinţă în Ardeal.

Cântecul bătrânesc: „Nu am pâine, nu am sare...", cu lacrimi cântat mai înainte de moşi-strămoşi, ne spune cu duioşie întreaga tragedie a unui popor obidit, însă binecredincios.

După axioma veciniciei: „tempora mutantur et nos in illis", Dumnezeu, Cel care îndreptează paşii oamenilor, precum şi ai popoarelor, iată că S'a îndurat să schimbe însă la vreme prin trimişii Săi — suferinţele noastre în bucurie... Pe măsura în care pâinea zilnică se înmulţea la casa românului, căuta şi sufletul să-şi ceară hrana sa. — „Daţi-le voi de mâncare...", rostea Isus Domnul şi către preoţimea bisericei noastre, care însă era exact în situaţia Apostolilor de odinioară, cari de mai multe zile însoţeau pe „Invăţătorul" lor, urmaţi de mulţimea popoarelor, până departe în loc pustiu, când se făcea seară...

Norod mult, iar hrana duhovnicească puţină... Ziarele, înfiinţate pe lângă eparhiile ardelene încep să fie insuficiente pentru hrana sufletească a preoţimii binevestitoare. Pe lângă cazanie deci, şi glasul de învăţătură sfântă trebuia înteţit. Mulţimile, cari se deşteptau la nouă viaţă din somnul veacurilor zbuciumate, cereau nutremântul întăritor şi tânjiau după beutura vieţii.

Iar păstorii lor nu prea aveau de unde scoate apa cea vie a învăţăturilor divine.

Nu e mai mult de atunci, ca douăzeci de ani. In viaţa Neamului nostru, părea că se face seară. O, dar Hristos Domnul era în mijlocul lui. Corabia noastră, deşi bântuită de atâtea vânturi uriaşe, mai

ţinea încă piept furiei lor. Neamul nostru nici când nu s'a îndoit. Nădejdea lui era în Dumnezeu.

Isus veghează neîncetat şi acum la prora corabiei noastre. Deci la muncă, la vâslit fraţilor mei în apostolatul Domnului! Nu cumva doar ne-am clătina acum...? Puţin credincioşii şi duşmanii Evangheliei străbune să fugă dela faţa Domnului!

*

La adăpostul impozantei biserici catedrale, în salele modeste de odinioară ale seminarului teologic „Andreian", glasul erudit al unuia dintre tinerii profesori, tot mai mult se impune. Cursurile lui cu multă plăcere sunt gustate. Invăţăceii „teologi" cu entuziasm crescând duc pretutindenea „vestea cea bună" despre tinerii lor dascăli. Dar munca numai la catedră părea strâmtă. De aceea gândul profesorului, mai ales în nopţi de zbucium sufletesc, de cetiri biblice, precum şi în discuţii calde cu prietenii însufleţiţi de atunci, se înalţă tot mai sus, până la înfiinţarea „Revistei Teologice", care acum păşeşte pragul „în al douăzecilea an al existenţei sale".

Prin munca ei stăruitoare două mii de preoţi ai Mitropoliei Ardealului, Banatului, Crişanei şi Maramurăşului au fost deşteptaţi, ajutaţi şi sfătuiţi la o viaţă nouă în Hristos şi conduşi pe o cale mai dreaptă la izbânda idealului de mântuire. Cu drept cuvânt se poate spune, că ea a contribuit la înălţarea ortodoxiei, ridicând mult nivelul preoţimii în hotarele Mitropoliei marelui nostru Şaguna.

Privind azi drumul celor două decenii parcurse, cu recunoştinţă ne proşternem în faţa muncii Inaltului Ierarh Nicolae, odinioară întemeietor şi redactor al „Revistei Teologice", iar acum Inaltul ei Patron.

Preotul Dr. IOAN FELEA.

DOCUMENTE ISTORICE ȘI DOCTRINALE.

PROTESTUL BISERICII OLANDEZE CONTRA PRETINSEI DEFINIŢII A LUI PIU IX, RELATIVE LA CONCEPŢIUNEA SFINTEI FECIOARE.

Illustrissimorum et Reverendissimorum D. D. Iohannis Van Santen Arhiepiscopi Ultrajectensis, Henrici Ioannis Van Buul Episcopi Harlemensis, et Hermani Heykamp Episcopi Davientriensis epistola ad Summum Pontificem Pium IX, de instituto ab illo Immaculatae Conceptionis Beatae Mariae Virginis novo dogmate die 8 mensis decembris 1854.

Sanctissime Pater,

Incarnationis Dominicae anno millesimo octingentesimo quinquagesimo quarto, VI Idus Decembris, in Divi Petri Templo, a Sanctitate Tua solenniter promulgata fuit Beatae Virginis, Servatoris Nostri Genitricis, Immaculata Conceptio, perinde ac si Christianae fidei esset dogma. Quantum nos stupefecerit, imo afflixerit ista res, satis eloqui non valemus. Forsitan vitio nobis verti posset, non maturius nos de hoc portento nostram emisisse sententiam. Per orbem Catholicum satis superque Ecclesiae Ultrajectinae nota est sincera fides. Et hanc ergo novum et falsum dogma de Sanctissimae Virginis Mariae Conceptione Immaculatâ statim rejecisse veri Catholici sine dubio censuerunt. At sibi hanc bonam de sua fide opinionem sufficere non creditit Ecclesia nostra quominus publice huic dog-

BCU Cluj / Central University Library Cluj

mati adversari contenderet. Nostrae dignitati, Catholicae fidei, propugnatoribus veritatis, debemus, apertam istius dogmatis explosionem. Itaque officio nostro defuisse nos existimaremus, si diutius silentio tegeretur sententia nostra.

Fidei integritas, quam a teneris edocti sumus, nos silere non patitur. Munus quod nobis, licet indignis, est collatum, onus nobis gravissimum imponit, palam de facto isto nostram profitendi sententiam. Nobis etenim persuasum est, sacrum fidei depositum neque accretioni neque diminutioni esse obnoxium. Nobis, ut Ecclesiae Catholicae praesulibus, est provincia concredita illibatum servandi fidei depositum. *Depositum custodi* suo Divus scripsit Paulus Timotheo, I, VI, 20. Verum non illi tantum discipulo hoc scriptum putavit S. Vincentius Lirinensis. Omnes quotquot Timotheo successuri erant Episcopi, hoc sibi scriptum arbitrari debent.

Atqui promulgata de Salvatoris Nostri Genitricis Mariae Conceptione Immaculata opinio fidei accretionem esset allatura. Scilicet undecimum ante saeculum a Christo nato nunquam ac nullibi talis Beatissimae Virginis praerogativa fuit nota. Si ad Orientalem Ecclesiam sive ad Occidentalem versi, de fide duas istas Catholici orbis partis interrogemus, ante tempus memoratum ne minimum quidem hujus opinionis vestigium apud illas invenire possimus. Sive summos Pontifices, Antecessores tuos dictum ante saeculum compellemus, aeque ignotam fuisse hac de re sententiam convicti sumus. Quinetiam diversa ab illa opinione Summorum Pontificum verba citare nihil nobis, esset negotii. Audiantur hic Innocentius III, V, et Clemens VI. Perspicua Scripturae sacrae loca isti novae opinioni e diametro opposita essent facile adducenda. Itaque nihil e duobus Verbi divini fontibus pro Virginis Deiparae Conceptionis Immaculatae dogmate hauriri potest. Ad conservandum ergo fidei depositum quantum poterimus, voce contendimus, novitatis notam in fronte gestare dictam doctrinam asserentis. Haec prima

atque magni momenti nos movet ratio nostrum hac de re ferendi judicium.

At ne Praesulibus quidem Ecclesiae Catholicae de ista doctrina relictum fuit judicium. Et haec est altera quam ad Tuam Sanctitatem deferimus quaerela. Antistibus quippe munus judiciale competit. Nulla characteris hujus Episcopalis est ratio habita. Non est suam de hac opinione rogatus sententiam Universus Episcoporum Ordo. Illorum, quorum Romam hac de re missa fuerunt scripta, privata tantum, non Ecclesiarum suarum vox est audita. Episcopatui vero jus inhaerere judiciale omnino certum est Conciliorum omnium princeps et forma, Concilium Hierosolymis habitum, hanc praerogativam demonstrat. Etenim, postquam locutus fuisset Apostolorum primus, Beatus Petrus, surrexit sanctus Iacobus dicens: *ego judico* [Act XV, 19]. Quinam autem Praesules, Apostolorum successores et vicarii, qui te solum pronuntiantem novum fidei dogma audierunt jus suum tuiti sunt? Vero enimvero, aut testes muti, aut adulatores fuerunt abjecti. Quantum igitur in specie illustri conventu viluit Episcoporum dignitas! Nullus visus est rigidus Ordinis sui satelles. Bona tua venia dixerimus, Beatissime Pater! ut altius quam par est eveheretur caput, illustrissima corporis membra fuerunt depressa. Nondum, beneficio divino, nostrae conditionis immemores, de illata illi injuria tibi conquerimur.

Fictum Divae Virginis Immaculatae Conceptionis dogma abnuendi publice tertia est ratio: *amor Ecclesiae nostrae.* Ad immunem illam ab errore servandam haec charitas summam nostram exposcit curam. Munere supremo in hanc usque diem fides, quamvis saepius in hisce labefactata regionibus, in illa ecclesia permansit intacta. Nostri ergo duximus officii, ab illa quamcumque novitatem quoad Fidei capita repellendi. Post, tribus abhinc annis, confusionem in hisce regionibus hierarchico inductam ordini, periculum corrumpendae Fidei Catholicae foret. Hoc propulsare, nobis est in animo. Ecclesiam nostram ut virginem

castam exhibere Christo, omni ratione conari debemus. Nobis est religio avitam fidem aeque simplicem et puram tradendi posteris, quam illam ab Antecessoribus nostris accepimus. Ab omni novitate alieni et antiquitatis amantes, cum Terbulliano veram doctrinam a falsa ita secernimus: „Manifestaturis esse Dominicum et verum quod sit prius traditum: id autem extraneum et falsum quod sit posterius immissum". Lib. de praescript. cap. 31. Ab Apostolo gentium haud minus quam Timotheus admoniti sumus, ut, devitemus profanas vocum novitates [Tim. VI, 20]: „Vocum, id est dogmatum, rerum, sententiarum novitates, quae sunt veritati atque antiquitati contraria, quae si recipiantur, necesse est ut fides Beatorum Patrum aut tota, aut certe magna ex parte violetur". Ita S. Vincentius Lirinensis. [Com. cap. 24].

Ferme duobus abhinc saeculis, Hispanici Regis Philippi IV legatus, ejus nomine ab Antecessore tuo Alexandro VII de Sancbae Virginis Immaculata Conceptione decisionem expostulavit. Ex cardinale Bona quaesivit Pontifex ille: num a se persolvi posset haec quaestio? Neque sanctam sedem, neque Ecclesiam articulos fidei novos condere posse, verum tantum modo declarare quidnam suae Deus Ecclesiae revelasset, transmissis in hanc diem ab Apostolis traditionibus rite discretis, respondit aeque pius ac doctus Cardinalis. „Nonne", repetiit Papa „adspirante Spiritu Sancto decernere possem, quid de illa sentiendum sit?" „Sanctissime Pater", inquit Bona, „tibi tantum proficere posset, quod tibi divinitus patefactum foret. Inde tamen colligere non liceret, integrum tibi esse tum fidelibus, tum mihi huic decisioni adhaesionem imponere". Utinam ab omnibus Beati Petri successoribus, tam sapiens, tam vere Catholica sententia fuisset observata!

Honori nobis et officio duximus Sanctitati Tuae institutionem nostram pastoralem offerendi, quam his adjunximus litteris; ut magis ac plane in dioecesibus nostris, quid de novo Beatae Virginis Conceptionis Immaculatae dogmate sentiendum sit Catho-

licis pateret, Neerlandicis edidimus illam sermone patrio.

Ad futurum oecumenicum Concilium legitime congregatum saepenumero ab Ecclesia nostra fuit interjecta provocatio. Illius redintegrandae videtur adesse necessitas, Ob violatum fidei depositum et illatam Episcopali Ordini injuriam, cum ut dogma divinitus patefactum Beatae Virginis Mariae Servatoris Nostri Genitricis, Immaculata Conceptio statueretur, appellationis suo tempore et loco faciendae nobis jus reservemus. Utinam Pater luminum det nobis illuminatos cordis oculos, et faciat in nobis quod placeat coram se!

Magna cum veneratione subscripsimus,
Sanctissime Pater,
Sanctitatis Tuae humillimi famuli

† JOHANNES, Archiepiscopus Ultrajecti,
† HENRICUS JOANNES, Episcopus Harlemensis,
† HERMANUS, Episcopus Daventriensis.

Datum Ultrajecti XVIII Kal. Sept: 1856.

Secretarius Generalis: HENRICUS LOOS.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

* * *

„Scrisoarea prealuminaţilor şi preacucernicilor Domni Ioan Van Santen, arhiepiscop de Utrecht; Henric Ioan Van Buul, episcop de Haarlem, şi Hermann Heykamp, episcop de Deventer, către suveranul pontifice [papa] Piu IX, cu privire la dogma cea nouă a Concepţiunii Nepătate a Preafericitei Fecioare Maria, aşezată de El în 8 ale lunei Decemvrie 1854".

Prea Sfinte Părinte,

„In anul dela Naşterea Domnului o mie opt sute cincizeci şi patru, în şase Idele lui Decemvrie, în biserica Sfântului Petru, Concepţiunea Nepătată a Preafericitei Fecioare, Maica Mântuitorului Nostru, a fost promulgată în mod solemn de Sanctitatea Ta,

ca o dogmă a credinţei creştine. Noi nu putem spune cât de mult ne-a uimit un atare eveniment, mai mult, cât de mult ne-a mâhnit! Ar putea poate ca să ni se facă imputarea, că n'am făcut cunoscută mai curând părerea noastră asupra unui eveniment atât de uimitor. Credinţa sinceră a Bisericii de Utrecht este îndeajuns de cunoscută în universul catolic. Adevăraţii catolici prin urmare de sigur s'au cugetat, că ea a respins fără ezitare dogma cea nouă şi falsă despre Concepţiunea Nepătată a Preasfintei Fecioare Maria. Insă Biserica noastră n'a crezut, că această părere bună, pe care lumea o avea despre credinţa ei, era un motiv îndestulător pentru a nu-şi manifesta în mod public opoziţia ei faţă de dogma cea nouă. Noi suntem datori faţă de demnitatea noastră, faţă de credinţa catolică, faţă de apărătorii adevărului, să respingem aceasta dogmă pe faţă. Iată pentruce noi am socotit, că am lipsi dela datoria noastră, dacă am păstra vreme mai îndelungată tăcerea.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Integritatea credinţei, în care am fost instruiţi începând din anii copilăriei noastre, nu ne îngăduie să păzim tăcerea. Slujba, care ni s'a încredinţat, cu toată nevrednicia noastră, ne impune o îndatorire foarte serioasă, aceea de a mărturisi deschis părerea noastră asupra faptului acestuia. Noi suntem, într'adevăr convinşi, că depozitul sfânt al credinţei nu poate fi adaos, nici scăzut. In calitatea noastră de episcopi ai Bisericii catolice, noi am fost însărcinaţi cu păstrarea neatinsă a depositului de credinţă. *Lucrul cel încredinţat ţie, păzeşte-l,* scria sfântul Pavel iubitului său Timotei [I, VI, 20]. Sfântul Vincenţiu de Lerins a fost de credinţa, că aceasta nu s'a scris numai pentru Timotei: Toţi aceia, cari trebuiau să-i urmeze prin titlul lor de episcopi, sunt datori să se cugete, că acest cuvânt a fost scris şi pentru ei.

„Ori, părerea, ce aţi promulgat despre Concepţiunea Nepătată a Mariei, Mama Mântuitorului Nostru, ar adaoge la credinţă. Intr'adevăr, înainte de

veacul al unsprezecilea al erei creştine, niciodată şi nicăiri nu s'a recunoscut o astfel de prerogativă Preafericitei Fecioare. Dacă noi ne adresăm, fie Bisericii Răsăritene, fie Bisericii Apusene, şi dacă noi întrebăm despre credinţa lor aceste două părţi ale universului catolic, noi nu putem afla la ele nici cea mai mică urmă baremi despre această părere înainte de timpul amintit. Dacă cercetăm scrierile Pontificilor suverani, predecesorii voştri, înainte de veacul arătat mai sus, noi câştigăm convingerea, că ei n'au cunoscut de loc aceasta părere; ce este mai mult, nu ne-ar fi greu să cităm cuvinte de ale Papilor, care îi sunt contrare. Indicăm numai pe Inocenţie III, pe Inocenţie V şi pe Clemente VI. Tot aşa de uşor ar fi pentru noi să cităm locuri clare din Sfânta Scriptură, cu desăvârşire opuse acestei noi opiniuni. Nu se poate aşa dar scoate nimic din cele două izvoare ale Cuvântului dumnezeesc în profitul dogmei Concepţiunii Imaculate a Sfintei Fecioare, Maica Dumnezeu-Omului. Aşadar, pentru păstrarea depozitului credinţei, atât cât ne stă în putere, noi ridicăm glasul nostru şi zicem, că învăţătura amintită poartă pe fruntea ei nota noutăţii. Aceasta este cauza primă şi de mare însemnătate, care ne îndeamnă să rostim judecata noastră asupra acestui punct.

„Nu s'a lăsat cel puţin episcopilor Bisericii catolice judecata asupra acestei învăţături. Şi aceasta este a doua plângere, pe care o adresăm Sanctităţii Voastre. Episcopilor, într'adevăr, li se cuvine dreptul de a judeca. Nu s'a ţinut nici o samă de acest drept împreunat cu caracterul episcopal. Nu s'a întrebat tagma întreagă a episcopilor asupra simţămintelor sale cu privire la opiniunea din întrebare. Scrisorile acelora, cari au trimis atari la Roma, nu sunt decât scrieri particulare, glasul Bisericilor n'a fost de loc ascultat. Dar e sigur, că dreptul de a judeca este inerent episcopului. Sinodul din Ierusalim, cel dintâi şi modelul tuturor sinoadelor, dovedeşte aceasta prerogativă. Căci dupăce vorbise Sfântul Petru, întâiul între apostoli, Sfântul Iacob se ridică, şi zise: *Eu*

judec [Acte XV, 19]. Cei câţiva episcopi, următori şi vicari ai apostolilor, cari V'au ascultat proclamând singur o dogmă nouă de credinţă, şi-au apărat ei oare dreptul lor? Desigur nu, ei n'au fost decât nişte martori muţi, sau nişte linguşitori vrednici de dispreţ. Cât de înjosită a fost demnitatea episcopală în aceasta adunare, faimoasă în aparenţă! Nici unul nu s'a arătat păzitor curagios al rangului său. Fără a voi a lipsi dela respectul, care Vi se cade, noi Vă spunem adevărul, Prea Sfinte Părinte! Pentru a înălţa capul mai sus decât trebuia, membrele cele mai renumite ale corpului au fost umilite. Mulţumită lui Dumnezeu, noi nu ne-am uitat încă de demnitatea noastră, şi noi ne plângem Ţie de injuria care i s'a făcut.

„*Iubirea faţă de Biserica noastră;* este al treilea motiv, care ne obligă să combatem publice dogma cea falsă a Concepţiunii Imaculate a Sfintei Fecioare. Aceasta iubire cere cea mai mare grijă din partea noastră pentru a păstra Biserica noastră scutită de eroare. Prin harul lui Dumnezeu, credinţa s'a păstrat curată într'ânsa până acum, în ciuda evenimentelor, cari prea adeseori au zdruncinat-o în ţara noastră. Noi am socotit aşadar, că e datoria noastră s'o îndepărtăm de orice înoire în ceeace priveşte articolele de credinţă. In urma confuziei introduse, de trei ani de zile, în tagma ierarhică, integritatea credinţei catolice putea fi ameninţată. Intenţia noastră este de a ne feri de acest pericol; şi suntem datori să facem toate sforţările pentru a prezenta lui Hristos Biserica noastră ca pe o fecioară curată. Datoria noastră este să transmitem posterităţii credinţa cea veche, în simplicitatea ei şi în curăţenia ei, aşa cum am primit-o dela predecesorii noştri. Streini de orice înoire şi prieteni ai anticităţii, noi distingem, cu Tertullian, învăţătura cea adevărată de cea falsă astfel: „Aceia vine învederat dela Domnul şi este adevărat, ceeace s'a dat dela început; însă aceea este străin şi fals, ceeace s'a adaos în decursul timpului". *(Praescript., c. 31).* Apostolul

Neamurilor nu ne-a înştiinţat mai puţin decât pe Timotei „să ne depărtăm de glasurile deşarte, cele spurcate [I Tim. VI, 20]; *de glasurile*, adecă de dogme, de lucruri, de simţeminte, cari sunt contrare adevărului şi anticităţii: dacă lumea le admite, e necesar ca credinţa Sfinţilor Părinţi să se vateme în toate, sau cel puţin în mare parte". Astfel vorbeşte sfântul Vincenţiu de Lerins [Commonitorium, cap. 24].

„Sunt aproape două veacuri, ambasadorul lui Filip IV, regele Spaniei, ceru, în numele stăpânului său, predecesorului Vostru Alexandru VII, o hotărîre asupra Concepţiunii Imaculate a Sfintei Fecioare. Acest papă voia să ştie, dacă putea decide el aceasta chestiune, şi a întrebat în această privinţă pe cardinalul Bona; cucernicul şi învăţatul cardinal îi răspunse, că nici Sfântul Scaun, nici Biserica nu puteau face articole nouă de credinţă, dar că se putea numai declara aceeace Dumnezeu descoperise Bisericii Sale, dupăce s'au examinat, după regulă, tradiţiile transmise începând dela apostoli. „N'aş putea oare, reluă Papa, sub insuflarea Sfântului Duh, să hotărăsc ceeace trebuie să creadă lumea asupra acestui punct? — Prea Sfinte Părinte, zise Bona, ceeace Vi s'ar descoperi prin insuflare dumnezeească, n'ar putea să Vă folosească decât Vouă, şi nu V'ar fi permis să obligaţi pe credincioşi, nici pe mine, să aderăm la hotărîrea Voastră". O, dacă un asemenea mod de a vedea atât de înţelept şi atât de catolic ar fi fost urmat de către toţi următorii Sfântului Petru!

„Am judecat, că era de onoarea noastră şi de datoria noastră să oferim Sanctităţii Voastre instrucţiunea noastră pastorală, pe care am alăturat-o acestei scrisori. Pentruca să se ştie mai bine şi mai limpede în diecezele noastre, ceeace sunt datori catolicii să creadă cu privire la dogma cea nouă a Concepţiunii Nepătate a Sfintei Fecioare, noi am publicat-o, pentru Olandezi, în limba patriei noastre.

„Biserica noastră a făcut foarte adeseori apel la viitorul sinod ecumenic întrunit conform legii. Ni se pare necesar să înoim acest apel. Din cauza pângăririi, pe care a îndurat-o depozitul credinţii, şi din cauza injuriei, care s'a făcut tagmei episcopale, când s'a voit a stabili, ca dogmă descoperită de Dumnezeu, Concepţiunea-Nepătată a Preafericitei Fecioare Maria, Maica Mântuitorului Nostru, noi ne rezervăm dreptul de a face apelul nostru la timpul şi locul potrivit. Fie ca Părintele luminilor să dea inimei noastre ochi luminaţi, şi să facă în noi ceeace e plăcut înaintea Lui!

„Noi am subscris cu multă veneraţie:

„Prea Sfinte Părinte,

„Ai Sanctităţii Voastre prea smeriţi servitori:

„† IOAN, arhiepiscop de Utrecht;
„† HENRIC IOAN, episcop de Haarlem;
„† HERMANN, episcop de Deventer.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Dat la Utrecht, 18 Calendele lui Septemvrie 1856.

„Secretarul general, HENRIC LOOS".

Trad. de ILIE BELEUŢĂ.

CUM SĂ SPOVEDIM?

— UN RĂSPUNS —

Articolul meu de discuţie pastorală cu titlul de mai sus, publicat în Nr. 9—10 al Revistei Teologice din a. tr., a avut darul să deştepte oarecare interes. Am primit câteva rânduri bune dela un preot din Moldova, care ar dori să vie la Sibiu şi faţă către faţă cu graiu viu să intrăm mai adânc în câteva dintre chestiunile atinse. A trimis un articol păr. prot. Vasile Gan — şi s'a publicat în Nr. 12 al revistei noastre. A publicat un articol în „Glasul Monahilor" păr. arhimandrit Emilian Popescu. Şi a scris păr. canonic N. Brînzeu dela Lugoj în revista „Păstorul Sufletesc" Nr. 20—21, 1929.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Preacucerniciei Sale Păr. V. Gan îmi iau îndrăzneala să-i răspund, că mi-a interpretat prea rigid cele scrise. Ceeace discută sfinţia sa este o excepţie, şi când discuţi principiar cred că nu te poţi ocupa de excepţii. Hotărît, că dacă penitentul nu vrea să-ţi dea răspuns la toate întrebările, nu-l vei scoate afară. Asta o spuneam, când afirmam, că aici, la cercetarea conştiinţei se vede toată forţa de părinte şi educator a duhovnicului. Dacă credinciosul are rezerve şi nu-ţi spune tot, înseamnă: ori că nu are destulă încredere în duhovnic, orică nu e pregătit de ajuns pentru taina sf. spovedanii. Cred, că e greşit a se da excepţiei importanţă de regulă generală şi ar fi şi mai greşit a o propune drept normă generală, pentru a fi urmată de toţi.

Articolul preacucerniciei sale are însă alte laturi bune, pe cari spaţiul restrâns ce mi s'a pus la

îndemână nu-mi îngăduie să le scot la iveală. Aşteptăm cu vădit interes pastoral articolul promis despre epitimii.

Preacuvioşiei Sale păr. arhimandrit Emilian Popescu, care rămâne nedumerit de ce propun, ca duhovnicul să nu primească oi streine în staulul său, îi răspund: fiindcă aşa cer canoanele „să nu schimbe duhovnicul" şi fiindcă altcum nu poţi fi adevărat educator al turmei încredinţate ţie. Duhovnicul trebue să urmărească progresul şi regresul fiecărui fiu al său, ceeace nu se poate, dacă de fiecare dată se spovedeşte la alt duhovnic. Preacuvioşia sa spune, într'un stil bisericesc atâta de „uns", de dulce şi impresionant, — cum e scris tot articolul — că duşmănie între duhovnic şi credinciosul său n'ar trebui să fie. Ce să facem însă, dacă satana unelteşte uneori şi asemenea rele. Şi atunci, datoria duhovnicului, la care aleargă un penitent strein, este să se convingă dacă de fapt e duşmănie între ei, şi să-l îmbune şi să-l împace, trimiţându-l înapoi la duhovnicul lui. Altcum se poate întâmpla, că penitentul voieşte să speculeze bunacredinţă a celuilalt. Un exemplu ne va lămuri deplin. Mi-a venit o penitentă, care mărturisise un păcat foarte greu şi de care eu doriam să o depărtez pe tot restul vieţii ei. Fiindcă păcatul îi renta, mi-a spus, că asta n'o poate făgădui şi va continua să-l practice. După zadarnică încercare de a o abate, motivându-i i-am refuzat „deslegarea" până se va putea hotărî pentru o viaţă nouă. — A plecat la un alt duhovnic, căruia i-a spus ce-i va fi spus, şi care i-a dat-o. Intâlnindu-mă cu preotul respectiv am discutat „cazul" şi el s'a justificat, că femeia i-ar fi spus, că eu o duşmănesc şi de aceea îi refuz deslegarea.[1] Iată de ce am socotit, că e foarte bun canonul de a nu schimba duhovnicul, pe care apoi l-am formulat ca un obligament şi pentru duhovnic: de a nu primi oaia altuia în turma sa, decât în caz de duşmănie de neîmpăcat.

[1] Cu toate acestea conştiinţa ei nu s'a liniştit şi în anul următor a venit să ia deslegarea dela mine, şi meritându-o i s'a dat.

Reverendissimului domn canonic Brînzeu stau să nu-i dau nici un răspuns, fiindcă nu merită să ne ocupăm de articole izvorîte din prisosul de ură al inimii dsale iezuite. D-sa face parte dintre ceice nu văd bârna din ochiul propriei instituţii pe care o servesc şi arată paiul din ochiul instituţiei pe care o urăsc; face parte dintre oamenii, cari cred că lovind în alţii îi aduc slujbă lui Dumnezeu. Tupeul însă îi este prea caracteristic pentru toţi cei din strana stângă.

Scrisul meu i-a dat prilej să numească biserica ortodoxă „biserică orientală *desunită*", articolul meu — „pătruns de un spirit absolut *catolic*" [ceteşte cum cetesc „lectorii" dsale: romano-catolic, — deşi nu găseşte nimic din „oglinda" lor], iar din el să scoată argumente de hulire a bisericii noastre de aici şi din Vechiul Regat, pentrucă „noi putem adăoga, că relele semnalate se găsesc şi la ortodocşii *din regat* [noi suntem în republică autonomă unită!] unde influinţa directă a protestantismului a fost mai mică, dar decadinţa generală e aceeaş". Din felul cum rezumă articolul meu şi cum îl generalizează, dar mai ales din notiţa sublineară, în care reproduce „hârtia înregistrată la Ministerul Instrucţiunii din Bucureşti sub Nr. 63422 la 17 Maiu 1928, [prin care] arhiepiscopia ortodoxă de acolo reclamă" întâmplarea *unui* inconştient preot ortodox, pe care îl dă cu numele şi cu fapta, generalizând, — se vede limpede, că voieşte numai să ponegrească biserica noastră şi indirect să laude, nu ştim pe cea unită, sau pe cea catolică dela apus, pentrucă în fondul chestiunii tratate în articolul meu nu intră decât doar tangenţial pentru a propune „scaune de mărturisire închise cum e la catolici" şi a spune cà „Liturgica sacramentală se vede se prezintă slab la fraţii ortodocşi", [vai ce *gras* e tratată la dlor!]

Când am scris articolul aveam înaintea ochilor mei şi multe practici, icoane şi amintiri şi din viaţa pastorală a bisericii unite, pe care o cunosc tot aşa ca şi pe a mea; spovedisem şi eu credincioşi uniţi, —

fără a le huli biserica sau a-i momi la a mea — cari deşi refuzaţi de mine, ca şi Hananianca din sf. Evanghelie, nu voiau să meargă la preoţii lor, fiindcă îi învinuiau exact de ceeace scoate dl Brînzeu din arhiva ministerului şi încă şi de altele, tot atât de grave. Şi să nu uite dl Brînzeu, că am fost preot la o distanţă de 24 km. de Blaj şi încunjurat de sate curat unite, deci în inima bisericii sf. sale şi îi pot spune, că în toate privinţele pastorale biserica unită stă mai rău ca noi. Să nu creadă, că cei câţiva doctoraşi „buni pentru orient" dela Roma pot fi luaţi drept pildă pentru întreaga biserică unită. — Dar mi-am zis: nu mi se cade să mă amestec în casa celorce nu sunt de legea mea, deşi mi-o practică. Şi cred, că am judecat corect. Şi martor e articolul, că n'am făcut nici o aluzie măcar la biserica unită sau romano-catolică.

Dar poate, că rev. Brînzeu a scris cu renumita rezervă mintală, zicând: hulesc biserica ortodoxă pentruca preoţii noştri, cari fac toate acestea şi mai mari decât acestea, să înţeleagă şi să ia aminte; şi atunci scopul scuză mijloacele. Căci nu-mi pot închipui ca d-sa să nu-şi cunoască biserica, fie romano-catolică, dar mai ales greco-catolică, — căci nu ştiu căreia îi aparţine intim — şi din laturea slăbiciunilor.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dacă scopul meu ar fi fost identic: să-i hulesc biserica sfinţiei sale, fie sigur, că aşi fi putut şi eu să dau la iveală multe multe şi din cărţi şi din practică... Însă noi respectăm biserica în noţiunea ei largă şi preoţia creştină... şi nu zgândărim în toate gunoaiele pentru a scoate dovezi de ponegrire. Căci dacă e să ne punem pe hulite, e destul să-l trimitem în Nordul Ardealului, unde biserica unită e mai tare, ca să facă anchete pastorale, şi să se crucească; şi e destul să-i facem harta culturală a Ardealului, ca să se vadă că întunerecul cel mai mare, [deci şi păcate şi patimi, alăturea de analfabetism], domneşte tocmai pe unde biserica greco-catolică e atotstăpânitoare, ceeace înseamnă

că acolo nu s'a făcut nici pregătirea creştinilor, nici spovedania [cum o concep eu ca o şcoală religioasă] nici măcar în măsura cât s'a făcut la ortodocşi; pentrucă grija bisericii unite nu i-a fost de popor, ci de privilegii politice şi materiale pentru cei din fruntea ei. Şi i-am putea da aminte, că atunci când în Blaj erau şcoli nouă, nu ni s'a lăsat decât şcoala spovedaniei şi totuşi stăm mai bine.

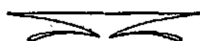
Cum vede dl Brînzeu evit şi acum să mă cobor până unde s'a coborît domniasa. Atât îi pot spune, că articolul dsale m'a mâhnit, văzând că a putut fi scris cu venin şi dictat de răutate. Şi răutatea nu poate aduce bine. Iar eu cu articolul de atunci am intenţionat un bine. Nu mi-am putut închipui, că ceice, în cazul cel mai bun tot întru aceeaş osândă sânt, să bată medalii de merit pentru ei într'un chip atât de respingător din năcazurile altora cari îşi au tâlcul lor istoric.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Dacă în presa bisericească tot aşa se va scrie, cum scrieţi şi cum ne provocaţi să răspundem, unde vom ajunge? Unde?

Reverendissime dle Brînzeu, cât mă priveşte pe mine — de acum puteţi scrie ce vă place şi cât vă place, şi oricât de ordinar. Veţi avea pace, ştiind al cui fiu sânteţi. Caracterizaţi perfect instituţia, pe care credeţi că în chipul acesta o slujiţi. Pentru permanentă meditaţie însă ţin să vă amintesc o vorbă românească: „Brânza cânească numai cânii o mânâcă“, oamenii o ocolesc îngreţoşaţi. Poate să vă servească la ceva în viaţă.

GHEORGHE MAIOR.

EVANGHELISTUL SMERENIEI.[1]

„Aceluia se cade a creşte, iar mie
a mă micşora". *Ioan 3, 30.*

Fraţi creştini. Pericopa citită azi vesteşte începerea evangheliei lui Hristos. De fapt Dumineca de azi este prima în noul an; precum la sfârşitul anului se face bilanţul lucrurilor petrecute, e firesc ca la începutul unui nou an, să se stabilească un program de muncă. — Deţinătoare a oficiului predicatorial, ce va predica oare Biserica în anul nou? Tot ce-a mai predicat în anul trecut! Lucruri vechi prin urmare şi totuş nouă. — Evanghelia lui Hristos a fost repetată mereu de două milenii, a tot reînceput şi totuş nu s'a învechit, a rămas acelaş puternic izvor de energie spirituală. Ceeace predică Biserica, nu e supus deci limitelor timpului, cade în afară de vremelnicie: „Isus Hristos eri şi astăzi, acelaş în veci!"

Predicăm pe Isus Hristos, care trebuie să ia mereu proporţii, să crească în noi. Ioan Botezătorul, care dupăcum am văzut din Evanghelia de astăzi, predica şi el cu o voce puternică în pustie pe Domnul care se apropia şi propovăduia botezul pocăinţei, a avut un cuvânt minunat vorbind despre Hristos: „Aceluia se crede a creşte iar mie a mă micşora!" [Ev. Ioan 3, 30]. Cele afirmate cu atâta smerenie de Inaintemergătorul lui Hristos trebue să ne servească şi nouă de model. — Dar

[1]) Predică la Dumineca înainte de Botezul Domnului, rostită în Catedrala din Sibiu, în 5 Ianuarie 1930

Isus nu poate creşte în noi, *dacă noi nu ne micşorăm*, dacă nu ne moderăm dorinţele, dacă nu ne jertfim plăcerile, dacă nu ne potolim orgoliul, dacă nu punem frâu urei noastre, dacă nu ne stăpânim invidia şi egoismul. Exemplu să luăm tot pe Ioan Botezătorul, care a fost un om mare, după cuvântul Mântuitorului, „cel mai mare om născut din femeie, şi... din pântecele maicei sale umplut de Duhul sfânt". Şi totuş, la acest mare om vedem atâta umilinţă; *pe profetul, încă, îmbrăcat cu peri de cămilă, umilința lui chiar l-a înălțat, l-a făcut mare.*

Intr'o zi, cum era botezând pe malurile Iordanului, Isus rătăcit printre popor, se apropie şi el plin de umilinţă, pentru a fi botezat de Ioan. Fiul Zahariei însă, pătruns de spiritul profetic, îl recunoaşte şi-l întimpină cu aceste cuvinte: „Iată Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatul lumii" [Ioan 1, 29]. Cu greu numai a acceptat să boteze pe Isus, spunând cu smerenie, că *el* are trebuinţă să fie botezat. Cu ocaziunea botezului lui Isus, Ioan a fost martor circumstanţelor miraculoase cari l-au întovărăşit [arătarea Duhului în chip de porumb, glasul Tatălui: „Acesta este Fiul meu cel iubit întru care bine-am voit, pe acesta să-l ascultaţi"]; aceste fapte extraordinare l-au încredinţat pe deplin pe Ioan, că Isus este Hristosul! De-acum înainte nu numai că aduce lui Isus omagii, ca Fiului lui Dumnezeu, dar îşi consideră misiunea ca şi terminată, îndemnându-şi ucenicii să se ataşeze lui Hristos şi să-i urmeze. O ultimă dată apare lângă Iordan pentru a aduce lui Isus — în plină activitate acum — întreaga sa adorare; cu această ocaziune, ucenicii lui se plâng de popularitatea mereu crescândă a lui Isus. Asprul profet mai străluceşte însă încă odată în profunda sa umilinţă şi dă ucenicilor săi ispitiţi de invidie acest sublim răspuns: [Ioan 3, 27—30] „nu poate omul lua nimic de nu va fi dat lui din cer... Aceluia se cade a creşte, iar mie a mă micşora". Era departe de Ioan intenţiunea de-a atrage asupra persoanei sale atenţiunea lumii: „Şi propovăduia zicând: vine după mine Cel mai

BCU Cluj / Central University Library Cluj

tare decât mine, căruia nu sunt vrednic, plecându-mă, să-I desleg cureaua încălţămintelor Lui" [Mc. 1, 7]. *Ca Inaintemergător ce era, a înţeles să nu-şi însuşească nimic din mărirea Domnului său:* „Eu v'am botezat cu apă. Acesta vă va boteza cu Duh Sfânt" [Mc. 1, 8].

Lepădându-se de sine, aşa a înţeles Botezătorul să facă pe Hristos să crească. Ceeace a mai constituit tăria caracterului său plămădit din smerenie, a fost faptul, că nu a cunoscut frica de oameni; când a fost vorba să mustre pe farisei, le-a zis: „pui de năpârci". Privirile lui erau îndreptate asupra lui Hristos numai, calea acestuia avea s'o gătească. Din această misiune nu a fost nici o putere care să-l poată clăti! Nu a fost trestie clătită de vânt, — dupăcum l-a caracterizat Mântuitorul.

Dacă astăzi lipsesc voinţe puternice, caracterele mari, e tocmai din pricina balastului enorm ce stăpâneşte timpurile noastre frica de oameni! Umilinţa e socotită azi ca o ruşine, iar abnegaţiunea, desinteresul, drept nebunie!

Am văzut cum s'a smerit cel tare ca o stâncă, omul cel mai mare născut din femeie; şi noi oameni de rând, departe de-a merita să ne numim mari, de ce alergăm oare după mărire, de ce căutăm să ne evidenţiem persoana cu orice ocaziune? *De ce simulăm ceeace nu suntem;* de ce ne înălţăm în deşert; de ce neglijăm pe Făcătorul şi ţinem seamă numai de făptură? De ce urâm pe semenul nostru, care nu ne face nici un rău, *de ce invidiem pe cel mai bun decât noi?*

Urmând acestea ascultăm înzadar pe Hristos predicându-se. In acest fel Hristos nu va putea creşte în noi. *Harul dumnezeesc nu curge decât în alvia adâncită a unei inimi zmerite.*

Să lăpădăm deci frica de oameni, grija lumească şi bunătăţile lumii! Botezătorul lui Hristos „era îmbrăcat cu peri de cămilă şi cu brâu de curea împrejurul mijlocului lui şi mânca acride şi miere säl-

batică" [Mc. 1, 6]. Şi noi cei de azi, de câte favoruri nu ne bucurăm, ce viaţă plăcută nu ducem! — Să ne reculegem însă şi acum în jurul Botezului Domnului, să I ne rugăm ca să stingă din sufletul nostru orice ură, să zmulgă orice firicel de mândrie care ar încolţi în el, de toate cele rele ale lumii să ni-l curăţească şi să nu rămână loc decât pentru El — Hristos — care să crească mereu în inimile noastre. — Aceluia se cade a creşte, iar nouă a ne micşora.

GHEORGHE SECAŞ,
prof. de teologie.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DESFACEREA DE AUTORITATE.

Caracteristica vremurilor noastre este nesocotirea autorității.

In familie, emanciparea copiilor, în școală emanciparea elevilor, în Biserică, emanciparea creștinilor, în politică, emanciparea cetățenilor, în viață în general emanciparea omului de sub scutul legilor morale.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Ce spun micile încercări ale elevilor în diverse orașe de a forța mâna profesorilor?

Ce însamnă sectarismul și calendarismul în Biserică?

Ce rost are modernismul, care a făcut din mamă și din tată un «*tu*» oarecare?

Nu suntem departe de vremea, când vom auzi ca în Franța strigăte de suprimare a bătrânilor trecuți de 70 de ani, pe motiv că consumă fără să producă. Pensionarea cu nemiluita din zilele noastre, poate fi un indiciu.

De ce toate aceștia?

Fiindcă nu-i nici iubire, nu-i nici credință, nu-i nici dor de muncă, nu-i nici supunere. Dar Mântuitorul creștea și se întărea cu duhul, supunându-se în totul părinților Săi. Pilda lui nu mai prețuește. In schimb pilda lui *Abesalon*, răsvrătit contra tatălui său ademenește. Nu uitați însă, că atât musulmanii cât și evreii, când trec pe lângă mausoleul lui Abesalom, aruncă și azi cu pietre în el, ca dispreț pentru neascultarea fiului de rege!

Nu uitaţi că, o femee neascultătoare ca femeia lui Lot, s'a prefăcut pentru toate veacurile în stâncă de sare, ca o neîncetată ameninţare pentru cei neascultători!

Nu uitaţi că, luminatul *Goethe*, primea cârmuirea Bisericii, mărturisind aşa: «*meargă-mi bine, meargă-mi rău, eu rămân în tagma credincioşilor*». Ce mare adevăr! «*Credinţa ajută pretutindeni unde genunchele omului cu veneraţie se închină unei fiinţe supreme*».

Trebue permanent chemat Isus în inimile oamenilor. Fiecare generaţie are nevoe de şcoala aceasta. Acuma trăim zilele celui dintâi om. Adam a alungat Adevărul şi a nesocotit autoritatea lui Dumnezeu. In sângele nostru furnică firea lui Adam cel neascultător. Fapta lui Adam ne urmăreşte pe fiecare în parte. De aceia nu suntem destoinici să pricepem prin credinţă taina răscumpărărei din păcate, nici să ne subordonăm autorităţii instituite de Dumnezeu în familii prin *părinţi ca creatori*, în Biserică prin *ierarhie ca luminătoare spirituală*, şi în stat prin *stăpânire ca îngrijitoare de nevoile generale*.

Ideia de Dumnezeu şi ideia existenţei sufletului cu răspundere înaintea lui Dumnezeu, sunt temeliile autorităţii. Când aceste temelii slăbesc sau dispar, atunci sunt de aşteptat şi frământări şi încercări de nesupunere. Şi ce? «*crezi că necredinţa ta ar rezulta din faptul că Dumnezeu nu exită?*» [Tolstoi]. Te înşeli. Dumnezeu există peste credinţa oamenilor. Sărăcia spirituală a oamenilor, este „*prăpăstios de adâncă şi nesăţioase sunt poftele tale, până când ajungi la cunoştinţa existenţei sufletului.... Pentru cel care a cunoscut sufletul, există un Centru statornic al Universului, în jurul căruia toate se orânduesc lesne şi numai din acest centru poate omul să câştige fericirea unei vieţi armonioase şi să se bucure de ea*». [Tagore, în Sadhana p. 38].

Pe Dumnezeu şi pe suflet, se zideşte orice autoritate.

Negarea autorităţii lui Dumnezeu este cel dintâi păcat al lui Adam. Negarea autorităţii, este cel dintâi păcat care contribue la răul social. Desfacerea de autoritate transformă pe oameni în săgeţi fără ţintă, în avioane fără cârmă, în meteori fără rotaţie. Poate opri cineva un bolid în drumul lui? Poate opri cineva o săgeată în mersul ei, sau un aeroplan în sborul lui?

Cine poate face lucrul acesta?

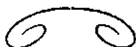
Numai Dumnezeu.

Numai ideia de Dumnezeu poate mărgini firile nesupuse în care furnică păcatul lui Adam. Dar, pe Dumnezeu, oamenii închinaţi la rău au avut grija să-L îndepărteze din cadrul preocupărilor lor.

Dacă nu este Dumnezeu, poţi păşi peste El. Iată ce fac în zilele noastre toţi cei ce nesocotesc şi se desfac de autoritate.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pr. A. C. COSMA.

POEME ÎN PROZĂ

DE TURGHENIEF.[1]

MI-E MILĂ.

Mi-e milă de mine însu-mi, de alţii, de toţi oamenii, de fiarele sălbatice, de pasări... de tot ce are viaţă.

Mi-e milă de copii şi de bătrâni, de nefericiţii şi fericiţii lumii asteia... de cei fericiţi mai mult decât de cei nefericiţi.

Mi-e milă de şefii de răsboaie victorioase, triumfători, de marii artişti, de cugetători, de poeţi.

Deplâng pe asasin şi pe victima sa, mi-e milă de urâciune şi de frumuseţe, de cel oprimat şi de opresor.

Ce aş putea face ca să mă scap de această milă? Să trăiesc prin ea, îmi e peste putinţă. Cu ea şi mai apoi cu plictiseala mea.

---

[1]] Numărul ultim [15 Noemvrie] din Marea revistă franceză „Revue des deux mondes" [care împlineşte tocmai 100 de ani de existenţă], aduce pentru admiratorii, numeroşi, ai scriitorului rus Turghenief, o plăcută surpriză: o seamă de „Poeme în proză", nepublicate până acum.

Au fost traduse de dl André Mazon în franţuzeşte, după originalul păstrat de nepoata celebrei cântăreţe Paulina Viardot, faţă de care Turghenief a nutrit o nemărginită prietenie.

Poemele acestea în proză sunt de o intimitate dusă la extrem. De aceea nu le-a publicat Turghenief în colecţia sa „Senilia". Pentru sufletul romancierului-sociolog rus sunt de o mare importanţă. Le-a scris în anii din urmă ai vieţii sale 1878—1882.

Dăm aici două din ele.

H. P. P.

O! Este cu putinţă omului să ajungă pe o treaptă mai joasă?

Aş preferi să fiu gelos, da, de sigur! Să fiu gelos, dar sunt...; invidiez... pietrile.

CÂND NU VOIU MAI FI...

Când nu voiu mai fi, când va fi împrăştiat în praf tot din ceeace a fost trupul meu, tu, o, singura mea amică, iubită cu o dragoste atât de adâncă şi de gingaşe, tu, care — de aceasta sunt sigur, — ai să-mi supravieţuieşti, nu veni la mormântul meu, pe mormântul meu, unde nu ai ce căuta.

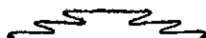
Nu mă uita, dar totodată nu căuta amintirea mea între ocupaţiile tale cotidiane, între plăcerile, între grijile tale... Nu vreau să stau în calea vieţii tale, să-i împiedec liniştitul ei curs. Cu toate acestea, în ceasuri de singurătate, când te va cuprinde, pe neaşteptate şi cu teama de a te supăra, acea tristeţe atât de cunoscută inimilor gingaşe, ia în mână una din cărţile noastre preferite şi caută în ea paginile, liniile, cuvintele, cari — îţi aduci aminte, — făceau să ni se urce într'aceeaş clipă lacrămi dulci şi multe în ochii noştri.

Citeşte-le, şi întinde-mi mâna... Intinde mâna aceasta amicului absent.

Eu n'am să ţi-o strâng într'a mea: mâna mea, nemişcată, va zăcea în pământ. Dar astăzi îmi este drag să mă gândesc, că tu vei simţi, poate, atunci o mângăiere uşoară atingându-ţi mâna.

Şi tu mă vei vedea şi vor curge lacrămi de sub pleoapele tale închise, lacrimi ca acelea pe cari le-am plâns împreună, emoţionaţi de Frumuseţe, cu tine, singura mea prietină, pe care te-am iubit cu o dragoste atât de gingaşe şi de adâncă.

Trad. liberă H. P. P.

FOCUL CHEMĂRII SACRE.

Un lucru care ne trebue... Este cultul focului sacru.

De când fabulosul Prometeu, cu riscul sacrificării liniştei şi fericirii personale, a coborât focul din cer, — acest mijloc ingenios a devenit factorul primordial şi esenţial al evoluţiei culturii şi civilizaţiei umane.

Precum în ordinea lumii materiale n'a existat şi nu există progres fără concursul focului ca element fizic, tot aşa şi în ordinea vieţii sufleteşti, nu s'a înregistrat nici un progres, fără scânteia, căldura şi lumina focului ca element spiritual. El aprinde şi luminează, încălzeşte şi curăţeşte spiritul pe calea misiunii sacre. *Profeţii,* — prin glas de tunet şi priviri fulgerătoare, *apostolii,* — prin zel neobosit şi suflet aprins, şi *martirii,* — prin sacrificiul vieţii personale, au dovedit acest adevăr până la evidenţă.

Sf. Evanghelie ne mărturiseşte că *Mântuitorul Hristos cuvânta cu căldură şi cu putere.* Mulţimile „se mirau de cuvintele darului care ieşeau din gura lui... şi se minunau de învăţătura lui, căci *cuvântul lui era plin de putere...* Şi erau uimiţi de învăţătura lui. Căci îi învăţa pe ei ca cel ce are putere iar *nu în felul cărturarilor».*

Misionarul, care vorbeşte aprins şi convins în numele unui adevăr divin, — are la spate un sol ceresc, un înger care-l păzeşte şi întăreşte, şi împrumută cuvântului său o tainică şi rodnică putere.

Limbile de foc au făcut din ucenici apostoli şi din fricoşi mucenici. Ele au umplut lumea de credinţă, nădejde şi dragoste. — Cu un cuvânt, focul a încreştinat lumea.

*

De sigur, am greşi dacă am susţinea că în prezent focul chemării sacre ar fi stins. Nu e stins, dar nu străluceşte cum dorim cu toţii. Cărbunii aprinşi sunt răzleţi pe vatră. A slăbit forţa de coheziune şi coordonare, care să adune la un numitor comun energiile risipite sau ascunse ale celor ce se ostenesc cu credinţă şi cu devotament sincer în slujba Domnului. Şi apoi sunt încă multe suflete cari nu priveghează, ci dormitează, în timp ce Domnul e vândut, tradat şi ucis.

*

Să ne sculăm şi ne purificăm în lumina şi căldura limbilor de foc. Răceala-i infructuoasă şi antipatică. Numai lumina şi căldura-i dătătoare de *viaţă*.

Suntem misionari prin însăşi funcţiunea chemării noastre sfinte. Avem datoria de-a fi trezitori şi cârmuitori de suflete, pentru a intensifica „sporirea vieţii, credinţii şi înţelegerii duhovniceşti". — Să fim deci păstori buni şi să ne păzim staulul. Să priveghem cu mintea trează şi cu candelele inimilor noastre aprinse.

In secolul *filozofiei intuiţioniste* [H. Bergson] şi *a concepţiei spiritualităţii latente* [R. Eucken] şi a primatelui spiritual [J. Maritain], *a ştiinţei-ipoteze* [H. Poincaré] şi a *Bibliei* traduse şi răspândite în aproape şase sute de limbi, — în secolul *Ligei Naţiunilor* şi a *Alianţei* Universale pentru înfrăţirea popoarelor prin Biserică, — în secolul în care apar operile celebre: *Hristos şi viaţa omenească* [W. Foerster] şi *Viaţa lui Isus* [G. Papini], iar cartea *Mării Iniţiaţi* [Ed. Schuré] se ceteşte în peste o sută de ediţii, — când pământul mişună de *secte, secrete teosofice* şi *experienţe spiritiste*, — când, prin antiteză, omenirea zace în *robia banului* şi a unei *civi-*

lizații pur tehnice,... în acest secol nu poate fi vorba de un *apus* al religiei, nici de insuccese pe tărâm misionar.

Din contră: *terenu-i prielnic și secerișul bogat. Numai lucrătorii-s puțini.* Pentrucă mulți sunt, vai, cu conștiința adormită, ca și odinioară *«îngerul» bisericii din Laodichea,* despre care a zis Duhul: „Știu faptele tale, că nu ești nici rece, nici fierbinte. O, de ai fi rece sau fierbinte! Astfel, fiindcă ești căldicel — nici fierbinte nici rece — am să te vărs din gura mea".

*

Povestea spune, că un preot — rece și fără nici un imbold — vrând să predice, s'a urcat pe amvon și a început să strige: „Foc!... Foc!"... La acest strigăt de groază, creștinii înspăimântați au fugit din biserică, pentruca să stângă focul, — deși intenția predicatorului fusese ca să arete poporului că sufletul lui e aprins de scânteia Sf. Duh, pentru a propovedui cuvântul. Zadarnic!

Credincioșii aleargă acolo, unde este foc. Când în altar sau pe amvon se află un corp viu, o ființă incandescentă și plină de dinanism, lumea o caută cu aceeaș grabă cu care se trezește la strigătul *foc*!

*

Frate! Ești văduvit de căldură, de inimă și de conștiință, ca o slugă netrebnică. Ești sărac. Și îți lipsește convingerea și consecvența. Incălzește-te și te aprinde! Luminează și te consumă luminând ca o făclie!

Numai *focul sacru* al chemării tale desinteresate te va putea mântui. Fă-i altar în sufletul tău, străjuește-l mereu și-l păzește vecinic aprins, ca să fi slugă bună și credincioasă.

Nu ai auzit că obligațiile și răspunderile tale sunt în raport direct cu sfânta și sublima ta misiune, care te chiamă ca să fi lumina lumii și sarea pământului? Scoate, prin urmare, lumina de sub obroc și

o pune în sfeşnic, ca să lumineze tuturor celorce sunt în casă.

Mai pe sus de toate nu uita, că ai fost „ales" şi prin Sf. Duh ţi s'a împărtăşit „darul şi apostolia".

Ascultă deci cucernic chemarea, fi preotul adevărat al lui Hristos şi te închină glasului ceresc ce-ţi strigă: «*Fi credincios până la moarte şi îţi voi da cununa vieţii*».

Pr. ILARION V. FELEA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

NELINIŞTEA CONTIMPORANĂ.

In micul său volum întitulat „Le Promethée mal enchainé", Andre Gide, unul din cei mai subtili scriitori ai Franţei, ne expune cu multă ironie, sub formă de imagine şi într'un mod foarte pitoresc, zbuciumul sufletesc de care suferă omul actual. Prometeu, al cărui piept era veşnic sfâşiat de vulturul ce se hrănia cu ficatul lui, îşi petrecea viaţa în munţii Caucaz, de care era legat cu lanţuri. Dar iată că într'o zi Prometeu intră într'o cafenea şi se pune la vorbă cu chelnerul. Deodată, pe vultur îl cuprinde foamea. Atunci Prometeu îşi desface haina şi-i dă să-i mânânce ficatul. Chelnerul uimit îl întreabă? Ce înseamnează aceasta? Prometeu îi explică: Vulturul era zbuciumul său sufletesc.

In literatura franceză contimporană, cei care reprezintă mai bine acea nelinişte a timpului prezent sunt A. Gide şi Marcel Proust. Vedem pe primul veşnic chinuit de problema omului şi a vieţii, iar pe al doilea căutând înzadar problema fericirii; ambii nesatisfăcuţi în sforţările lor şi nepotoliţi în setea lor de absolut.

Această sete, această aspiraţie neîncetată ia diferite numiri. La romantici în secolul XIX era o nostalgie nedesluşită, în timpul prezent e desperarea de a ne lovi veşnic de ceva mărginit, de a ne găsi avânturile înăbuşite şi credinţele înşelate. Câte odată e aspiraţia spre adevăr, spre fericire, cum ne spune Pascal în „Pensées": „Noi dorim adevărul şi nu găsim decât nesiguranţă, noi căutăm fericirea şi nu găsim decât dezastru şi moarte". Aceeaş idee o

găsim exprimată de Sully-Prudhomme în studiul lui asupra lui Pascal, unde autorul îşi exprimă neliniştea vieţii sale întregi, zbuciumul inteligenţei care caută adevărul şi nu-l găseşte. Iată ce ne spune Sully-Prudhomme: „După ce m'am lovit cu fruntea de un orizont mărginit, închis cu ziduri de nepătruns, am aşteptat răspunsul umilit, răspunsul mormântului, veşnicul nostru semn de întrebare".

La alţii această nelinişte se manifestă printr'un sentiment de gol, de ceva ce ne lipseşte şi nu-l putem numi. Sau adeseori e chinul acelor ce se simt copleşiţi de forţa oarbă a destinului.

Deci, fie în inimă, fie în cugetare, pretutindeni şi în toate epocile istoriei omenirei, noi găsim această nelinişte interioară, exprimată de scriitorul contimporan Lamende în volumul său „Les Enfants du siècle": „Sufletul meu e trist şi o sete necunoscută îmi roade sufletul". Iar Marcel Arland în volumul său „Etapes" spune următoarele: „Pentru puţină siguranţă aşi da lucrurile cele mai dorite şi făgăduinţele cele mai mari ale vieţii. Insă când caut pacea afară, mi se dă somnul; când o caut în mine, nu găsesc decât nesfârşite aspiraţiuni". Şi câţi oameni nu vedem, care s'au lăsat o viaţă întreagă fermecaţi de lucrurile exterioare şi care descoper deodată în ei această nelinişte caracteristică sufletului contimporan?

La ce se reduc toate aceste probleme? La una singură: problema dumnezeirii. Dumnezeu satisface atât inteligenţa noastră cât şi inima noastră. „Noi suntem mistici inconsolabili, a spus un autor contimporan, şi numai mândria ne opreşte de a o mărturisi". Şi iată ce ne citează W. James în „Varietés de l' Experience religieuse" din Tolstoi înaintea conversiunii acestuia: „Care va fi rezultatul vieţii mele întregi? Ce rost are viaţa mea? Pentruce trebue să doresc? Pentruce aş face ceva? Are viaţa mea vr'un rost care să nu fie nimicit de moartea neînlăturabilă care ne aşteaptă? In tot timpul nopţii fusei cuprins de o grozavă nelinişte. Şi eu nu pot

atribui acest sentiment altei cauze, decât înstrăinării mele de Dumnezeu".

Omul de astăzi e nesigur, nedumerit, veşnic cercetător. El vrea să se găsească în adevărata sa esenţă, să se înţeleagă, să fie sincer cu sine, cum spune A. Gide în „Les faux Monnayeurs". Totuşi omul poate să se înşele în ce priveşte realitatea eului său. El poate să aibă iluzia sincerităţii şi să n'o aibă. Astfel e cazul lui Saul din Tars. El se credea sincer, credea că slujeşte adevărul, când era omul violent, persecutor al creştinilor. In mărturia lui în faţa regelui Agrippa (Faptele Apostolilor 26, 9—13) el îşi proclama sinceritatea lui atât în timpul cât a fost fariseu al sectei celei mai severe a timpului său, cât şi în timpul când persecuta pe creştini şi martiriza pe sfinţi. Dar nu aceasta era natura sa reală. El nu s'a regăsit pe sine, nu s'a cunoscut decât când a fost iluminat de cereasca viziune depe drumul Damascului. Aşa e şi cu noi. Noi nu ne putem cunoaşte fără lumina de sus. Căci ce călăuză ia omul de astăzi pentru a se cunoaşte? Studiile psihologice ale lui Freud şi Proust? Dar aceştia nu ne-au dat latura eternă a sufletului omenesc. Ei n'au găsit în studiul inconştientului elementul dumnezeesc din om. Şi celce pretinde să se cunoască pe sine, nu poate pătrunde în sufletul său fără o călăuză, fără o lumină care să-i arete drumul. Cine pătrunde fără lumină se rătăceşte, se pierde într'un labirint fără sfârşit. Pentru a ajunge la principiul fiinţii noastre ne trebue lumina de sus.

Ce suntem noi în noi înşi-ne? Intrebarea lui Hamlet „a fi sau a nu fi", o găsim şi acum în lumea modernă. Putem noi prinde principiul vieţii noastre? Putem noi găsi elementul real în noi? Noi nu suntem principiul vieţii. Viaţa ne-a fost dată. Noi o primim fără să ştim cum. Noi depindem de un întreg trecut de generaţii dispărute, de timpul şi de mediul în care trăim. Deci noi atârnăm atât de principiul vieţii care se manifestă în noi, cât şi de împrejurări exterioare. Totuşi, cu tot sentimentul ace-

stei atârnări, noi simţim că trebue să fim ceva prin noi înşi-ne. Noi descoperim în noi dorinţa de a trăi, de a trăi din plin; simţim o aspiraţie de a ne întrece pe noi înşi-ne şi de a ne realiza toate puterile virtuale care zac în noi. Fiecare simţeşte în el tendinţa de a se manifesta în toată plinătatea sa de a-şi realiza fiinţa adevărată.

Dar cum se poate face această realizare? Recunoscând principiul de care atârnăm. Din ciocnirea nevoei de a ne realiza, şi din încătuşarea împrejurărilor exterioare se naşte acel zbucium interior care ne deosebeşte pe noi de celelalte fiinţe. Căci, dupăcum spune Pascal: „Omul nu mai ştie în ce rând să se pue; el a căzut din adevăratul său loc fără să-l poată găsi şi îl caută neîncetat, îngrijorat şi fără succes, în întunerecul nopţii".

Un drum ne rămâne deschis: să recunoaştem la principiul vieţii pe Dumnezeu. Fiecare din noi are dorinţa nemărginită de a trăi. Dumnezeu, fiind izvorul vieţii, e aspiraţia inconştientă a vieţii noastre. Nouă ne e sete de viaţă, adecă de ceva ce e în noi dar care în acelaş timp e afară de noi. Deci dorind acest izvor al vieţii, eu doresc realizarea eului meu însuşi. Noi suntem deci pe pământ pentru a ne realiza şi realizându-ne realizăm fiinţa supremă de care atârnăm. Deci Dumnezeu e în acelaş timp transcendent şi imanent, dupăcum zice Pascal: „Dumnezeu e în noi şi totodată în afară de noi". Deci dacă Dumnezeu n'ar fi decât imanent, noi nu ne-am putea ridica mai sus decât ceeace suntem. Iar dacă n'ar fi decât transcendent, am fi incapabili de a ne potoli setea sufletului nostru.

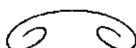
A cunoaşte pe Dumnezeu e a cunoaşte adevărul, atât în privinţa noastră cât şi a lumii. In fiinţa noastră este dorinţa, adeseori inconştientă, de o viaţă perfectă. Dar noi în loc să căutăm perfecţiunea în acordul principiului de care atârnăm, noi o căutăm în posedarea lucrurilor trecătoare sau în comorile artei şi ale ştiinţei, care dacă sunt separate de Dumnezeu, nu ne dau decât o plăcere trecătoare

şi neîndestulătoare. De acolo se nasc în noi revolte, contraziceri, aspiraţii înăbuşite, de acolo se naşte acea nelinişte, pe care numai Dumnezeu o poate potoli.

Mărturia istoriei ne arată, că numai Dumnezeu pe care noi îl cunoaştem prin Isus Hristos, e acel ce răspunde neliniştei noastre. In frescurile lui Fra Angelico din San Marc, este una care reprezintă apariţia lui Hristos în iad. El deschide porţile de fer şi un val de lumină pătrunde înlăuntru. La vederea lui, demonii se dau înapoi. Hristos întinde braţele şi toţi aleargă spre El, înţelegând că el este salvarea şi deslegarea vieţii întregi. Căci numai Hristos poate răspunde tuturor întrebărilor spiritului nostru şi aspiraţiilor celor mai profunde ale sufletului omenesc.

FLORICA SCRIBAN,
profesoară la Liceul eparhial din Chişinău.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

URARE.

Născută acum nouăsprezece ani din entuziasmul apostolic, credinţa evanghelică, nădejdea unei biruinţi întrezărite şi dragostea de mai bine a iscusitului şi tânărului profesor de teologie Dr. Nicolae Bălan, azi Mitropolit al Ardealului şi stâlpul principal al bisericii noastre ortodoxe, „Revista Teologică" păşeşte în al douăzecelea an al existenţii sub conducerea înţeleaptă a domnului profesor Nicolae Colan, rectorul Academiei teologice.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

„Revista Teologică", născută în apropierea plinirii vremii, a umplut un gol simţit în viaţa culturală şi spirituală nu numai a preoţimii, ci şi a intelectualilor laici. Ea a continuat şi continuă formarea clerului plecat de pe băncile şcoalei. Intăreşte credinţa şi hrăneşte entuziasmul, inspiră nouă nădejdi şi aprinde dragostea preotului de a face lucrul evanghelistului.

„Revista Teologică" a apărat şi apără interesele sfintei noastre biserici. Dă povăţuiri înţelepte cu privire la intensificarea vieţii culturale-religioase. Scoate la iveală — drept pildă nouă celor de azi — pagini glorioase ale vieţii noastre religioase din trecut. Arată şi discută obiectiv problemele cari frământă viaţa bisericească nu numai dela noi ci şi din străinătate. Cuprinsul său variat nu lasă nimic de dorit. In privinţa aceasta este cea mai vrednică soră a revistei „Biserica Ortodoxă" din Bucureşti.

Opera ei culturală şi misionară a fost reliefată adeseori de ziare şi reviste şi cetitorii ei au verificat-o cu prisosinţă.

Ea a îndeplinit cu succes şi lucrul Martei şi al Mariei.

Pentru aceste scurte şi umile consideraţiuni, ca un vechiu cetitor al acestei reviste, cu prilejul păşirii ei în al douăzecelea an al existenţei, nu pot să nu-i aduc smeritele mele urări. Şi cu acest prilejiu gândul meu se îndreaptă către vrednicul ei întemeetor, pe care bunul Dumnezeu să ni-l păstreze întru mulţi fericiţi ani şi deplin sănătos spre fericirea bisericii noastre; şi către distinsul ei conducător de azi, pe care atotputernicul Dumnezeu să-l dăruiască cu mulţi ani şi sănătate şi puteri de muncă nescăzute, ca să ducă mai departe lucrul bun căruia îşi închină, cu atâta devotament, viaţa.

Pr. D. D. ACHIMESCU.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ÎNCERCĂRI DE EVANGHELIZARE.

„Revista Teologică“ se prezintă în haină de sărbătoare. Ca un fost colaborator, mă alătur şi eu la acest număr cu un articol. Era o vreme când plănuisem o statornică colaborare la această revistă, dar Domnul m'a chemat la lucru în altă parte. Munca ce o fac la „Lumina Satelor“ nu mi-a mai dat răgaz să duc înainte preocupările ce le aveam în direcţia aceasta.

Voiu scrie acum ceva în legătură cu încercările de evanghelizare ce le-am făcut de 7 ani trecuţi prin foaia „Lumina Satelor“. Dar nu sunt eu chemat să apreciez aceste încercări. Mă voiu mărgini deci să răspund unor critici ce s'au adus acestor încercări.

Sunt multe astfel de critici — ştiută fiind vechea vorbă, că e mai uşor a critica decât a lucra. Cea mai nouă am cetit-o în revista preoţească „Graiul Vremii“. O scrie părintele iconom N. Dărângă, din Tg.-Frumos, spunând că „societataa creştină Oastea Domnului n'are nici un rost de a se erija într'o societate aparte, cu steag, insignii, imnuri religioase, căci doară toţi creştinii sunt ostaşi ai Domnului etc“.

Părintele iconom ar avea toată dreptatea... dacă ar fi scris aceste rânduri înainte de asta cu vre-o 15—20 de ani, şi dacă „Oastea Domnului“ s'ar fi pornit atunci. Numai cât, de atunci s'au schimbat niţel vremile. Sunt pline vremile noastre de frământări sufleteşti şi religioase cari nu erau înainte de războiu şi faţă de cari — eu socot — că e cam riscat să stai retras în tradiţionala linişte.

E vorba despre sectele religioase şi apărarea noastră faţă de ele. S'a discutat şi se discută mult acest lucru. Eu sunt aici de firma şi nestrămutata convingere că sectarismul nu se poate combate decât cu o puternică evanghelizare. Toate celelalte

măsuri — combaterea negativă, administrația, jandarmeria — sunt paliative. Sectarismul — și prinderea lui — trebue privit ca o însetoșare a oamenilor după cele sufletești. Eu socot că omul se rătăcește nu atât pentrucă îi arată sectarul ce-i scris la Mateiu despre botez, ci pentrucă e dornic după o viață mai bogată în preocupările mântuirii sufletești și mai bogată în pășune duhovnicească.

Să-i dăm poporului aceste preocupări, și nu se va mai duce în altă parte. Să-i dăm poporului bogată pășune duhovnicească și de sigur atunci nu o va căuta în altă parte.

Pe mine mă miră foarte mult un lucru. „Oastea Domnului" e tocmai mișcarea ce pune în fața sectarismului cea mai temută armă: evanghelizarea; și totuși această mișcare — în loc de încurajare — are atâția criticanți. Intre miile de mărturisiri pe cari le-a strâns „Oastea Domnului" se află atâtea și atâtea cari spun că mișcarea aceasta i-a întors dela sectari în brațele Bisericii; iar alții, și mai mulți, spun că tocmai mișcarea aceasta i-a oprit să n'apuce în căile rătăcirii. Foarte caracteristică este mărturisirea ce a făcut-o dl prof. T. Păcescu, redactorul revistei „Noua Revistă Bisericească", despre un șef de sectă ce se tânguia că de când s'a ivit Oastea Domnului, propaganda lor și-a perdut pământul de sub picioare.

Ce să mai zic apoi despre elogioasele aprecieri ale părintelui arhimandrit I. Scriban, care de ani de zile vestește pe tot locul mișcarea aceasta.

Aşi putea înșira multe dovezi și mărturii despre folosul practic ce l-a adus această mișcare. Una mi-a sosit tocmai acum când scriu acest articol. O dau aici pe scurt:

> „Iubite părinte Trifa! Pe valea Cernii, începuse în ciuda noastră a preoților și învățătorilor, o puternică propagandă sectară, care ne răpea ici-colea câte o victimă. Contra-propaganda noastră era asiduă, dar totuși nu stăvilea pe deplin răul, căci exemplele vii ale faptelor, numai cu numele creștinești, ale multora din dreptcredincioșii noștri, săreau totdeauna în sprijinul sectarilor.
>
> Simțeam că ne lipsește ceva, ceva fără de care nu puteam învinge. Dumnezeu, care în clipele grele, ne-a trimis totdeauna scăpare, ne-a dăruit ideia încălzitoare și salvatoare a „Oastei Domnului".
>
> Și ca din pământ au răsărit „vitejii lui Isus", iar faima sectarilor s'a topit ca întunerecul la razele cele dintâiu ale soarelui.

In puterea Sf. Duh credeam şi eu, ca orice bun creştin, dar nici odată nu-i văzusem puterea şi strălucirea. A trebuit să vină ziua de 19 Ianuarie 1930, ca să văd şi această minune, când o companie de „stegari ai Domnului" au venit cântând, în satul meu, unde îi aştepta la şcoală câteva sute de oameni din 5—6 sate. Aci a avut loc manifestarea în toată măreţia ei, a ideei Sf. Tale. Am văzut aci oameni simpli, fără şcoli înalte, predicând minunat cuvântul plin de adevăr al Sf. Evangheliî. Mi se părea, că văd în ei pe pescarii aleşi de Domnul acum vre-o 19 secole. Eu cred că numai Duhul Sfânt grăia prin gura lor înţelepciunile auzite.

Femeile ostaşe cu crucile pe piepturi, au cântat imnuri religioase împreună cu d-na înv. Eliza Enescu.

Gheorghe I. Enescu Bughea, înv.,
com. Baia-lui-Criş-Topliţa, jud Hunedoara.

Oare nu sunt aceste rânduri — din cele multe, multe ce le avem aici — cel mai potrivit răspuns părintelui Dărângă şi altor criticanţi.

Pe unde preoţii s'au pus în fruntea acestei mişcări de evanghelizare, au făcut adevărate minuni. Mergeţi pe tot locul unde preoţii stau în fruntea mişcării: la Hunedoara, Iaşi, Câmpulung (Bucovina), Petroşani, Arad etc. etc. şi veţi vedea ce lucruri mari a putut face Oastea Domnului. Un trimis al nostru ne spunea adânc mişcat, ce lucru frumos a văzut, spre pildă, la Agriş, în jud. Arad. Doi, preavrednici preoţi de acolo stau în fruntea mişcării, iar poporul este atât de încântat de această mişcare încât ţine adunare religioasă în fiecare seară, cu cântări, cetiri biblice, predici şi cu sute de ascultători. Cine vrea să vadă ce-i Oastea Domnului — ne spune trimisul nostru — să meargă la Agriş şi va vedea.

Fireşte, e cu mult mai comod să te retragi după serviciul divin în casă decât să te cobori în mijlocul celor flămânzi după cuvântul lui Dumnezeu.

Mulţi însă dintre fraţii preoţi nu s'au ştiut afla faţă de această mişcare şi n'au umblat să o canalizeze ca pe un preţios ajutor pastoral. Pe unde n'a fost tact pastoral, evident, s'au făcut şi eronări. Aşi putea înşira aici multe, multe astfel de cazuri, foarte interesante şi foarte caracteristice. Amintesc pe scurt două:

Ostaşii Domnului din com. Focuri, jud. Iaşi, ne raportează următoarele: „In ziua de 26 Octomvrie, ziua marelui mucenic Dimitrie, am fost la Biserica domnească din comuna Cuza-Vodă-

Ruginoasa, *făcând o distanță de 50 kmetri*, iar mergând noi la Biserică preotul paroh Gh. Popovici a ținut o cuvântare contra steagului și a medăliilor, cruciulițelor, ce le aveam pe piept, zicând că putem fi și fără ele și zicând către poporeni să nu se potrivească la noi că pe noi, ostașii Domnului, ne urmăresc autoritățile, spre a ne închide (frumos! bună încurajare!), bun păstor de suflete, iar la urmă ne-a zis să nu mai venim la el în comună cu cruci pe piept și cu steaguri că-i conturbăm poporul... iar noi tare ne-am întristat, oare de ce nu se conturbă poporul și când vin oamenii beți, cântând cântece lumești și înjurând pe Dumnezeu, dela cele *11 cârciume* care se află în aceasta comună, că noi de aceia ne-am dus o distanță așa de mare, auzind de o așa grozăvie, o comună cu atâta puhoi de crâșme și noi crezând că Părintele ne va da un ajutor. Și eșind dela Biserică au început a ne batjocori cârciumarul Neculai Berariu, zicând pe cine îngropați mă cu praporu vost și pe cine plângeți mă cu cântecele voastre, iară noi am zis Dumnezeu să te ierte frate, și am mers înainte, apoi am făcut întrunire cu bunii creștini de acolo și nu ne-am spăriat de amenințarea părintelui Gh. Popovici, spunând că ne urmărește autoritățile".

Vreți un document mai grăitor decât acesta despre ce poate face lipsa de tact pastoral?

Caracteristic este și răspunsul ce l-a primit chiar părintele econ. Dărângă tot dela ostașii din com. Focuri, în o adunare la biserica din Brăești. „După terminarea slujbei ne-au întrebat părintele Dărângă din comuna Târgu-Frumos ce rost are acest steag, iar noi i-am spus că reprezintă chipul Mântuitorului Hristos cum ne îndeamnă la luptă zicând: Indrăzniți căci eu am biruit lumea, și am cântat mai multe cântări religioase și la toți le-au plăcut; și au zis părintele Dărângă că doar ostași ai lui Hristos suntem cu toții, iar ostașul V. Porfira Ciuta a răspuns, așa este, numai cât noi am dezertat și nu ne mai putem numi ostași ai lui Hristos, câtă vreme facem toate voile diavolului, beții, sudalme, curvii și toate faptele cele rele".

Foarte bine a spus odată I. P. S. Sa mitropolitul Nicolae: nici odată n'au fost vremile atât de potrivite pentru vestirea evangheliei ca azi... nici odată par'că n'a fost atât de mare „foamea" poporului de a auzi cuvântul lui Dumnezeu ca azi.

Dar de altă parte, nici odată nu s'au răsbunat și nu se răsbună neglijențele și indolențele pastorale atât de amarnic ca azi.

De 7 ani de zile stau în legătură sufletească cu o mare parte din popor, şi, vai, fraţilor mei preoţi, ce de lucruri dureroase mi s'au dat să aud despre unii din fraţii noştri. Din cele multe, multe, mai amintesc una, foarte caracteristică.

Intr'o comună cu doi preoţi — nu prea departe de pe aici — la 5 ani după înfiinţarea foii „Lumina Satelor", oamenii nu ştiau, nu auziseră nimic despre această foaie. Un păcătos de sectar din acea comună, aflându-se de multă vreme dus din sat şi aşezat într'un oraş, se gândeşte să-şi cerceteze satul. Cu acest prilej, pe lângă cărţile lor sectare, ia şi cărţile dela Lumina Satelor şi foaia Lumina Satelor. Cărţile şi foaia plac şi fac răsunet mare în popor. Preoţii trebue să ia atitudine faţă de sectar, dar atitudinea e grea de luat. Foaia e a mitropoliei, iar redactorul ei un preot ortodox. Le adusese însă în sat un sectar. Inţelegeţi dilema.

Spre noroc că întâmplător se afla pe acolo în trecere un călugăr. Poporul îi cere sfatul. Atunci călugărul răsfoind cărţile, le izbi cu putere jos, scriind pe coperta uneia: afurisit de Dumnezeu să fie cine va ceti aceste cărţi (întâmplător, această afurisanie a ajuns la mine, şi o păstrez ca pe o amintire). Fireşte, pe urmă oamenii au aflat adevărul şi au abonat foaia.

Iată aşa se răsbună neglijenţele pastorale.

Părintele Dărângă — şi alţii — se declară nemulţumiţi cu înfiinţarea Oastei Domnului. Ce lucru ciudat e şi acesta! Se înfiinţează pe apucate, în toate părţile, fel de fel de societăţi, de sporturi, de aranjat petreceri, de vânat, pescuit etc., iar când înfiinţezi o societate în care 20 mii de oameni fac legământ în faţa lui Dumnezeu să se lase de beţii, înjurături şi alte păcate cumplite — ţi se fac imputări şi încă tocmai dela un vestitor al evangheliei. Vai, ce lucru dureros!

Mulţi sunt apoi nedumeriţi cu Oastea Domnului, pentrucă nu sunt în clar cu ceeace se chiamă apostolat laic, misionarism laic. Sectarismul lucră tocmai cu această putere pe care noi am neglijat-o aproape complect. O, cum n'am eu răgaz să arăt ce spune în privinţa aceasta sf. Ioan Gură de aur, un înflăcărat vestitor al apostolatului laic.

Dar, în legătură cu apostolatul laic, voi spune aici şi un alt lucru, pe care de mult voiam să-l spun pentruca să rămâie. Eu a trebuit să-mi fac acest apostolat laic pentrucă altcum „Lumina Satelor" s'ar fi stins de mult. De ce? Pentrucă n'am avut

BCU Cluj / Central University Library Cluj

sprijinul cuvenit dela cei ce-l aşteptam, dela fraţii preoţi. In mărturisirea asta, îmi poate fi martor I. P. C. Sa părintele arhimandrit P. Moruşca, bunul meu prietin cu care împreună am dus greutăţile începutului. La 3 ani după apariţie, „Lumina Satelor" era cât p'aci să se stingă cu un deficit de peste 150 mii de Lei.

Am salvat situaţia cu apostolatul laic al Oastei Domnului. Fără acest apostolat, şi cărţile dela „Lumina Satelor" ar putrezi prin cele magazii. Trist, dar adevărat. O statistică făcută prin protocoalele noastre, ar arăta lucruri dureroase.

Dar să nu abuzez de coloanele acestei reviste. Mă opresc aici. De încheiere, o mică întâmplare cu tâlc. Un prieten inginer, de aici din Sibiu, îmi spunea, că la clădirea unei case a făcut observare unor muncitori:

„Aici şi aici n'aţi făcut bine — le-am zis muncitorilor — planul meu era aşa şi aşa".

Atunci numai ce văd că un muncitor mai bătrân aruncă cât colo unealta de lucru şi îmi zice: „Dacă nu-ţi place, dle inginer, fă-ţi dta şi arată-ne dta cumu-i bine".

Şi ce crezi, părinte, că am făcut? Fără nici un cuvânt, am aruncat căputul, am încins un şorţ de lucru şi luând unealta, m'am apucat de lucru acolo unde planul nu reuşise.

Când am gătat, muncitorul manifestant s'a apropiat smerit de mine zicându-mi: aveţi dreptate, dle inginer, acum văd şi eu că lucrul meu avea scăderi... vă rog să mă iertaţi".

Nu e mulţumit cineva cu încercarea de evanghelizare pe care am făcut-o eu — n'are decât să facă şi să arate alta, mai bună. Un lucru stă: evanghelizare trebue făcută; eu am încercat una, alţii să facă alta.

Părintele iconom dela Tg.-Frumos şi alţi criticanţi n'au decât să facă ceeace a făcut inginerul: să-şi arunce căputul, să-şi sufulce mânecile şi să s'apuce de lucru, arătându-ne ceva mai bun. Când vor face acest lucru, eu sunt cel dintâi care mă aplec smerit în faţa muncii lor.

Insă până atunci să-mi dea voie să mă topesc mai departe în lucrarea ce o fac.

Preot IOSIF TRIFA.

MIŞCAREA LITERARĂ.

Karl Holl: GESAMMELTE AUFSÄTZE ZUR KIRCHENGESCHICHTE, II Der Osten 1—2 Halbband, Tübingen 1927—1928, 464 pg.

De curând dispărutul istoric dela Facultatea de Teologie din Berlin, celebru prin opera sa „Enthusiasmus und Bussgewalt beim griechischen Mönchtum“ 1898, a scris de-atunci o serie de monografii, cari de cari mai interesante prin accentul de prospeţime ce li-l împrumută personalitatea sa de inepuizabilă vigoare. Aceste monografii apar postum în două volume mari.

Volumul al II-lea cuprinde exclusiv probleme din viaţa creştină a Apusului şi mai ales explicarea desvoltării interne a lui Luther, ca un răspuns monografiilor catolice a lui Denifle şi Grisar.

Volumul I, este dedicat Răsăritului şi în deosebi primelor 10 veacuri ale Bisericii.

Preocupările autorului, aţintite cu predilecţie asupra vieţii interne ce tinde la o subiectivizare progresivă a lui Dumnezeu şi asupra manifestărilor acestui proces în cultul şi în asceza comună a posturilor, sau particulară a monahismului, sunt indicate de unele din titlurile temelor tratate:

Der ursprüngliche Sinn des Namens Märtyrer;

Der Ursprung des Epiphanienfestes;

Die Entstehung der vier Fastenzeiten in der griechischen Kirche, Die Enstelung der Bilderwand in der griechischen Kirche;

Ueber das griechische Mönchtum;

Der Anteil des Styliten am Aufkommen der Bilderverehrung;

Symeon der neue Theologe.

Volumul încheie cu două monografii despre fundamentele religioase ale culturii ruseşti şi despre Tolstoi, pe baza notelor zilnice ale aceluia.

Evident că nu putem admite pe deplin nici un rezultat din aceste scrieri, pentrucă toate pornesc dela premisele inacceptabile din punct de vedere ortodox şi obiectiv, că toţi

eroii religioşi cu cari se ocupă au avut tendinţa unei degajări de Biserică şi de formele în cari curge viaţa ei, spre a înfăptui o spiritualitate proprie lor în contact direct cu Dumnezeirea.

Hippolyte Delehaye: SANCTUS Essai sur le culte des Saints dans l'Antiquité (Subsidia Hagiographica 17), Bruxelles 1927.

Fecundul bolandist Delehaye întreprinde în această scriere o cercetare detailată a originii cultului sfinţilor în Biserica creştină şi-a tuturor chestiunilor cari stau în legătură cu acest cult, canonizarea, martirologiile şi legendele haghiografice, relicviile etc.

Cercetarea se face pe baze istorice, orice concluzie este derivată dintr'o serie de exemple cari nu se pot interpreta în două feluri. Citám din ea unele idei: „Nu se cere, pentru a ridica un sfânt pe altare, să fi săvârşit în viaţa sa minuni, să fi prezis adevărul, să fi avut revelaţiuni. Dacă cineva are reputaţia de-a fi fost favorizat de graţii supranaturale, ele sunt examinate şi dacă e cazul apreciate după raportul lor cu viaţa morală a robului lui Dumnezeu. Ele nu sunt nicidecum privite ca un criteriu pentru aprecierea gradului valorii morale".

Un loc aparte îl formează martirii. A constata că de fapt ei şi-au sacrificat viaţa pentru credinţă, însemnează a afirma că au atins deodată perfecţiunea iubirii. Pentru toţi ceilalţi, Biserica adună mărturisirile cari atestă practica virtuţii într'o măsură excepţională (pg. 252). „Biserica greacă posedă o literatură puţin explorată dar foarte interesantă... actele neo martirilor... victimele fanatismului musulman" (p. 257). Ei sunt duşi în faţa călăului, întrebaţi, de vor să devie Turci şi la refuzul lor primesc eroic moartea. Simplu dar măreţ, întocmai ca martirii vechi, al căror proces decurge identic.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Biserica greacă a canonizat de curând pe martirii greci din Turcia, Biserica sârbească e în preajma canonizării voivodului Lazar Lazarevici din v. XV.

Ar trebui să ne gândim şi noi mai serios la legăturile Bisericii luptătoare româneşti cu triumfătorii, prin martiriu sau virtuţi excepţionale, înfloriţi în mijlocul neamului nostru.

Georg Ostrogosky: STUDIEN ZUR GESCHICHTE DES BYZANTINISCHEN BILDERSTREITES, Breslau 1929, 113 pg. Autorul spune în întroducere, că studiul acesta formează începutul unei lucrări mai mari asupra întregei iconomachii bizantine. Izvoarele publicate în el, cari în parte văd pentru primadată lumina zilei, sunt o reeditare revăzută a izvoarelor publicate de alţii, şi vor crea o bază pentru cercetarea iconoclasmului bizantin şi pentru explicarea mişcării duşmănoase icoanelor.

Scrierile iconomache au fost distruse la porunca sinodului al VII ecumenic, astfel că nu s'a mai păstrat nici una în întregime. S'au păstrat însă urme din ele în scrierile polemice iconofile, uneori pasagii întregi, alteori numai idei din ele. O adunare a reminiscenţelor păstrate şi o reconstituire a şirului de idei din ele se încearcă în această carte. Până acum s'a tratat iconoclasmul numai pe baza hotărârilor sinodului iconomach din 754, citate în actele sinodului VII ecumenic şi pe baza opiniilor combatanţilor contimporani.

Ostrogorsky încearcă mai întâi reconstituirea scrierii iconomache a împăratului Constantin V din cele două antiretice scrise contra ei de patr. Nichifor (Migne 100, 205 urm.).

In al doilea capitol adună hotărârile sinodului al doilea iconomach (815) din cea mai de seamă scriere apologetică a lui Nichifor îndreptată contra sinod. 815, needitată încă, iar în al treilea capitol face acelaş lucru cu scrierile iconomache ale lui Pseudo-Epifanie, apărute în răstimpul armistiţiului iconomach, ale căror urme s'au păstrat tot de patriarhul Nichifor în scrierea sa „Adversus Epiphanidem" (ed. I. B. Pitra, Specilegium Solesmense IV pg. 292 urm.), şi în cea contra sinodului din 815.

Reconstituind aceste izvoare cu toate faptele cari ţin de compoziţia lor, autorul intenţionează să prezinte, în studiul general care va apărea, fiinţa iconoclasmului bizantin şi bazele lui de desvoltare.

Dr. D. STĂNILOAIE.

CREAŢIA UNIVERSULUI DIN PUNCT DE VEDERE FILOZOFIC, ŞTIINŢIFIC ŞI BIBLIC, vol. I, partea I, de *Toma Gherasimescu,* Roman 1929, pag. 63, preţul 15 Lei.

Autorul acestei scrieri este preot-profesor la Seminarul din Roman. Dânsul se ocupă în lucrarea sprijinită pe o bogată literatură, de problema originii universului din punct de vedere filozofic, rămânând a se ocupa de creaţia universului din punct de vedere ştiinţific şi biblic în alte volume, pe cari le promite. Pleacă dela noţiunea filozofiei, care este: „încercarea mereu repetată de a ajunge la un tot de reprezentări şi idei asupra rostului şi înţelesului tuturor lucrurilor". Expune apoi în mod sumar teoriile filozofice principale. Teoriile acestea le împarte în două grupe: *A)* teorii supranaturaliste, *B)* teorii naturaliste, despre originea universului. Autorul ţine totodată seamă, de unii dintre gânditorii români pe cari i-a frământat această problemă. Dintre aceştia se provoacă la filozoful Conta, la teologul Găină, astronomul Corbu, la Siegel etc.

Concluzia părţii filozofice despre crearea universului nu se poate trage, deoarece se aşteaptă publicarea părţii a II-a, pe care autorul o anunţă, şi care se va ocupa încă de teoriile moniste, mecaniste şi evoluţioniste.

In tot cazul, broşura Părintelui Gherasimescu ne dă indicaţii destul de clare asupra progreselor cugetării filozofice.

HISTOIRE D'ISRAEL PEUPLE DE DIEU, L. C. Fillion tom I 575 pag. II 534 pag. III 528 pag. cu 482 icoane, Paris 1927—1928. 120 fr.

De mult timp Fillion este o autoritate în lumea teologilor. Lucrările sale ştiinţifice sunt bine cunoscute. „Histoire d'Israel" este fructul unui studiu îndelungat şi desăvârşit abia scurt timp înaintea morţii sale. Izvorul de frunte, care l-a călăuzit pe autor la compunerea istoriei este Biblia. Pe aceasta o urmăreşte pas cu pas, o lasă să vorbiască cât mai des, nădăjduind că astfel cititorii vor îndrăgi textul sacru şi se vor decide a-i face mai deaproape cunoştinţa.

Pe lângă documentul sacru, recurge la vechile tradiţii şi la istoricii profani. De aici culege cu un zel neîntrecut informaţiile pe cari aceia le dau asupra popoarelor păgâne, cari au avut relaţii cu cel biblic. El ţine cont totodată de noile descoperiri arheologice făcute în părţile orientului, şi mai ales de cele din Palestina şi Egipet. Cu tot izvorul său bogat de inspiraţie, Fillion nu dă lumii o operă pur ştiinţifică, ci pare că urmăreşte a-şi realiza programul vieţii sale, care a fost: „a face să fie mai bine cunoscută şi mai mult apreciată Biblia". Istoria începe cu crearea şi se opreşte la anul 70 al erei noastre, dată cu care Israil încetează de-a mai juca rolul de popor ales. În cadrul acestor poli fixează trei mari perioade:

I. Dela creare — la chemarea lui Avraam.

II. Dela chemarea lui Avraam până la distrugerea templului şi a statului iudeu prin Chaldei (586 a. Hr.).

III. Dela captivitatea babilonică (586) până la ruina definitivă a statului prin Romani (70 p. H.).

Metoda întrebuinţată este, dacă nu unică în felul ei, cel puţin interesantă. Autorul face istoria şi comentează totodată. Ceeace scoate în evidenţă este ideea mesianică. Textele cu acest caracter nu numai le reproduce, ci le examinează în mod succesiv pe fiecare în parte.

Documentele profane utilizate măresc valoarea cărţii, iar icoanele ilustrează mult cele povestite. Desigur, istoria lui Fillion este o preţioasă lucrare.

O HYIOS TOY ANTHROPOY *(„fiul omului")*, contribuţie la istoria textului de I. P. Bratiotis, Atena 1929. Nu e vorba de caracterizarea pe care şi-o dă Sieşi Mântuitorul prin cuvintele: „fiul omului", ci autorul, care este profesor de Teologie în Atena, voeşte să arunce lumină asupra istoriei cunoscutului text dela Daniil VII, 13: „văzut-am întru vedenia nopţii, şi iată cu norii cerului, ca un fiu al omului venea, şi până la cel vechiu de zile a sosit, şi înaintea lui s'a adus" (conf. şi Ps. VIII. 5).

Expresiile „fiul omului", nu sunt creaţii proprii de ale lui Daniil, pentru a caracteriza pe Mesia, întrucât ele erau cunos-

cute încă înainte de exilul babilonian. Intre „fiul omului“ dela Daniil şi „fiul omului“ din Psalmi există o relaţie intimă. La Daniil însă, ideea despre „fiul omului“ apare mai progresată, mai transmundană şi spirituală. Mesia = „fiul omului“, este înfăţişat ca venind pe norii cerului, ceeace presupune preexistenţa lui. Prin faptul că noţiunile: „fiul omului“ îşi au rădăcina în Vechiul Testament, cade dela sine teoria acelora (Völter, Bousset), cari le cred împrumutate din religia Babilonenilor sau din cea a Perşilor.

Prof. N. NEAGA.

UNIVERSITATEA DACIEI SUPERIOARE, de *Onisifor Ghibu,* profesor la Universitatea din Cluj. Bucureşti 1929. Pag. 122 (format mare).

Anul trecut s'a sărbătorit cu solemnitatea cuvenită prima decadă de viaţă românească în cuprinsul României mari. Cu acest prilej cârmuitorii ţării au publicat, prin mijlocirea unei comisiuni, o carte comemorativă menită să arete progresele realizate în acest răstimp de România pe toate terenele vieţii obşteşti. Cartea a scăpat de sub tiparniţă în ajunul serbărilor dela Alba Iulia. Presa a vorbit despre ea în termini elogioşi şi am fi vorbit şi noi, dacă această operă n'ar avea marea meteahnă de a nu putea fi descoperită nicăiri.

BCU Cluj Central University Library Cluj

Dar — independent de această publicaţie oficială — şi singuratice instituţii au căutat să-şi vădiască în scris opera înfăptuită în cei zece ani dela unire. Intre ele — Universitatea din Cluj.

Sarcina şi-a luat-o asupra sa dl profesor universitar O. Ghibu, care, ca dascăl la înaltul aşezământ de ştiinţă şi cultură românească, dela românizarea lui până astăzi, era şi în măsură să cunoască şi să arete munca ce s'a desfăşurat în Universitatea clujană în decada sărbătorită.

Dar d-sa pentru a lărgi proporţiile şi a adânci temeliile lucrării, a trecut peste hotarele strânse ale problemei şi a făcut istoricul complect al învăţământului superior din Transilvania, dela cele mai modeste începuturi ale lui, până la strălucitul nivel la care a ajuns el în România întregită.

D-sa a arătat în chip magistral de documentat, că realizările Ungurilor în acest domeniu se datoresc în mare parte condiţiilor politice în cari au trăit şi nu aptitudinilor lor sufleteşti. Iar dacă Românii n'au putut să-şi organizeze şi 'n fosta Ungarie un învăţământ superior, se datoreşte vitregelor condiţii politice în cari au fost siliţi să trăiască. Pentrucă îndatăce ei au ajuns la lumina libertăţii naţionale, au reorganizat Universitatea din Cluj în condiţii întru totul occidentale.

După istoria, pe cât de clară, pe-atât de documentată, a învăţământului superior din Transilvania, dl profesor O. Ghibu arată actuala organizare a Universităţii din Dacia Superioară,

cu toate instituţiile ei şi cu prodigioasa muncă ştienţifică desfăşurată în ele dela unire încoace.

O mulţime de clişee împodobesc această carte de o esceptională valoare, care — tradusă într'o limbă europeană — ar aduce prestigiului nostru cultural şi politic mai mari servicii decât toate articolele oficiale plasate scump în presa străină.

Prof. N. COLAN.

STUDII, CONFERINŢE ŞI COMUNICĂRI ISTORICE, de *Ion Lupaş*, profesor la Universitatea din Cluj, membru al Academiei Române, vol. I. Pag. 449. Editura Casei Şcoalelor. Bucureşti. 1928. Preţul Lei 100.

Intre istoricii noştri, cari de un sfert de veac cu o uimitoare perseveranţă ne înfăţişează mozaicuri din trecutul bisericesc şi naţional într'o formă atât de documentată şi plăcută — locul de frunte îl deţine dl prof. Dr. Ioan Lupaş.

Ori de câteori citesc sau ascult o conferinţă sau o comunicare istorică a dlui Lupaş, văd înaintea ochilor mei sufleteşti trecutul neamului bisericesc şi naţional, concretizat în forma unei vechi bisericuţe cu ferestri scunde, întunecoasă, cu pereţii plini de fum, care oare când a fost zugrăvită în întregime, mai târziu a fost de nenumărate ori văruită acoperindu-i frumuseţa de odinioară, încât nu mai poţi cunoaşte nici anul zidirii, nici pe măeştrii zugravi.

Intre alţi măeştri cari voesc să restaureze şi să ne înfăţişeze în amănunte toată podoaba originală a vechei bisericuţe — este şi prof. Lupaş, care zilnic intră în ea, curăţă murdăria cu grije, descopere un creţ întunecat şi acoperit de funingine, dă la o parte învelişul suprapus, descifrează o inscripţie, o aşează la locul ce i se cuvine după vreme, o incadrează ca pe un preţios tablou în galeria istoriei neamului, în locul rămas gol şi din care lipsesc încă atâtea tablouri necesare pentru reconstruirea întregei istorii bisericeşti şi naţionale până în cele mai mici amănunte.

Prin această operaţie şi stăruitoare muncă, bisericuţa de care am pomenit, care înfăţişează în chip simbolic trecutul întunecat al bisericii şi al neamului, apare zi cu zi tot mai luminoasă, mai curată, mai frumoasă, căci în fiecare loc curăţit de învelişul suprapus, apare fondul original, zugrăvit, ca tot atâtea luminiţe aprinse cari luminează în intregime întregul spaţiu din biserică pentru a ne convinge tot mai mult de deosebita frumseţă care până aci era ascunsă vederii noastre.

Această vedenie o am înaintea ochilor mei sufleteşti citind şi cartea apărută anul trecut, în care ni se înfăţişează nenumărate tablouri zugrăvite după timp şi oameni, ba din naia, ba din cupola, ba din altarul bisericii, arătându-ne tot mai luminat întregul interior.

Bibliotecile din Viena, Brukenthal și altele particulare, din centrele administrative de odinioară, ascund încă un imens material necunoscut care contribuie la întregirea istoriei naționale și bisericești, mai ales aici în Ardeal.

Monografiile satelor noastre se pot număra pe degete. Acte vechi în arhivele locale, avem puține. Din aceste comunicări și conferințe putem culege date interesante, necunoscute, cari privesc preoțimea, biserica, școala, peste tot poporul și satul.

In special preoțimea află în aceste comunicări date interesante despre vechimea bisericii, despre cutare preot, pe care în matricola pe care nu o are, nu-l mai află și astfel se poate reconstitui frumosul trecut de „sate și preoți" la cari se reduce trecutul nostru.

Dl prof. I. Lupaș, mai ales în partea ce privește istoria Ardealului, e ca minierul harnic care sapă în peștera întunecoasă, aci dă de un bulgăr de aur pe care-l spală, curăță și preface cu deosebită măestrie, aci dă de o vână subțire care-l conduce mai adânc, putând stabili legătura între veac și veac, între evenimente.

Studiile, conferințele și comunicările istorice din această carte sunt o țesătură variată din istoria neamului și a bisericii noastre.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Cu acelaș folos sufletesc, cu aceeaș plăcere și interes citim „Lecțiunea inaugurală ținută la Universitatea din Cluj despre factorii istorici ai vieții naționale Românești" ca și pe „Tudora, mama lui Mihai Viteazul", evlavioasa mamă, care ne reamintește pe mama lui Șaguna, înfățișată de acelaș autor.

Cu aceeaș plăcere citim Cuvântul rostit la Mănăstirea Dealul despre „Capul lui Mihai Viteazul" o conferință de sinteză, ca și „Chestiunea originii și continuității Românilor într'o predică la 1792". Tot asemenea chestiunea „Unirei" dela 1700, ca și interesantele încercări de reunire dela 1798 și atâtea alte chestiuni până aci necunoscute, cari după vreme și oameni au frământat și preocupat pe oamenii de bine ai neamului.

Expunerea limpede și ușoară, în limba și felul propriu de a vorbi și scrie al păr. Lupaș, ne arată întotdeauna pe preotul de odinioară care picura în expunerile sale vechea și frumoasa limbă bisericească, totdeauna plină de poezie.

Recomand cu deosebită căldură cartea pentru preoțimea noastră și pentru bibliotecile parohiale.

Prot. E. CIORAN.

CREȘTINISMUL DOCTRINĂ-UTOPICĂ? Studii demonstrative de părintele *C. N. Găiculescu*. „Cultura românească". București. Pagini 140. Lei 40.

Toată istoria vieţii neamului omenesc până la Hristos şi toată experienţa generaţiilor apuse în trecutul celor peste nouăsprezece veacuri creştine pare a nu fi destulă dovadă pentru noi cei de azi spre a ne convinge că numai viaţa trăită în Hristos este viaţa cea adevărată.

Şi astăzi e plin pământul de ceice se lasă ademeniţi să creadă în puterea mântuitoare a moralei filozofice, morală, vremelnică şi relativă, morală care s'a dovedit de atâtea ori neputincioasă şi lipsită de ceeace trebuieşte sufletului omenesc în cele mai însemnate clipe ale vieţii, în momente de criză şi sinceritate profundă. Şi astăzi sunt destui de aceia cari nu-şi fac problemă din viaţa sufletească, şi sunt indiferenţi faţă de ceeace ar trebui să-i intereseze mai mult decât orice; şi astăzi sunt asemenea materialişti, sfidători ai creştinismului şi batjocoritori ai lucrurilor sfinte.

Mai ales după războiul mondial desechilibrul sufletesc al lumii pare a fi luat proporţii şi mai mari şi abia acum după scurgerea unui deceniu încep să apară bărbaţi, scrieri şi curente cari încearcă să canalizeze şi să orienteze societatea omenească în drumul unei vieţi mai spirituale, mai creştine.

O contribuţie la această nouă orientare este şi cartea părintelui C. N. Găiculescu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In faţa întrebării: Creştinismul doctrină-utopică? autorul arată că nici o doctrină filozofică, nici un sistem de morală laică, nici o altă religiune nu pot înlocui în viaţa omenească creştinismul. Intelectualul cel mai înalt, inteligenţa cea mai scăpărătoare, ca şi cel mai lipsit de cultură, ca şi cel din urmă ziler, nu se pot dispensa fără consecinţă de darul şi binecuvântarea lui Dumnezeu date omului în creştinism. Creştinismul departe de a fi doctrină-utopică este cea mai profundă realitate, este însăşi viaţa trăită după exemplul dătătorului vieţii.

Deci mai presus de toţi stăpânii să proclamăm în viaţa noastră individuală şi socială regalitatea lui Isus Hristos. Atunci şi numai atunci suntem pe drumul desăvârşirii fireşti a vieţii noastre individuale, familiare şi naţionale.

Cartea părintelui C. N. Găiculescu aduce folos sufletesc oricui încearcă s'o ispitească.

INVĂŢĂTORUL DIN POSTUL AL II-LEA, de *Gheorghe Bota*, inspector-şef. Oradea. Pagini 126. Lei 40.

Atâţi adevăraţi apostoli ai catedrelor adâncite în umbra satelor noastre au scăpat schiţării condeelor măestre şi vălul uitării şi al nerecunoştinţei se întinde bogat peste ei şi peste preţioasa lor muncă. Căci oricât de mulţi ar fi oamenii aceia cari se îngrijesc în primul rând de ce vor bea şi de ce vor mânca ei, totuşi se mai găsesc şi de aceia cari sunt robiţi mi-

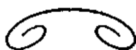
siunii, stăpâniţi integral de porunca datoriei. Aceştia din urmă declară război întunerecului şi luptă ziua şi noaptea pentru triumful binelui, dar răutatea omenească izvorâtă din interese meschine ridică de atâtea ori obstacole uriaşe în drumul năzuinţelor lor sfinte. Şi sufletul chemat mereu înainte de ideal forţează uneori peste puterile sale trupul mărginit. Dragostea care-i stăpâneşte face ca viaţa acestor oameni să fie o continuă dăruire pentru fericirea deaproapelui.

Un asemenea apostol este şi „învăţătorul" dlui Gh. Bota. El e în literatura pedagogică românească, ceeace sunt în literatura teologică: *Un păstor model* de Gr. Petrov, *In slujbă adevărată* de Potapenko, etc. Povestirea reuşită a unei vieţi cu un sfârşit aşa de duios face lucrarea să fie cetită cu mult interes.

Literatura noastră pedagogică atât de săracă în scrieri originale şi atât de lipsită în lucrări cari au darul să ţină pururea aprinsă flacăra sufletului dăscălesc primeşte dela dl Gh. Bota o contribuţie preţioasă.

Pr. S. CÂNDEA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CRONICĂ.

EXTERNĂ.

RĂZBOIUL STALIN-DUMNEZEU. Psalmistul spune: „Zis-a *cel nebun* în inima sa: nu este Dumnezeu". Dacă numai atât, numai o *simplă* negare a Divinităţii se înfăţişează în conştiinţa eternă a omului ca o nebunie, — ce trebuie să însemne *războiul* împotriva lui Dumnezeu? Intr'adevăr ceva ce se petrece în afară de conştiinţa omului, în afară de nervii lui, în afară — vreau să spun — de starea normală a creerului şi a organismului. Că Stalin este un nebun, nu în sensul moral al cuvântului, ci în semnificaţia lui *clinică*, se vede din trănseala lui de a *ucide* pe Dumnezeu. Dar în Rusia Sovietică până când cineva nu moare realmente în ospiciu — nu e încă socotit nebun. Lenin a murit de paralizie generală — şi câteva zile înainte de moarte divagaţiile lui despre *una, mondială* şi *planetară* revoluţie socială au fost declarate: testament comunist. Dar Stalin e interesant acum în faza asta a paraliziei sale: caucazianul ăsta, care în toată viaţa lui a ucis numai berbeci patrupezi şi bipezi, e convins că va ucide pe Dumnezeu ca pe un simplu berbec. Această confuzie, — reducerea Atotputerniciei divine la un animal, din care Stalin făcea frigărui — e atât de tipic-psihopată, încât şi acele forţe pe care le-a deslănţuit asupra Bisericii au mai de grabă caracterul unor revărsări elementare decât o concentrare de energii aplicate unui obiect real după un plan studiat.

A închis Stalin acum, în zilele Crăciunului (după stilul vechiu) 2000 de Biserici, vreo 300 sinagogi şi 20 de mecete. Până la 50.000 câte sunt în Rusia după statistica din 1896 — rămân încă multe. Dar să zicem că o să le distrugă, sau o să le închidă, sau o să le transforme în cluburi, crâşme, săli de dans sau — pardon de expresie — în biblioteci sovietice. La ce-i ajută opera aceasta? Fiindcă principalul nu e să distrugi Biserica, edificiul, — creştinismul şi religia în general a izvorît din sufletul omului, este o legătură intimă între om şi Dumnezeu, şi ca să ucizi realmente pe Dumnezeu (în realitatea fictivă şi fantas-magorică a paraliziei generale) — trebuie să-l ucizi acolo *unde El sălăşlueşte*: în sufletul omului. Cum va

ajunge Stalin în această Sfânta Sfintelor? Urmărind mereu pe Dumnezeu, Stalin va trebui, după cea mai elementară strategie, să bombardeze pe om, în existenţa lui fizică. *Va trebui să extermine poporul.* Sau să zică, cum au zis alţii infinit mai fini, mai culţi, mai inteligenţi şi mai sănătoşi la cap: „Ai învins, Galileene! sau Dumnezeule! (Iulian Apostatul).

Că Stalin *va trebui* să întreprindă nimicirea poporului — 150 milioane — ca să stârpească din sufletul lor pe Dumnezeu, se deduce logic din etapele pe care le-a parcurs în aceşti ani de revoluţie războiul bolşevic împotriva Dumnezeirii.

In anii 1917—1919, guvernul sovietic, decretând despărţirea Bisericii de stat, a aşteptat să vadă Biserica moartă, fără ajutorul bănesc al statului. Dar Biserica ortodoxă n'a murit. Din potrivă — situaţia de independenţă a trezit forţele *interne* ale Bisericii — şi poporul s'a strâns şi mai mult în jurul şefului Ei — Patriarhul Tihon. Ba ceva mai mult — în zile de groaznică sărăcie, poporul credincios îşi aducea aproape întreg avutul său ca să-l depună în grija şi spre folosinţa Bisericii persecutate. S'a observat chiar de către prigonitori, că Biserica, în această situaţie, începea să marcheze un oarecare progres material. Câteva Biserici închise şi transformate în cluburi au făcut să se clădească alte Biserici nouă. Prin urmare măsura guvernamentală n'a dat rezultatul vizat — ci a dat posibilitatea să se constate, că în sânul „statului" revoluţionar şi ateist există *statul bisericesc*, religios, mistic, creştin, mult mai puternic şi mai durabil.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

In anii 1920—25 a început atunci propaganda antireligioasă, în şcoli, în pieţe, în cluburi, pretutindeni. Sute de mii, milioane de broşuri, de caricaturi, de placarde, şi trilioane de discursuri anticreştine s'au rostit şi cu gura şi prin radio şi prin teatru şi în concerte — şi Biserica tot nu s'a prăbuşit. Poporul se strângea tot mai mult în jurul preoţilor şi arhiereilor.

In 1926—1929 guvernul atacă atunci pe preoţi şi pe arhierei. Patriarhul *Tihon*, otrăvit, moare de moarte mucenicească. Asta a exaltat sentimentul religios, a creiat pildă teribilă, neînfricoşată, — care a trezit *voluptatea* suferinţei şi a chinului pentru Hristos. Sunt ucişi 11 arhierei. Sunt închişi în temniţi şi în subsolurile Cekei preoţi, călugări, bărbaţi entusiasmaţi de suflul divin, femei înnebunite de sfânta pătimire pentru Maica Domnului.

Iar poporul, în imensitatea lui de milioane, a făcut din mormintele mucenicilor altare mistice, în faţa cărora Hristos învia, ca într'o realitate solară, în fiecare inimă rănită, în fiecare suflet îndurerat. Guvernul n'a putut face nimic *aici,* în acest suflet cucerit acum integral de Hristos pentru integral eroism creştin.

Şi în sfârşit, anul trecut Stalin ordonă distrugerea bisericilor, închiderea lor, transformarea în cluburi. Icoanele se zmulg de pe pereţi, şi acolo unde a luminat sfântul Nicolae-Făcătorul de minuni, atârnă râtul bărbos şi bâlbâit al lui Râcov, făcătorul de basamac...

Nu, a trebuit să vină nebunia asta destructivă ca să vadă *ei*, nu *noi*, că Dumnezeu nu se ucide nici cu tunul, nici cu broşura, nici cu insulta, nici cu zminteala lui Stalin, nici cu nimic altceva.

[„Ordinea"] G. M. IVANOV.

INTERNĂ.

SĂRBĂTORIREA I. P. S. S. PATRIARHULUI Dr. MIRON CRISTEA. Implinirea a zece ani de când I. P. S. Patriarh şi Regent Dr. Miron Cristea se află în fruntea Bisericii ortodoxe române a fost prilej de obştească sărbătoare.

Congresul naţional bisericesc, membrii guvernului, preoţii capitalei şi alţii au ţinut să prezinte cu această ocazie omagiile lor Inaltului ierarh.

I. P. S. Patriarh a răsărit din stratul cel mai sănătos al neamului nostru, din pătura ţărănească, de unde prin virtuţile alese cu cari l-a înzestrat Dumnezeu a străbătut, a înaintat şi a urcat până sus la cârma Statului şi a Bisericii. Această strălucită şi simbolică personalitate, nouă ardelenilor ne este bine cunoscută încă din timpul de dinaintea înfăptuirii visului naţional, din timpul când era conducătorul Episcopiei Caransebeşului. Păstor care se identificase integral cu aspiraţiunile neamului său, a fost totdeauna exponentul revendicărilor noastre naţionale. N'a evitat nici când vâltoarea luptelor pentru triumful Sfintei noastre dreptăţi, ci a înfruntat cu bărbăţie vijelia asupritorilor de atunci.

Alături de bărbăţia şi înţelepciunea Sa — calităţi atât de necesare unui bărbat de conducere — a stat totdeauna dragostea neţărmurită faţă de poporul de jos din care s'a ridicat şi faţă de slujitorii lui Hristos, ale căror năcazuri le-a înţeles şi a căutat să le aline ca un adevărat părinte.

Aceste eminente calităţi, Inaltul Prelat le păstrează şi astăzi spre fericirea Bisericii noastre şi spre fericirea neamului, ale căror destine au fost puse în mânile lui.

Sub părinteasca Sa oblăduire, în decursul celor zece ani de păstorire, s'au realizat o mulţime de bunuri pentru Biserica neamului al cărei conducător este.

S'a înfiinţat patriarhatul, fructul cel mai matur al ierarhiei bisericeşti, s'a adus legea autonomiei bisericeşti, care totuşi nu e o separaţie a Bisericii de Stat, s'a insuflat un nou duh de

viaţă institutelor de cultură teologică din capitală şi prestigiul Bisericii dominante a fost înălţat prin persoana Sa la înălţimea pe care trebuie să stea el totdeauna.

Cu ocazia acestei sărbătoriri I. P. S. Patriarh privind înapoi trecutul şi scrutând înainte viitorul Bisericii, şi-a exprimat dorinţa ca realizărilor de până acum să adauge altele cari să păstreze şi să înalţe şi mai mult prestigiul Bisericii româneşti în rândul celorlalte Biserici ortodoxe:

„Să creeze un organ de ştiinţă teologică, în jurul căruia să se concentreze toţi învăţaţii Bisericii noastre, ca să cultive ştiinţa ortodoxă pentru întreg Orientul. Să se facă apoi traducerea critică a canoanelor Bisericii ortodoxe şi a întregei opere a sfinţilor Părinţi". Opere a căror lipsă o simţim şi a căror realizare o aşteptăm cu toţii.

Dumnezeu să lungească zilele şi să sporească sănătatea I. P. S. Patriarh, ca să poată vedea, alături de noi, realizarea acestor preţioase dorinţe!

† PĂRINTELE AUREL POPOVICIU. Retras în liniştea comunei sale (Ruşi) s'a stins în ajunul Sărbătorilor Naşterii Domnului părintele şi profesorul Aurel Popoviciu.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Işi începuse activitatea pastorală ca paroh în comuna Covragiu, de unde a fost chemat în serviciul vechiului seminar pedagogic-teologic „Andreian" din Sibiu. Aici, ca profesor de cântări bisericeşti şi tipic, ca econom, ca duhovnic şi acum mai pe urmă ca profesor definitiv la şcoala normală din Sibiu, a desfăşurat o muncă rodnică. A publicat un manual de tipic, tipărit în a doua ediţie, a publicat în colaborare cu alţii manualul de cântări bisericeşti şi a colaborat la „Revista Teologică". Pentru merite recunoscute de superiori, a fost distins cu brâu roşu.

Dar mai presus de toate acestea, părintele Aurel Popoviciu a fost un suflet bun, iubit şi stimat de toţi cunoscuţii, pe cari vestea săvârşirii sale i-a învăluit într'o sinceră jale.

Odihnească împreună cu drepţii!

Păr. S. CÂNDEA.

AGRU. Fraţii noştri mireni de lege neo-catolică s'au organizat, în toamnă, în Asociaţia Generală a Românilor Uniţi, sau, prescurtat, în AGRU. Adică, la dreptul vorbind, nu s'au organizat, ci conducerea bisericească din Blaj i-a organizat, pentru a le da un simulacru de drept, pe care constituţia bisericii unite îl refuză mirenilor.

Scopul societăţii este... „refacerea morală a unui neam şi a unui stat de curând închegat". Şi anume... „prin refacerea nnităţii noastre de credinţă".

Nu vă spăriaţi! Nu e vorba de refacerea unităţii de credinţă ortodoxă a strămoşilor noştri, ci de credinţa celorce ne-au surpat bisericile, ne-au închis preoţii, ne-au batjocorit neamul, ne-au maghiarizat nordul Ardealului — de credinţa episcopului Glattfelder, a nunţiului Marmaggi şi a altor domni, cari, de prietini ce ne-au fost, au fost siliţi să treacă dincolo de graniţele ţării...

Cu alte cuvinte, suntem chemaţi la Roma. Nu la Roma chesarilor, de care suntem legaţi prin sânge, ci la Roma Papilor, de care nu ne amintesc decât bisericile dărâmate de tunurile generalului Buccov, mucenicia preoţilor şi credincioşilor noştri din veacul al optsprezecelea, cârmuirea Habsburgilor şi Hajdudorogul.

Nu vă temeţi deci. Asemenea amintiri nu ispitesc de loc. Cum am fost, aşa rămânem. Sau dacă e vorba de unitatea credinţei, ea se va reface în alt sens: în sensul indicat de istoria neamului nostru, a cărui tradiţie însemnează ortodoxie — fie şi mucenicească.

In şedinţa de constituire a Asociaţiei s'a vorbit mult, că AGRU nu va face politică. Unul dintre cei prezenţi, membru al unui alt partid decât celce deţine astăzi cârma ţării, auzind declaraţiile solemne şi-a adus aminte de scena petrecută între doi evrei la *sărbătoarea împăcării*: — Măi Moriţ, hai să ne'mpăcăm. Şi ca dovadă, eu îţi doresc tot ce-mi doreşti tu mie. — Iţic, iar începi...?

NECULCE.

NOTE ŞI INFORMAŢII.

LA ULTIMELE examene de capacitate pentru profesorii de Religie din învăţământul secundar s'au prezentat şi câţiva absolvenţi ai academiilor teologice din Ardeal. E inutil să mai amintim că aceşti candidaţi aveau şi bacalaureatul şi seminarul pedagogic (catehetică practică), prin urmare erau indicaţi şi în vârtutea tradiţiei şi în a pregătirii lor să fie admişi la examenul de capacitate. Cu toate acestea ei nu au fost admişi nici după repetatele intervenţii ale autorităţii bisericeşti. Măsura, pe cât de vexatorie, pe-atât de tâmpită, ne miră. Cu toatecă îi cunoaştem sursa. Ea este încă unul din rezultatele acelei răutăcioase propagande împotriva Academiilor teologice de dincoace de Carpaţi, pe care a inaugurat-o părintele profesor Popescu-Mălăeşti, prin faimoasa broşură a Sf. Sale despre „bureţii învăţământului teologic".

Noi am fost vecinic apologeţii înfrăţirii prin faptă. Unii fraţi de dincolo însă continuă să rămână prizonierii unui sectarism orgolios, care nu e nici românesc, nici ortodox. După asemenea dovezi de frăţietate întru neam şi întru Hristos, îi rugăm ca pe viitor să nu ne mai îngroape în belşugul de verbositate unificatoare. Fiindcă noi cunoaştem zicala veche: „Ori vorbeşte cum ţi-e portul, ori te poartă cum ţi-e vorba".

Datoria autorităţii bisericeşti este să clarifice şi această problemă, făcând un gest hotărât, autoritar. Altfel rămâne în situaţia paradoxală de a-şi vedea slujitorii pregătiţi de *Biserică* escluşi dela una dintre esenţialele lor misiuni. Deocamdată atât.

*

SF. SINOD a arătat Ministerului de Instrucţie, că înţelege să aibă rol hotărâtor la numirea profesorilor dela Facultatea teologică. E logic şi canonic.

Dl Iorga crede că „nu pot fi Facultăţi de mai multe feliuri, cu mai multe legi". Facultatea deci trebue să rămână independentă de Biserică, în spiritul larg şi tolerant al universităţii. Dacă Biserica vrea un seminariu superior să şi-l facă.

Dl Iorga are dreptate. Căci dacă universitatea nu vrea să-şi jertfiască nimic din libertatea ei, Biserica nu poate fi „to-

lerantă“ cu facultatea teologică. Instituţia sacă îşi are doctrina ei imutabilă şi tradiţia ei, în spiritul căreia trebue să evolueze. In consecinţă ea nu poate acorda profesorilor şi studenţilor libertatea desăvârşită de a bate câmpii tuturor subiectivismelor doctrinale, oricât de „ştienţifice“ ar fi acestea. Concluzia: şcoalele teologice să intre, *toate*, sub cârmuirea efectivă şi integrală a Bisericii, aşa cum e şi a fost în Ardeal, şi aşa cum prevede legea pentru organizarea Bisericii ortodoxe.

Ştim, că în conducerea Facultăţii de teologie Sf. Sinod are şi astăzi un oarecare amestec. Dacă ea nu poate intra însă integral sub oblăduirea autorităţii bisericeşti, Biserica e datoare să-şi organizeze învăţământul teologic superior al *ei*, în întreg cuprinsul ţării. Iar pe absolvenţii Facultăţilor teologice de stat să-i cearnă — înainte de a-i aşeza în slujbe eclesiastice — prin ciurul criteriilor sale.

Incă unul dintre multele pricini, cari pretind mai mult interes şi mai multă urgenţă pentru problema reorganizării învăţământului teologic.

*

ÎNTR'UNUL din numerele din anul trecut ale „Revistei Teologice“ am arătat, cu date de o rară elocvenţă, nedreptatea revoltătoare ce i se face Bisericii noastre la alcătuirea bugetului statului. Bisericilor minoritare li se satisfac toate pretenţiile, câtă vreme Bisericii ortodoxe i se refuză cele mai îndreptăţite ajutoare din partea statului. Ori chiar dacă i se satisfac, i se satisfac într'o măsură umilitoare faţă de confesiunile minoritare. Acest tratament inegal al statului faţă de confesiuni calcă atât prevederile constituţiei, cât şi ale legii cultelor. Totuşi nici un guvern nu s'a gândit să aplice corectivul necesar acestui tratament. Nici chiar actualul guvern, care zece ani a umplut văzduhul cu trâmbiţa dreptăţii şi legalităţii sale.

Veniţi la guvern, actualii cârmuitori, în loc să-şi aducă aminte de ce-au propoveduit în opoziţie, au sporit privilegiile confesiunilor minoritare, sporindu-le ajutoarele şi micşorându-le pe cele acordate Bisericii „dominante“.

Noi nu facem politică de partid. Dar nu putem tăcea în faţa confesionalismului bugetar care strigă. În numărul viitor vom aduce cifre din ultimul buget. Oamenii de bună credinţă vor avea încă un prilej să se convingă de batjocura cârmuitorilor noştri, când e vorba de Biserica ortodoxă.

Membrii Sfântului Sinod şi parlamentarii ortodocşi au datoria să-şi ridice glasul în parlamentul ţării. Altfel lumea îi va socoti între complicii vinovaţilor.

*

ÎN Nr. 2 al escelentei reviste *Misionarul* din Chişinău găsim, în cadrul unui studiu, şi aceste îndemnuri ale părintelui Grigorie Pişculescu (Gala Galaction):

„Dacă sectanţii se strecoară în sufletele poporului, ca mângăietori de necazurile sociale, noi trebue s'o facem şi mai mult. Dacă sectanţii organizează şi ridică viaţa gospodarului dela ţară, prin înfrăţire, cooperaţie şi întovărăşire la nevoi, noi trebue s'o facem şi mai temeinic". Strălucite sfaturi! Înţeleaptă chemare la luptă împotriva celorce încearcă să pulverizeze solidaritatea vieţii noastre întru Domnul! Numai cât lumea nu s'a schimbat mult din zilele Mântuitorului nostru şi până astăzi. Multă lume e şi astăzi cum sunt „copiii din târg": Le fluieri de jale şi nu plâng; le cânţi de joc şi nu joacă.

Incearcă preotul să se amestece în organizarea de cooperative şi bănci populare, cu gândul de a crea credincioşilor săi condiţii de viaţă economică mai uşoară, — lumea zice că s'a făcut negustor şi-i aruncă osânda că şi-a uitat de altar; rămâne preotul numai la altar şi la Molitvelnic — lumea-l acuză că nu e omul vremii şi nu-şi înţelege chemarea în lumina postulatelor vieţii de azi!

Nu spun aceste lucruri pentrucă părintele Galaction n'ar avea dreptate. Are perfectă dreptate! Ci o spun pentru ceice nu-şi tempereazâ capriciile şi judecă preoţimea cu prea multă uşurătate, pentru „copiii din târg" ai vremilor noastre.

*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

ULTIMUL congres studenţesc ţinut la Craiova în zilele de 1—4 Decemvrie 1929 a cerut înfiinţarea de capele pe lângă universităţile din ţară. Un gest deosebit de semnificativ pentru setea duhovnicească a tineretului nostru intelectual. Sf. Sinod încă a hotărât în acest sens. Era şi timpul suprem. Căci în felul acesta se inaugurează, credem, o epocă de mai multă grije pentru sufletele conducătorilor de mâne ai neamului nostru, cari crescuţi în duhul ortodoxiei strămoşilor noştri, vor fi stâlpi puternici ai Bisericii şi nu fii maşteri ai ei. Incălziţi la vatra legii strămoşeşti intelectualii noştri de mâine nu vor mai vorbi şi scrie prăpăstii ca cele scrise, de-o pildă, de dl O. Tăslăuanu în Nr. 234 din 1929 al ziarului „Indreptarea".

*

P. S. EPISCOP Nicolae Ivan, al Clujului, care în aşa de scurt timp şi-a organizat aşa de solid eparhia, a pus, în toamna anului trecut, temelie unei nouă instituţiuni menite se înlesnească propoveduirea cuvântului dumnezeesc şi al bunelor gânduri peste tot: a înfiinţat librăria eparhială a Clujului.

E un fapt vrednic de tăiat pe răbojul vieţii bisericeşti. Pentrucă în viaţa noastră obştească nici o instituţie nu e mai desorganizată ca desfacerea cărţii. In special desfacerea cărţii religioase.

La Bucureşti nu avem încă o librărie la care să te adresezi cu încredere că vei fi servit. Tipografia cărţilor bisericeşti ori te serveşte târziu de tot, ori îţi răspunde (fireşte, tot târziu) că nu are cartea, ori, ceeace e şi mai simplu, nu-ţi răspunde de loc.

In Ardeal toate eparhiile îşi au librăriile lor. Ceeace se impune imediat este crearea unui mare institut de editură al Bisericii şi a unei mari Centrale de desfacere a cărţii religioase la Bucureşti, căreia să i se poată adresa oricine cu deplină încredere că va găsi orice va cere din domeniul literaturii religioase române şi străine.

Despre aceasta am mai scris şi vom mai scrie. Până la realizarea ideii însă mai va. Ori ne înşelăm?

In orice caz deocamdată să ne bucurăm de fapta dela Cluj.

N. C.

REDACŢIONALE.

Rugăm pe onoraţii noştri colaboratori, ale căror articole, sosind prea târziu, n'au putut fi publicate în numărul festiv al revistei, să ne scuze. Articolele lor se vor publica în numerele viitoare ale „Revistei Teologice".

*

Dogmatica lui Andrutsos în româneşte. In Tipografia Arhidiecezană s'a început tipărirea Dogmaticei profesorului dela Facultatea de Teologie din Atena, Hristu Andrutsos, în traducere românească a profesorului dela Academia noastră de Teologie, Dr. Dumitru Stăniloae. Până acum s'au tipărit 8 coale. Cartea întreagă, cam 30 coale, va apărea pe la finea lunei Martie.

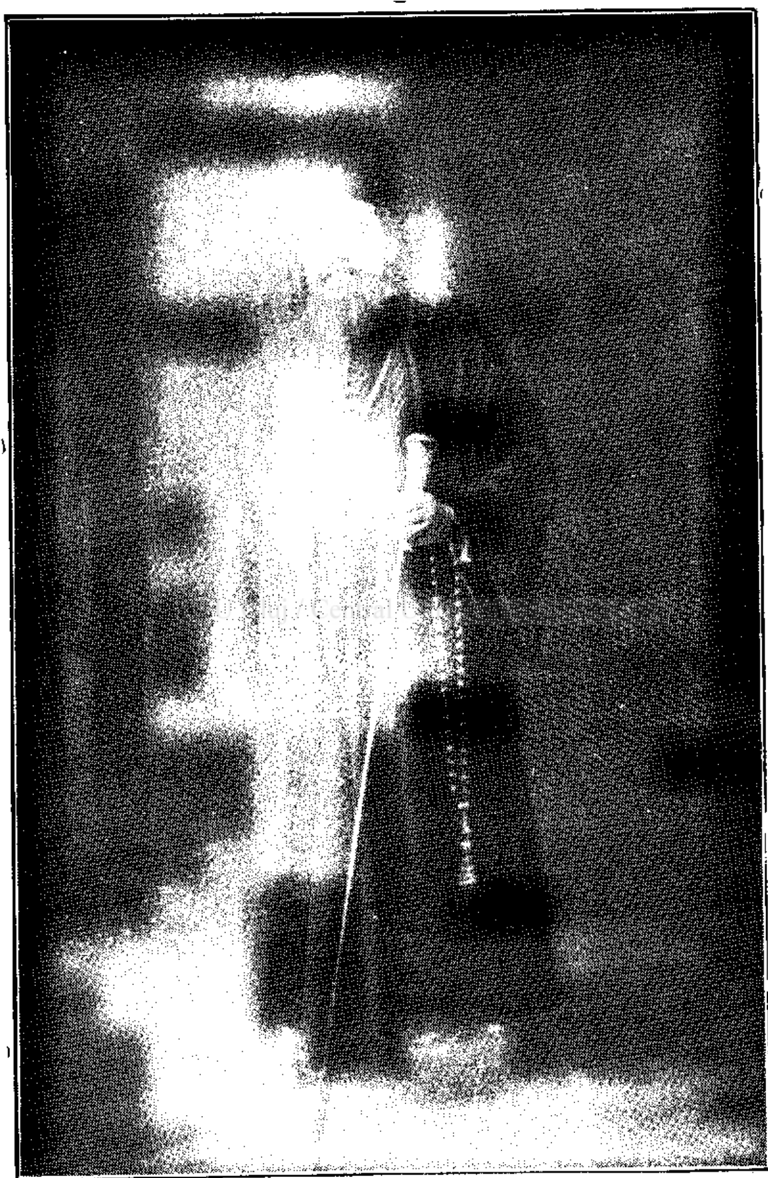
Inalta valoare a acestei opere, originalitatea ei în sistematizarea dogmelor, în analiza temeinică a noţiunilor din fiecare dogmă, claritatea proprie spiritului grec, discutarea diverselor teologumene ale autorului, vor forma, nădăjduim, obiectul unui studiu special într'un apropiat număr al Revistei noastre.

Atragem din vreme atenţia cetitorilor noştri de a se îngriji să nu rămână fără această carte, care este considerată ca cea mai înaltă etapă la care s'au ridicat sistemele dogmatice ortodoxe până în prezent.

ADMINISTRATIVE.

Rugăm pe abonaţii noştri, cari se plâng că nu primesc regulat revista, să ne creadă că nu noi purtăm ponosul acestui neajuns. Administraţia noastră îşi face datoria; de vină este, în cele mai multe cazuri, poşta, care nu se prea distinge în conştienţiositate. Numerii reclamaţi îi trimitem bucuros, gratuit, în măsura posibilităţii. Dăm aceste lămuriri pentru a preveni orice supărări. Căci ceice regretă în primul rând, că revista trimisă nu totdeauna ajunge la destinaţie, suntem noi.

ERATĂ. In nota subliniară, rândul ultim, din pagina 11, în loc de 1920, să se citească *1929.*

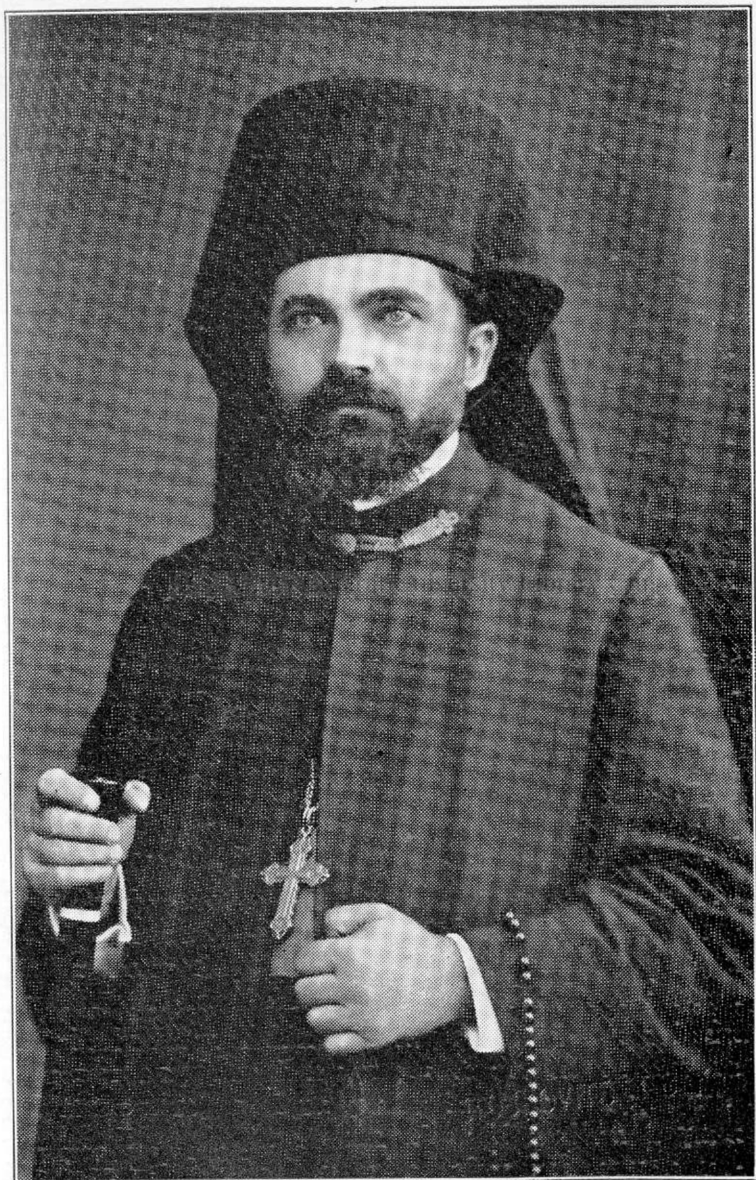

I. P. S. Sa Mitropolitul Nicolae
Patronul „Revistei Teologice".

Prof. Dr. Nicolae Bălan

Intemeietorul „Revistei Teologice“ și redactorul ei [1907—1916].

I. P. C. Sa Arhim. Policarp Moruşca
Redactorul „Revistei Teologice“ [1921—1923].